

Žans Pols Sartrs

Mušas

Jean-Paul Sartre. Les Mouches

Dr#ma trijos c#lienos

No fran#u valodas tulkojis Vilnis Zari#š

R#g# 2009.gad#

Vilnis Zariš (1930). Filozofijas doktors, LZA korespondētjloeklis. Daudzus gadus m#c#jis filozofijas v#sturi Latvijas Universit#t#. Tulkojis latviski R.Dekarta, Volt#ra, D.Didro, F.Larošfuko un citu autoru sacer#jumus.

V#ku z#m#jusi L#sma Kalni#a.

Izdošanas datums: 2009.gada 26.septembris. Versija: 1.3.

Datorsalikums ar atv#rt# koda tehnolo#ij#m: XML, XSLT, Formatted Objects, Apache FOP.

© Copyleft. Translation by Vilnis Zariš, 2009. Use and distribute this translation for non-commercial purposes only. If you alter, transform, or build upon this work, please retain this copyleft notice.

Saturs

Tulkot#ja priekšv#rds	3
Darbojoš#s personas	13
1. c#liens	14
2. c#liens	38
2. c#liens, 2. da#a	58
3. c#liens	75
Tulkot#ja piez#mes	94

Tulkot#ja priekšv#rds

Žans Pols Sartrs (1905.gada 21. j#nijs — 1980. gada 15. apr#lis) ir viens no izcil#kajiem 20. gadsimta fran#u kult#ras darbiniekiem. Visvair#k vi#š paz#stams k# eksistenci#lisma virziena filozofs. Noz#m#g#kie Ž. P. Sartra filozofiskie sacer#jumi ir "Esam#ba un nekas" (1943. g.) un "Dialektisk# pr#ta kritika" (1960. g.). Vi#š rakst#jis ar# rom#nus, lugas, ar# publicistiska satura rakstus. Luga "Mušas" sacer#ta Otr# pasaules kara gados un pirmo reizi izr#d#ta Par#z# 1943. gada j#nij# v#cu okup#cijas apst#k#os. Kaut gan lugas tekst# nebija nek# aktu#li politiska, t#s daž#di tulkojam# zemteksta d## kolaboracionisti pan#ca izr#žu p#rtraukšanu. T#s atjaunoj#s tikai ruden#.

Sižets

Lugas sižets aizg#ts no sengrie#u mitolo#ijas un daž#di vari#ts jau ant#kaj# literat#r#. Tas #sum# ir š#ds. Galvenais varonis Orests p#c ilgas promb#tnes atgriežas sav# dzimtaj# pils#t# Argos#. Pirms piecpadsmit gadiem Argosas tagad#jie vald#t#ji — Oresta m#te Klitaimn#stra kop# ar savu m###ko Egistu — nogalin#juši Klitaimn#stras v#ru, Oresta un Elektras t#vu Agamemnonu, kuram gan piemitušas v#j#bas, tom#r vi#š ir bijis Argosas likum#gais valdnieks. Egists savu kundz#bu uztur galvenok#rt ar pavalstnieku gar#gas paverdzin#šanas l#dzek#iem.

Ar priesteru pal#dz#bu Egists cenšas Argosas iem#tniekos rad#t p#rlied#bu, ka likum#g# valdnieka nogalin#šana nav vi#a individu#ls noziegums, bet gan visas tautas kop#g# nodar#jums. Ik gadus Agamemnona n#ves gadadien# liela m#roga ceremonij#s Argos# veic mirušo iež#lin#šanu. Tie ir sv#tki, kuros ikvienam pils#tas iedz#vot#jam ir pien#kums sevi nopelt un izl#gties no mirušajiem ž#last#bu. Ja visi ir gr#c#gi, tad ar# visbriesm#g#kais noziedznieks k##st aptuveni t#ds pats k# p#r#jie. Juridiski it k# neb#tu pamata nevienu sod#t, bet visiem ir iemesls nož#lot savu vainu. Mirušo iež#lin#šana un dz#vo bied#šana ar mirušo dusm#m k#uvusi par pils#tas ofici#lo ideolo#iju, kas visiem ir oblig#ta. Par t#s neiev#rošanu draud bargs sods. Plaš#k# sabiedr#b# Egists uzvedas tikai k# viens no l#dzdal#bniekiem gr#k#, kur# it k# bija piedal#jušies visi pils#tas iedz#vot#ji. Ikviens dz#vais k#dreiz sav# m#ž# ir sar#gtin#jis vai nodar#jis p#rest#bu k#dam no tiem, kuri tagad ir miruši. T#d## tiek atz#ts, ka vain#gi ir visi. Pils#tas jaunajai paaudzei Egista noziegums ir k# "iedzimtais gr#ks". Argosas iedz#vot#ji samierin#jušies ar Egista kundz#bu. Ar# sv#tkus vi#i svin p#c vald#t#ju priekšrakstiem. Tikai Elektra, Agamemnona un Klitaimn#stras meita v#las g#zt pašreiz#jo vald#t#ju varu, tom#r ar# vi#u visvair#k sanikno tas, ka vi#a — valdnieka meita — pil# padar#ta par kalponi, kam j#mazg# trauki un ve#a.

Orests, kas sava verga, izgl#tot# Pedagoga vad#b# apce#ojis pasauli un iepazinis cilv#ces kult#ras lab#kos sasniegumus, nesp#j bez riebuma un nicin#juma noraudz#ties provinci#lo Argosas vald#t#ju inscen#taj#s #kst#b#s. Vienlaikus vi#š ar s#p#m konstat#, ka ir gluži svešs savai zemei un savai tautai. Sava t#va

m#ju, kur# vi#š dzimis, Orests sp#j raksturot tikai teor#tiski k# agr#n# doriešu stila celtni, kam piem#t p#rsp#l#ts provinci#ls svin#gums. Vi#am ar Argosas iem#tniekiem nav ne kop#gu p#rdz#vojumu, ne kop#gu atmi#u. Bet ar# nekur citur Orestam nav ne m#ju, ne dzimtenes. Nevien# zem#, nevien# taut# vi#š nav sav#jais. Visu m#žu vi#š ir sabijis svešum#, visur juties k# trimdinieks.

Neraugoties ne uz lietu dabisk#s gaitas aizst#vja, cilv#ku rad#t#ja Jupitera centieniem nepie#aut izmai#as un saglab#t Argos# past#vošo k#rt#bu, ne ar# uz lo#iski dom#još# Pedagoga p#li#iem aizdab#t Orestu proj#m no Argosas, Orests ar Elektras pal#dz#bu nogalina Egistu un bez Elektras l#dzdal#bas ar# Klitaimn#stru, savu m#ti. Ja Klitaimn#stra paliktu dz#va, vi#a p#c Egista n#ves b#tu likum#ga valdniece un izmai#as Argos# neb#tu iesp#jamas.

Tom#r Klitaimn#stras nogalin#šana, kas politisk# aspekt# ir lo#iska un pat nepieciešama r#c#ba, no cilv#cisko attiec#bu viedok#a vi#as b#rniem izr#d#s briesm#ga nelaime. Vi#iem n#kas p#rliecin#ties, ka cilv#ku attiec#bas sabiedr#b# nosaka ne tikai zin#tne un lo#ika, bet liel# m#r# ar# t#di faktori, kurus cilv#ku vairums nemaz neapzin#s vai tikai neskaidri nojauš. Orient#šan#s vien#gi uz savas r#c#bas tiešajiem rezult#tiem, ne#emot v#r# un pat nenoskaidrojot situ#ciju kopum#, izr#d#s likten#ga Elektrai, kurai naidis pret valdniekiem bija aiz#nojis sp#ju prognoz#t savas r#c#bas t#l#k#s sekas un blakus rezult#tus. T# deform# ar# visu turpm#ko Oresta dz#vi, kaut ar# Orests š#du izn#kumu jau iepriekš bija prognoz#jis vai vismaz nojautis.

Orestu un Elektru s#k vaj#t pusaizmirst#s, uz m#tes dzimtas principiem veidot#s #imenes ties#bu sarg#t#jas — Er#nijas. Er#nijas nevaj#ja Klitaimn#stru par Agamemnona nogalin#šanu, jo no m#tes dzimtas trad#ciju viedok#a tas bija no vi#ai svešas dzimtas un turkl#t bija upur#jis dieviete Artem#dai savu un Klitaimn#stras meitu Ifi#niju, lai gan p#c m#tes dzimtas ties#bu viedok#a b#rni pieder vien#gi m#tei. Ar# Egista nogalin#šana, ko veica Orests, Er#nijas neinteres#. Turpret# tuvu asinsradnieku dz#v#ba, ja radniec#bu r#ina pa m#tes l#niju, atrodas Er#niju aizsardz#b# un p#rk#pumus, ko pastr#djusi m#te pret b#rnu vai b#rns pret m#ti, Er#nijas jeb m#tes dzimtas personific#t# sirdsapzi#a nekad nepiedod.

Argosas iedz#vot#ji nepriec#jas par atbr#vošanu no tir#nu j#ga. Ilgajos Egista kundz#bas gados vi#u gar#g# paverdzin#šana aizg#jusi jau tik t#lu, ka vi#i samierin#jušies ar savu vald#t#ju noziegumiem, pie##muši tos k# visas sabiedr#bas un ar# sava dz#vesveida nenov#ršamu nosac#jumu. Taisn#guma atjaunošanu un noziedznieku sod#šanu vi#i uztver k# noziegumu. Orestam un Elektrai n#kas mekl#t patv#rumu Apollona templ#. Šeit Jupiters vi#iem pied#v# iesp#ju gl#bties un pat k##t par Argosas vald#t#jiem, ja vien vi#i nož#lotu savu dump#go r#c#bu, iek#autos trad#cij#s, pret kur#m tie l#dz šim v#rsušies un apsoltu nemain#t ne past#vošo k#rt#bu valst#, ne ar# cilv#ku dom#šanas veidu. Elektrai, kuras r#c#bas galvenais mot#vs bijis naidis pret cilv#kiem, kas vi#u padar#juši par kalponi, p#c atrieb#bas #stenošanas vairs nav ne pl#nu, ne ar# #tikas principu, kas regul#tu vi#as uzved#bu. Vi#a ir gatava atkal pak#auties Jupitera likumiem un nož#lot savu r#c#bu. Orests atsak#s atz#t k#du par cilv#ku

augst#ku autorit#ti, ta#u p#c m#tes nogalin#šanas vi#am nav iesp#jams Argos# palikt un vi#š aiziet pasaul#.

Zemteksti

L#dz#s tiešajam sižetam lug# ir daudzsl#aini zemteksti. Tie izgaismo autora nost#ju jaut#jumos, kas attiecas uz cilv#ka attiec#b#m ar sabiedr#bu. Sartrs uzst#jas pret varas pretenzij#m dikt#t cilv#kiem dz#ves veidu, pasaules izpratni un mor#les krit#rijus, pret reli#isko sv#tul#bu, pret savu laiku p#rdz#vojuš#m trad#cij#m. Lugas galven# probl#ma ir cilv#ka ties#bas, turkl#t ne tikai ties#bas, bet pat pien#kums b#t br#vam, c#n#ties par br#v#bu. Vissvar#g#k# un visvair#k aizsarg#jam# no vis#m br#v#b#m ir gar#g# br#v#ba. Ar# tad, ja teor#tiski spriežot, br#v#bas aizst#v#šana š#iet mu###ga un nej#dz#ga, ar# tad, ja apk#rt#jo cilv#ku vair#kums ir samierin#jies ar savu nebr#v#bu, un situ#cijas mai#u jeb atbr#vošanas uztvertu k# nepat#kamu un nev#lamu trauc#jumu. Lieki piebilst, k#da noz#me š#du noska#u izplat#šanai bija hitleriešu okup#taj# Francij#. Ne velti Ž. P. Sartra darbus Padomju Savien#b# netulkoja un neizdeva. jo tajos paust#s idejas virz#ja uz t#diem jaut#jumiem, k#dus "Re#l# soci#lisma" varasv#ri nepavisam negrib#ja atst#t toreiz#j# "maz# cilv#ka", jeb, k# tad teica, "plašo darba#aužu masu" apspriešanai vai p#rdom#m.

Lugas varo#us un to r#c#bu iesp#jams interpret#t ar# alegoriski, k# daž#du indiv#dam vai sabiedr#bai piem#tošu #paš#bu un iez#mju personifik#ciju, k# ar# šo alegorisko t#lu savstarp#j#s attiec#bas. T#d# gad#jum# iesp#jam#kie interpret#jumi var#tu b#t:

Orests — cilv#ks,

Pedagogs — pr#ts, zin#tne,

Jupiters — lietu dabisk# gaita, dabisk# k#rt#ba, daba, dažviet reli#iozit#te.

Elektra — emocionalit#te,

Klitaimn#stra — iek#re,

Egists — vara,

Virspriesteris — reli#ija,

Mušas — iekš#jie p#rmetumi,

Er#nijas — trad#cijas, aizspriedumi, sirdsapzi#a.

Iesp#jamas ar# cit#das alegoriskas interpret#cijas, kas sacer#jum# nav s#k#k iztirz#tas, bet par#d#tas ar izteiksmes l#dzek#iem. T#da, piem#ram, var#tu b#t t#ma par tautas kolekt#vo vainu. Ar# t#d# noz#m#, k#d# saviem pavalstniekiem to cenšas uzspiest despotiskais, var#tu teikt ar# totalit#rais vald#t#js Egists.

Lugas notikumu v#sturiskais pamats

J#atceras, ka Francij# p#c kapitul#cijas 1940. gada vid# izveidoj#s kolaboracionistu vald#ba, kas sadarboj#s ar okupantiem, organiz#ja liekul#gus tiesas procesus pret sakaut#s Francijas politi#iem un milit#rajiem darbiniekiem, p#rmetot vi#iem nepietiekami prasm#gu un efekt#vu c##u pret

nacion#lsoci#listisko V#ciju. Aps#dz#tie bija absurd# situ#cij#, jo viss, ko vi#i var#tu teikt savai aizst#v#bai š#d#s ties#, b#tu valsts nosl#pumu izpaušana ienaidniekiem. Ta#u visu taml#dz#gu procesu j#ga bija iedvest fran#u tautai apzi#u, ka nevis okupanti, bet fran#u pašu politi#i un t#l#k#s konsekvenc#s visa fran#u tauta ir vain#gi par pazemojoš#s situ#cijas rašanos.

Kolaboracionisti nevar#ja piedot fran#u tautas vair#kumam c##u par soci#l#s situ#cijas uzlabošanu Otr# pasaules kara priekšvakar#, darba laika norm#šanu, apmaks#tiem atva#in#jumiem un #ime#u pabalstiem, izt#lojot situ#ciju t#, ka tikai negod#gi cilv#ki prasa element#ru soci#lu nodrošin#jumu sav#m #imen#m, bet vald#bas piek#pšan#s š#d#m pras#b#m novedusi pie Francijas sak#ves kar#. Kolekt#v# vaina lug# vis# sav# skarbūm# gan izprotama ar# pret#j# noz#m#, proti, ka piecpadsmit gadus Argosas tauta nav c#n#jusies pret despotisko rež#mu un, lai atg#tu br#v#bu, tai vajadz#gs no citurienes atn#cis gl#b#js. T#d## tautai ir tieši t#di vald#t#ji, k#dus t# peln#jusi.

Ja lugu izprot pirmk#rt k# okup#t#s Francijas sabiedr#bas spoguļi, tad Orests pauž nost#ju, k#da piemita konsekvētiem c#n#t#jiem pret okup#cijas rež#mu. Elektra š#d# interpret#cij# pauž nost#ju, k#da bija daudz plaš#k#m sabiedr#bas aprind#m. T#s, protams, ien#da okupantus, ta#u cent#s izvair#ties no asins izliešanas, it #paši, ja t#s bija nevis v#cu okupantu, bet gan fran#u kolaboracionistu asinis. Š#d# gad#jum# nekonsekvētie c#n#t#ji viegli non#ca ##lnieku lom#. Lug# t# notiek ar Elektru, kura sirds dzi#umos nev#las c### iet l#dz t#d#m konsekvenc#m, k#d#s vi#u noved c##as lo#ika. Š#d# alegorij# Jupiters it k# personific# Viš# rež#mu vai maršalu Pet#nu. Lai gan attiec#b# pret šo rež#mu un person#m, kas t# v#rd# r#koj#s, tauta juta gan bailes, gan naidu, šis rež#ms tom#r it k# reprezent#ja Francijas valstiskumu, pret ko ikvienam Francijas pilsonim jau kopš b#rn#bas bija ieaudzin#ta cie#a un bij#ba. Ar# pats re#lais maršals Pet#ns bija Pirm# pasaules kara liel#k#s kaujas — Verdenas cietokš#a aizst#v#šanas — varonis. Egists t#d# lugas interpret#cij# reprezent# tiešos okupantu repres#vos sp#kus, bet Klitaimn#stra — t#s aprindas, kas cenšas piel#goties ikvienam, kam ir vara.

Lug# skarts, bet deta##s neizstr#d#ts palicis jaut#jums par korel#ciju starp trim savstarp#ji saist#tiem un citam citu noteicošiem faktoriem — sabiedr#bu, cilv#ka person#bu un kult#ru. Orests, kura kult#ras l#menis Pedagoga sniegt#s izgl#t#bas un daudzo ce#ojumu rezult#t# t#lu p#rsniedz vi#a dzimt#s pils#tas iedz#vot#ju redzesloku, nevar ciest Argosas iedz#vot#ju kult#ras l#menim atbilstošo sabiedrisko k#rt#bu. Nepie#emama vi#am ar# šai att#st#bas pak#pei atbilstoš# reli#iozit#te. Elektrai sabiedrisk#s intereses ir aptuveni t#das pašas k# Orestam, ta#u izgl#t#bas un kult#ras l#menis daudz zem#ks. Vi#a nesp#j atbr#voties no trad#ciju ietekmes un aizspriedumiem un sa#imst zem personisko un sabiedrisko kol#ziju nastas. Bet ar# Orests, kam pietiek sp#ka un prasmes visu to atmest, nek##st laim#gs. Šis jaut#jums lugas gait# netiek risin#ts l#dz galam.

Daž#s skaldn#s luga pauž Ž. P. Sartra attieksmi ar# pret fundament#liem j#daistu un kristiešu reli#ijas principiem, seviš#i par iedzimto gr#ku. Skatoties lugu, likumsakar#gi izvirz#s jaut#jums, vai m#sdienu cilv#ku ciešanu c#lonis ir Atz#šanas koka aug#u ššana Parad#z# un vai tagad#jai paaudzei ir pien#kums

just atbild#bu par J#zus krust# sišanu? Š# probl#ma ir aktu#la ar# Latvij#. Otr# pasaules kara gados abas okupantu varas cent#s savos noziegumos iesaist#t ar# latviešus. Izdev#s iesaist#t tikai nedaudzus. Bet vai tie latvieši, kas noziegumus nav pastr#d#juši un izauguši jau p#c kara, ir atbild#gi par okupantu noziegumiem? Darb# att#lot# kolekt#v# vaina #auj secin#t, ka okupantu noziegumos Latvij# vienl#dz vain#gi ir visi, kas te dz#vojuši — gan bendes, gan vi#u upuri. Savuk#rt Latvijas saimnieciskaj#s gr#t#b#s vainojams katrs, kurš ##mis kred#tu, lai uzlabotu savas #imenes sadz#ves apst#k#us. Jo tad varas kli#es, kas organiz#ti izlaup#ja Latviju ar uzp#sta valsts apar#ta starpniec#bu, veicot negod#gus iepirkumus un #emot kukuk#us, izr#d#s tikai vieni no ciet#jiem, kuri p#rr##in#jušies t#pat k# citi. Ikdieniš#u p#rk#pumu un smagu noziegumu padarot mor#li l#dzv#rt#gus, visi izr#d#s vienas b#du lugas dal#bnieki vien atš#ir#g#s lom#s.

Dažas eksistenci#lisma teor#tisk#s probl#mas

Luga r#da despotiskas varas gar#go tukšumu un nesp#ju iekš#jas evol#cijas ce## p#rtapt par likum#gu rež#mu. T#das varas upuri ir ne tikai t#s pavalstnieki, t#di ir ar# sargi un varas nes#ji. Teor#tiski no š#das varas it k# b#tu iesp#jams gl#bties emigr#cij#, ta#u emigr#cija despotijas probl#mu tikai atb#da, bet neatrisina. Orests atrodas privili##ta emigranta situ#cij# — viš# ir bag#ts, guvis labu izgl#t#bu, daudz las#jis, iepazinis noz#m#g#kos sava laika kult#ras centrus, ta#u nekur vi#am nav m#ju, nekur viš# nav sav#jais. Izrauties no individu#l#s izol#t#bas viš# sp#j tikai akt#vas darb#bas rezult#t#, iesaistoties dzimt#s pils#tas politisk#s dz#ves veidošan#, ta#u konkr#taj# gad#jum# š# iesaist#šan#s var notikt vien#gi k# tra##dija, p#c kuras vi#am pils#t# vairs nav vietas, kaut gan t#s rezult#t# viš# jau ir tai pieder#g#s.

Sabiedrisk# atsvešin#juma probl#ma, kur# izr#d#s non#kuši gan varm#c#gas politikas upuri, gan t#s realiz#t#ji, gan ar# it k# mal# st#vošie emigranti, caurvij visu lugu, kaut tikai retumis izvirz#s centr#, k##stot par lugas sižeta virz#t#ju. Sartru k# dramaturgu interes# galvenok#rt vai pat tikai individu#lie cilv#ki. L#dz#s indiv#diem vi#a izpratn# past#v v#l p#lis, kas ar# sast#v no indiv#diem. Nek#du sabiedr#bas struktur#jumu p#c soci#l#s, etnisk#s vai profesion#l#s pieder#bas, ideju vai interešu kop#bas utt., Sartrs neatz#st. Sabiedr#bas dz#v# viš# ner#da nek# t#da, ko nevar#tu reduc#t uz atseviš#o cilv#ku darb#bas rezult#tiem. Notikumu att#st#ba, dialogi, uzskatu sadursmes, kur#s aizst#v#šan#s bieži izv#ršas par jauna uzbrukuma sagatavojumu, Sartru šaj# lug# interes# vair#k nek# rezult#ts. Galveno varo#u teksti dialogos ir visai gari, ta#u ikviens no tiem virza uz priekšu lug# risin#t#s probl#mas. Daudzas varo#u replikas literat#ras kriti#i sal#dzin#juši ar paukošanas meistarību zobenu cirtieniem. Tom#r autora š#ietamajai nev#r#bai pret lugas izn#kumu — galvenais varonis aiziet uz visiem laikiem, atst#jot jaun#s sabiedr#bas veidošanu tiem pašiem despotijas izmoc#tajiem #aud#m, kuriem pašiem pret despotiju c#n#ties nepietika sp#ka — var rast ar# citu skaidrojumu. Lugas sacer#šanas un pirmizr#des laik# Otr#

pasauls kara iznākumu vēl bija grūti paredzēt. Francijas patriotiem tad nācās domāt nevis par to, kā iekārtot savu zemi pēc atbrīvošanas, bet gan par to, kā rezultātā vēl sevi upurēt savas zemes brīvības labā. Daudzi Pretošanās kustības varoņi aizgāja "uz visiem laikiem" savu laikabiedru, dažkārt arī šimenes locekļu nesaprasti, taču ar apziņu, ka izpildījuši svarīgāko pienākumu. Tas arī ir viens no skaidrojumiem Oresta apgalvojumam, ka viņš iekaltais, cietumā ieslodzītais vai krusts sistais var būt brīvs. Okupētās Francijas apstākļos apcietinātos Pretošanās kustības dalībnieks varēja būt tuvāks savas zemes un līdz ar to pats savai brīvībai nekā tas, kas par brīvību necienījies. Lūgums autors tirzē ne tik daudz cilvēka iekšējo, garīgo brīvību, bet galvenokārt brīvību kā iespēju rīkoties pēc savas izvēles un savas prāties.

Autors rāda, cik sarežģīta un iekšēji pretrunīga cīņa par brīvību ir zemē, kas ilgstoši bijusi pakāauta despotiskam režīmam. Tā nav cīņa tikai pret šājo ienaidnieku. Tā var būt sekmīga vienīgi gadījumā, ja cīnītāji ir tikpat nesaudzīgi arī pret okupantu atbalstītājiem pašā zemē — kolaboracionistiem. Ienaidnieka izpalīgi var būt arī brīvības cīnītāja radinieki, cilvēki ar nopelniem pagātnē, kas šāmuši augstus apbalvojumus un citas personas, ko gribtos saudzēt. Taču no tautas cīņas loīkas viedokļa saudzība pret naidnieka izpalīgiem ir nodevība.

Sabiedrisku spēku sadursmē svarīgs ir cīņas morālais aspekts — kādu vērtību vērdē cīņa notiek. Nevienš varonis nespēj pilnīgi abstrahēties no personiskajiem mērķiem, no savas individuālās biogrāfijas. Tad viņš prastu būt reāls cilvēks un kātu par idejas personifikāciju. Taču ikviena varoņa rīcības motivācijā individuālo un sabiedrisko mērķu samērs ir citāds. Svarīga ir morālā gatavība cīņai — apziņa par savas rīcības taisngumu. Cīnītājs, kurš prtrauc cīņu un nožēlo savu rīcību, ir sakauts daudz lielākā mērā nekā tas, kurš cīņā gūjis bojā. Tādēļ vecs kārtības aizstāvis — Jupiters — neatlaidīgi cenšas panākt, lai Orests un Elektra savu rīcību nožēlo. Viņš ir gatavs dumpiniekus celt pat par valdniekiem, ja vien tie sabiedrībā saglabās iepriekšējo kārtību.

Attieksme pret reliģiju un vēsturi

Luga atklāj Ž. P. Sartra attieksmi pret reliģiju un dieviem: lūgtotais Dievs, šājam gadījumā Jupiters, kaut viņam ir liela vara pār dabas procesiem un sabiedrības norisēm, nepavisam nerēpjas par to, lai cilvēki būtu brīvi, kulturāli un laimīgi. Gluži otrādi, viņš vēlas, lai āaudis būtu nomākti un pazemoti, bezpersoniski, savu reālo un iedomāto grāku nožēlotāji, kas Dieva priekšā mēžamjētas vainīgi. Viņš pasaulē valda kā despots. Cieņa pret cilvēku viņam ir sveša. Viņš cenšas panākt, lai pasaulē tās nebūtu. Egista amorāls, uz meliem un varmību balstītā kundzība Argosā viņam ir ēoti pa prātam, viņš dara visu, kas vien ir viņa spēkos, lai nepieautu tās krišanu. Viņš itin kā prāmis Ludviga Feierbaha formulējumu: "jo nožēlojamāks ir cilvēks, jo varenāks Dievs."

Jupiters ir naidīgi noskaņots pret Pedagogu — izglītības un zinātnes izplatītāju, kurš ir imēns pret visām ticībām un ticējumiem, pauž gluži citādas, ar reliģiozīti nesavienojamas uzskatus. Taču Pedagogs jeb Zinātnē nav cīnītājs, bet vergs.

Vi#š nec#n#s par saviem principiem, bet tikai pilda sava kunga r#kojumus, kaut gan bieži vien uzskata, ka kungs r#kojas nepareizi.

Lugas uzb#v# iev#roti klasisk#s dramatur#ijas principi. Darb#ba notiek vien# pils#t# vienas diennakts laik#. Dramatisk# kulmin#cija, kur# Orests nogalina savu m#ti — to uz skatuves ner#da — ir otr# c#liena beig#s.

Lug# nav iev#rots v#sturiskums. Pedagogs run# par Argosas iedz#vot#jiem, kam tr#kst pieredzes t#ristu uz#emšan#, lai gan t#risms k# plašas sabiedr#bas nodarb#ba rad#s tikai 19. gadsimt#. Protams, atseviš#i valdošo aprindu pieder#gie ce#oja ar# Senaj# Grie#ij# un Senaj# Rom#, ta#u Trojas kara period# un ar# vair#kus gadsimtus p#c t# Vidusj#ras basein# v#l nebija daudz noz#m#gu kult#ras centru, ko var#tu apce#ot izgl#tošan#s nol#k#.

Elektra mirušo sv#tkos ierodas t#rpusies balt# kleit#, bet kleitu k# sieviešu ap#rbu Senaj# Grie#ij# nevalk#ja. Kareivis roku slauka gar biks#m, kaut gan ant#k#s sabiedr#bas cilv#ki bikses nen#s#ja. Sargi l#š, ka Agamemnons esot sv#ris 125 kilogramu, kaut gan t#da svara vien#ba rad#ta tikai m#su #ras 18. gadsimt# metrisk#s sist#mas ietvaros, t#tad aptuveni 3000 gadu v#l#k#. Elektra saka, ka vakar# bodnieks veikalam priekš# aizlaiž dzelzs priekškaru. #sten#b# dzelzs plašu lietojumu Grie#ij# ieguva tikai dažus gadsimtus p#c Trojas kara un s#kotn#ji t# bija d#rga, t#d# to lietoja vien#gi iero#u un darba r#ku gatavošanai. Agamemnons saska## ar le#endu Trojas kara laik# bijis desmit gadu prom no m#j#m. Vi#a sieva Klitaimn#stra šaj# laik# savu zemi nav pametusi, (ja neskaita #su braucienus uz Aulidu paš# kara s#kum#), bet Agamemnonam atgriežoties Argos#, tur atrodas tr#sgad#gais Agamemnona d#ls Orests. Pedagogs izsak#s par Oresta iesp#j#m m#c#t filozofiju vai arhitekt#ru ikvien# liel# universit#tes pils#t#, kaut gan filozofija k# gar#g#s dz#ves nozare Grie#ij# s#ka veidoties dažus gadsimtus p#c Trojas kara. Ja pie#emam, ka Trojas karš risin#jies 12. gadsimta pirmaj# pus# pirms m#su #ras, k# uzskata vairums v#sturnieku, j#patur v#r#, ka par filozofiju k# par patst#v#gu gar#g#s dz#ves nozari Senaj# Grie#ij# iesp#jams run#t tikai s#kot ar 6. gadsimtu p.m.#., bet universit#tes att#st#j#s tikai viduslaikos un ant#kaj# pasaul# to nemaz nebija. Noz#m#gi ant#k#s arhitekt#ras pieminek#i rad#s ilgi p#c Trojas kara. Jupiters k# argumentu par labu sevis iedibin#tajai pasaules k#rt#bai min paisumu un b#gumu, lai gan Vidusj#r#, uz kuras norišu pamata senie grie#i veidoja savu pasaules uzskatu, š#s par#d#bas izpaužas #oti v#ji. Grie#i pirmo reizi ar t#m re#li sask#r#s tikai Aleksandra Liel# karag#jiena laik#, non#kot pie Indijas oke#na, un bija par t#m #oti p#rsteigti. L#dz#gu anahronismu darb# ir daudz. Ar# lugas notikumu vieta nav skaidra. Agamemnona varas galvenais centrs, k# liecina ant#k#s pasaules teksti, arheologu p#t#jumi un citi materi#li, bijusi Mik#nu pils#ta, nevis Argosa. Agamemnona valst# Argosai bija liela, ta#u ne domin#još# noz#me, bet Sartra lug# Mik#nas nekur netiek min#tas.

Ant#ko t#mu risin#jumi pag#tn#

Oresta t#ma saist#jusi liter#tu uzman#bu daž#dos v#stures periodos. Ant#kaj# pasaul# par Agamemnona #imenes locek#u savstarp#j#m attiec#b#m v#sta

Homēra Odiseja, it #paši t#s III un XI dzied#jums, Eshila trilo#ija "Oresteja", Sofokla, Eirip#da, Senekas un ar# citu autoru sacer#jumi. Par da#ziem Ž. P. Sartra lugas varo#iem un lug# min#tajiem notikumiem, kurus Sartrs aizguvis no ant#k#s trad#cijas, #sa inform#cija sniegta tulkot#ja piez#m#s š# izdevuma pielikum#. Ž. P. Sartrs no Orestejas bag#t# probl#mu kl#sta ##mis tikai nelielu da#u. Sartra lug# #oti maz teikts par Ifi##niju, kuras upur#šana Aulid# saska## ar le#endu Klitaimn#strai bija galvenais iegansts Agamemnona nogalin#šanai. Nemaz nav min#ta sag#st#t# Trojas ##ni#a Pri#ma meita Kasandra, kuras kl#tb#tne b#tiski sarež##ja Agamemnona un Klitaimn#stras attiec#bas. #oti b#li lug# r#d#ts Oresta un Elektras pien#kums atriebt sava t#va n#vi, jo Sartra lug# vi#i darbojas galvenok#rt citu mot#vu mudin#ti un Agamemnona n#ve vi#u r#c#bai dr#z#k kalpo par ieganstu, nevis par t#s dzi##ko c#loni. Bez detaliz#t#ka izv#rsuma palicis jaut#jums ar# par l#stu, kas gu# uz Atreja dzimtu, kaut gan zemtekst# tas nep#rprotami j#tams.

Tikpat viegli ieskic#ts jaut#jums par Klitaimn#stru k# par matriarh#ta ideju paud#ju. Zin#dama, ka Elektra vi#u n#st, vi#a tom#r apgalvo, ka lab#k nogrieztu sev roku, nek# kait#tu savam b#rnam. V#ra n#vi vi#a atceras ar prieku, ta#u par savu d#lu, ko uzskata par mirušu, s#ro visu m#žu.

Saska## ar trad#ciju, k#da kopš 17. gadsimta past#v Francij#, Anglij# un daž#s cit#s Rietumeiropas zem#s, augst#kais grie#u dievs Sartra lug#, vadoties no romiešu trad#cijas, tiek d#v#ts par Jupiteru, kaut gan sengrie#u mitolo#ij# to, protams, sauca par Zevu. Tom#r Er#nij#m Sartrs patur#jis grie#isko nosaukumu un nav p#rd#v#jis t#s par f#rij#m, k# to pras#tu romiešu trad#cija. Protams, te j#patur v#r# ne vien trad#cija, bet ar# apst#klis, ka 20. gadsimta Rietumeiropas autoriem grie#u mitolo#ijas varo#i un t#mas ir bijuši tikai liter#ri t#li un mode#i, ko vi#i izmantojuši daudz m#sdien#g#ku probl#mu risin#šanai.

Lugas tulkošanas gaita un izdošanas gr#t#bas

Lugas kopija ori#in#lvalod# man# r#c#b# non#ca 1976. vai 1977. gad#. Kopš t# laika citu p#c cita esmu p#rtulkojis un ar# sav#s lekcij#s cit#jis filozofijas probl#mu visvair#k pies#tin#tos dialogu fragmentus. Visu lugas tekstu no s#kuma l#dz galam latviski esmu p#rtulkojis 1996. gad#. Turpm#ko gadu laik# esmu centies nosl#p#t atseviš#as tulkojuma deta#as. Tulkojuma manuskriptu esmu devis las#t vair#kiem saviem kol##iem un citiem pazi##m. Ar# izdevniec#bu darbiniekiem un te#tra #aud#m. Daži las#t#ji nor#d#juši uz valodas negludumiem latviešu tekst# vai cit#m nepiln#b#m. Šos aizr#d#jumus esmu r#p#gi p#rdom#jis un da#u no tiem ##mis v#r#. Te gribu izteikt pateic#bu visiem, kas t# vai cit#di veicin#juši teksta uzlabošanu.

Mani centieni tulkojumu izdot nav bijuši sekm#gi. Dažas Latvijas izdevniec#bas gan izteica v#l#šanos iepaz#ties ar tulkojuma manuskriptu, ta#u p#c k#da laika atdeva manuskriptu atpaka# un pazi#oja, ka ir ar mieru izdot latviski vien#gi pašu lugu bez tulkot#ja piez#m#m. T#da r#c#ba b#tu dab#ga un pareiza, ja Latvij# teor#tisko uzskatu apmai#a par fran#u kult#ru 20. gadsimt# b#tu tikpat

ros#ga un intens#va k# Francij#, un ja vairumam latviešu inteli#ences fran#u 20. gadsimta filozofu teksti, ieskaitot rakstus periodiskajos izdevumos, b#tu tikpat viegli pieejami k# fran#u inteli#entiem, bet str#di par to interpret#ciju b#tu tikpat labi zin#mi.

Tom#r realit#te ir t#da, ka min#t# Sartra luga, ja to public#tu bez piez#m#m, b#tu labi saprotama tikai šauram las#t#ju lokam, galvenok#rt tiem, kuri bez p#l#m to var las#t ar# ori#in#l# vai t#dos tulkojumos, kas izdoti cit#s valod#s. Latviešu kult#ra un latviešu inteli#ence, bet it #paši studenti, t#d# gad#jum# ieg#tu maz jaunu rosin#jumu un tulkojums gandr#z bez p#d#m nogrimtu aizmirst#b#. T#dam risin#jumam es nepiekritu, jo galvenais krit#rijs, k#d## esmu izš##ries par t# vai cita sacer#juma tulkošanu latviski, ir bijis atzinums, ka š#ds tulkojums ir vajadz#gs latviešu sabiedr#bas gar#gai bag#tin#šanai. Š#d#s sarun#s bez rezult#ta pag#juši tr#spadsmi gadi. Iest#jusies 2009. gada ekonomisk# kr#ze. Krasi palielin#ti nodok#i par gr#matu izdošanu un to d## izdevniec#bu interese par sagatavoto manuskriptu k#uvusi v#l maz#ka nek# l#dz šim. Š#d# situ#cij#, turpinot pas#vi gaid#t situ#cijas radik#lu uzlabošanas, nav re#lu cer#bu redz#t lugas tulkojuma izdošanu — man jau ir diezgan daudz gadu. T#d## j#tos spiests atteikties no darba izdošanas masu tir#ž#, ar# no profesion#la redaktora un korektora l#dzdal#bas.

Nol#mu darbu ar sev pieejamiem l#dzek#iem dar#t pieejamu tikai šauram las#t#ju lokam. Ja atsauksmes no vi#iem b#s pozit#vas, turpin#šu str#d#t pie t# uzlabošanas. Cent#šos manuskriptu depon#t daž#s Latvijas bibliot#k#s, kur tas k# kult#ras fakts var#tu mier#gos apst#k#os gaid#t labv#l#g#kus izdošanas apst#k#us. Uzskatu, ka liter#rs (un ar# cit#da rakstura) sacer#jums p#c tam, kad autors to ori#in#lvalod# public#jis, ideju aspekt# k##st par visas sabiedr#bas #pašumu. T# k# tulkojumu veicu nevis pe##as, bet prieka d##, š#di r#kodamies, atsakos no visiem ien#kumiem, ko var#tu g#t, ja iev#rotu likumdošan# paredz#tos public#šanas priekšrakstus. Tulkojumu, ar# manas piez#mes pie t# at#auju ikvienam izmantot p#c saviem ieskatiem. Tom#r l#dzu patur#t v#r#, ka tulkojuma izmantošanu vai pavairošanu ar# n#kotn# nevajadz#tu orient#t uz pe##as g#šanu, jo t# tiktu aizskartas Sartra mantinieku ties#bas uz autora honor#ru par sacer#jumu ori#in#lvalod#.

Nov#l#jumi las#t#jiem

Tiem, kuri lugu iepazīs ne tik daudz k# literat#ras šedevru, bet pirmk#rt k# filozofijas tekstu, gribu nor#d#t dažus mezglus, ar kuriem var#tu s#kt citu filozofisko probl#mu apcer#šanu. Pirmaj# c#lien# detaliz#ti t#lota indiv#da sabiedrisk# atsvešin#t#ba. T# šobr#d aktu#la ar# Latvij#. Lug# Orests j#tas nelaim#gs t#d##, ka vi#am nekur nav m#ju, nav dzimtenes, vietas, kur viš justos k# sav#jais. Daudzi m#sdienu jaunie latvieši l#dz#gu probl#mu j#t a#g#rni, — ilgstoš# okup#cij# vi#u dzimtene, sabiedrisk#s attiec#bas taj# ir smagi deform#tas, pat degrad#tas l#dz tik primit#v#m form#m, ka vi#iem gr#ti pie#emt un atz#t t#s par sav#j#m. Vi#os dzimst tieksme p#rcelties uz t#m Eiropas zem#m, kur#s totalit#risma paliekas sabiedr#b# ir konsekventi p#rvar#tas, vai to tur nekad

nav bijis. Daži Latvijas jaunieši, salīdzinot ar lugas Orestu, ašg#rni izj#t saist#bu ar savu zemi. Vi#i nev#las nekur b#t sav#jie, iedom#jas, ka, atrais#damies no saist#b#m pret savu zemi un tautu, izdz#šot no apzi#as pat atmi#as par t#m, vi#i k# kosmopol#ti k##s laim#g#ki. Bet lug# Orests j#t, ka ar pr#tu, izgl#t#bu un zin#tni nepietiek, lai cilv#ks justos labi. Turkl#t daudzi m#su jaunieši neprot vai negrib izmantot ar# t#s ne vienm#r spož#s, tom#r re#l#s iesp#jas g#t stabilu izgl#t#bu, kas Latvij# viegl#k vai gr#t#k ir pieejamas gandr#z ikvienam, kurš vien v#las m#c#ties. Lugas varonim Orestam šai jaut#jum# ir bijis viegl#k t#d# zi##, ka vi#am nav n#cies dzird#t tik daudz demago#iskas dezinform#cijas k# Latvijas jauniešiem un vienm#r tuvum# bijis kvalific#ts konsultants.

T# k# Sartrs daudz m#c#jies no v#cu filozofa G.V.F. H#ge#a, bet H#gelis dažos aspektos ir I. Kanta m#c#bas turpin#t#js, vi#a varo#a person#b# un ar# nost#j# vietumis j#tama Kanta mor#les likuma ietekme, proti, ka izv#les br#v#bas apst#k#os cilv#ks ir atbild#gs par savu izv#li. Jeb Oresta v#rdiem: "Taisn#gums ir cilv#ku dar#šana, un man nav vajadz#gs neviens Dievs, lai man to m#c#tu." M#su jaunieši sav# pasaules izpratn# l#dz Kanta #tikas m#c#bas l#menim bieži nemaz nepace#as.

Egista sarunu ar Jupiteru otraj# c#lien# psihiatri dažk#rt raksturo, k# t#lainu psihisk#s depresijas atainojumu. Filozofiskaj# aspekt# tas ir spožs ateistisk# eksistenci#lisma paraugs. Trešaj# c#lien# Oresta str#ds ar Jupiteru par br#v#bu ir iekarojis sev vietu gandr#z vis#s filozofijas antolo#ij#s, kaut gan teor#tiski tas ir vienk#rš#ks nek# dialogi pirmajos c#lienos. Jaut#jums par br#v#bu cit# aspekt# s#k#k iztirz#ts tulkot#ja 18. piez#m#.

Apzinos, ka tulkojumam b#tu v#lams v#l iziet caur stingra profesion#la redaktora rok#m, ta#u pašreiz#j# situ#cij# t# b#tu liela grezn#ba un v#l vair#k novilcin#tu jau sen pabeigt# tulkojuma non#kšanu l#dz las#t#jiem.

Vilnis Zarišs 2009. gada septembr#.

Žans Pols Sartrs. Mušas. Dr#ma trijos c#lienos

Darbojas:

Jupiters

Orests

Egists

Pedagogs

Pirmais sargs

Otrais sargs

Virspriesteris

Elektra

Klitaimn#stra

Er#nija

Jauna sieviete

Veca sieviete

V#rieši un sievietes no tautas

Er#nijas

Kalpot#ji

Pils sargi

I C # L I E N S

Laukums Argos#. Jupitera — mušu un n#ves dieva statuja. Baltas acis. Asin#m notaš##ta seja.

I A I N A

Vecas, melni t#rptas sievietes ien#k procesij# un, lejot no v#z#m, upur# v#nu statujas priekš#. Fon# — zem# s#došs idiots. Ien#k Orests¹ un Pedagojs, v#l#k Jupiters.

ORESTS

Klau, lab#s sievas!

Vi#as visas apgriežas, iekliedzoties.

PEDAGOGS

Vai j#s var#tu mums pateikt?..

Vi#as nosp#aujas zem# un soli atk#pjas.

PEDAGOGS

Paklausieties, m#s esam aizmald#jušies ce#ot#ji. Es l#dzu jums tikai uzzi#u.

Nometušas savas v#zes, vec#s sievietes aizb#g.

PEDAGOGS

Vec#s maitas. Vai tad š#ita, ka es k#roju vi#u dai#umus? Ak, manu saimniek, k#ds pat#kams ce#ojums! Jauka gan bija j#su iedoma doties uz šo nost#ri, kad Grie#ij# un It#lij# ir pieci simti pils#tu, kur ir labi v#ni, m#j#gas viesn#cas un #aužu pilnas ielas. Šie kalnu iedz#vot#ji, k# š#iet, nekad nav redz#juši t#ristus; es esmu simt#m reižu vaic#jis ce#u šaj# sasod#taj#, saules p#rkars#taj# pils#tel#. Visur tie paši izbai#u kliegzieni, t# pati panisk# b#gšana, tie paši smagn#jie melnie g#jieni. P#! Š#s tuksnes#g#s ielas, vibr#jošais gaiss un š# saule! Kas var b#t v#l nel#dz#g#ks par sauli?

ORESTS

Esmu te dzimis.

PEDAGOGS

T# var#tu b#t. Bet j#su viet# es ar to nelepotos.

ORESTS

Es esmu te dzimis, un man n#kas tauj#t ce#u k# k#dam gar#mg#j#jam. Pieklauv# pie š#m durv#m!

PEDAGOGS

Ko tad j#s cerat? Ka jums atbild#s? Paraugieties uz š#m m#j#m un sakiet, k# t#s izskat#s. Kur ir to logi? T#s tos pav#rsušas pret pagalmiem, kuri, k# r#d#s, ir stingri nosl#gti un visai tumši, bet pret ielu t#s pagriezušas savas p#cpuses. (*Orests izdara žestu.*) Nu, labi. Es pieklauv#šu, bet tas ir bezcer#gi.

Vi#š klauv#. Klusums. Vi#š klauv# v#lreiz; durvis paveras.

BALSS

Ko v#laties?

PEDAGOGS

Vienk#ršu uzzi#u. Vai j#s var#tu pateikt, kur dz#vo...

Durvis strauji aizc#rtas.

PEDAGOGS

Ejiet tak j#s k#rties! Vai j#s esat apmierin#ts Oresta kungs un vai ar šo pieredz#jumu jums pietiek? Ja v#lieties, es varu klauv#t pie vis#m durv#m.

ORESTS

Lai jau paliek.

PEDAGOGS

Nu t#! Bet te jau k#ds ir. (*Vi#š tuvojas idiotam.*) Kungs!

IDIOTS

#,! [*platais patskanis. Tulk.piez.*]

PEDAGOGS no jauna sveicina

God#ts kungs!

IDIOTS

#!

PEDAGOGS

Vai j#s var#tu pateikt, kur atrodas Egista nams?

IDIOTS

#!

PEDAGOGS

Egista, Argosas kara#a nams.

IDIOTS

#,! #,!

Fon# par#d#s Jupiters.

PEDAGOGS

Nu, neraža! Vien#gais, kas neb#g, izr#d#s idiots. (*Jupiters par#d#s atkal.*) Tad nu gan! Tas mums sekojis l#dz šejieni.

ORESTS

Kas?

PEDAGOGS

Tas b#rdainis...

ORESTS

Tu sap#o.

PEDAGOGS

T#l#t vi#š atkal b#s redzams.

ORESTS

Tev r#d#s.

PEDAGOGS

Nek#d# zi##. Vis# m#ž# neesmu redz#jis t#du b#rdu, ja neskaita to no bronzas, kas rot# Jupitera Ahenobarba² seju Palerm#³. L#k, vi#š par#d#s atkal. Ko vi#am no mums vajag?

ORESTS

Vi#š ce#o, t#pat k# m#s.

PEDAGOGS

Nu, nu! M#s vi#u sastap#m ce## uz Delfiem⁴. Un, kad Itej# m#s iek#p#m ku##, vi#a b#rda tur bija jau priekš#. Noplij#⁵ m#s nevar#j#m ne soli paspert, kur vi#š nemais#tos mums pa k#j#m. Tagad, l#k, vi#š atkal kl#t k# likts. Jums t#, protams, š#iet sagad#šan#s? (*Vi#š ar roku gai## mušas.*) N#, t#s Argosas mušas š#ietas daudz viesm#l#g#kas par cilv#kiem. Paraugieties tikai, nu paraugieties ta#u! (*Vi#š nor#da uz idiota aci.*) Veselas divpadsmit sametuš#s vi#a ac# k# uz tortes, bet vi#š tik smaida k# e##el#tis. Priec#jas, ka vi#am s#c acis. Un vi#am no ac#m tieš#m s#cas strutas, baltas k# r#gušpiens. (*Vi#š gai## mušas.*) Nu vienreiz pietiek, labi! L#k, t#s jau uzm#cas jums. (*Vi#š t#s gai##.*) Tas gan var j#s iepriecin#: j#s s#rojaties, ka esat svešinieks pats sav# zem#, ta#u š#s pl#so#as jums r#ko sv#tkus, vi#as ar savu iztur#šanas r#da, ka j#s atz#st. (*Vi#š t#s padzen.*) Nu, mier# ta#u! Mier#! Bez asins izliešanas! No kurienes t#s rodas? T#s taisa liel#ku troksni nek# klabatas un ir liel#kas par sp#r#m.

JUPITERS, kas pien#cis tuvu

T#s vienk#rši ir nedaudz uzbarojuš#s ga#as mušas. Pirms piecpadsmit gadiem t#s uz pils#tu atvilin#ja sp#c#ga maitas smaka. Kopš t# laika t#s te pie#emas treknum#. V#l p#c gadiem piecpadsmit t#s var#tu b#t jau mazu vard#šu lielum#.

Klusums.

PEDAGOGS

Ar ko mums tas gods?

JUPITERS

Mans v#rds ir Demetrijs. Es n#ku no At#n#m⁶.

ORESTS

Man š#iet, redz#ju j#s uz ku#a pirms div#m ned###m.

JUPITERS

Ar# es j#s esmu redz#jis.

Briesm#gi kliegzieni no pils.

PEDAGOGS

Nu, l#k! Visam, kas te notiek, k# r#d#s, nav nek#das j#gas, un p#c man#m dom#m, saimniek, lab#kais, ko varam dar#t, ir doties proj#m.

ORESTS

Klus#!

JUPITERS

Jums nav ko baid#ties. Šodien ir mirušo sv#tki. Šie kliegzieni iez#m# ceremonijas s#kumu.

ORESTS

J#s, š#iet, esat labi inform#ts par Argosu.

JUPITERS

Pa laikam es te piestaig#ju. Biju te ar# tad, kad atgriez#s ##niš Agamemnons⁷, un uzvaras vainagot# grie#u flote noenkuroj#s Noplijas reid#. No pils m#ra var#ja saskat#t balt#s buras. (Vi#š gai## mušas.) Tad v#l mušu nebija. Argosa bija maza provinces pils#ti#a, kas k#tri goz#j#s saul#. N#kamaj# dien# es l#dz ar citiem pak#pos piekaln# un m#s ilgi noraudz#j#mies uz karalisko sv#tu, kas virz#j#s pa ieleju. Bet otraj# dien# pret vakaru uz aizsargm#ra par#d#j#s ##nišiene Klitaimn#stra⁸, ko pavad#ja Egists⁹, tagad#jais valdnieks. Argosas #audis v#roja vi#u saulriet# sas#rtuš#s sejas. Redz#ja, k# tie, noliekušies p#ri m#ra zobiem, ilgi raudz#j#s uz j#ru, un vi#i nodom#ja: "Tagad b#s kaut kas drausm#gs." Bet vi#i neteica neko. Egists, jums tas j#zina, bija karalienes Klitaimn#stras m###kais. Izvirtulis, kam jau tolaik bija slieksme uz melanholiju. J#s, š#iet, esat noguris?

ORESTS

Esmu noso#ojis garu ce#u šaj# sasod#taj# karstum#. Bet j#su st#st#jums liekas interesants.

JUPITERS

Agamemnons bija l#ga v#rs, ta#u, ziniet, vi#am bija viens liels tr#kums. Vi#š ne##va publiski izpild#t n#ves sodus. Diemž#l. Skaista pak#ršana izklaid#

provinces #audis, padara cilv#kus nedaudz vienaldz#g#kus pret n#vi. Šejienes cilv#ki neko nesac#ja, t#d##, ka vi#i garlaikoj#s, grib#ja redz#t k#du varm#c#gu nogalin#šanu. Vi#i klus#ja ar# tad, kad pils#tas v#rtos ieraudz#ja par#d#mies savu valdnieku. Un, kad vi#i redz#ja k# Klitaimn#stra sniedza tam pret# savas skaist#s, iesmaržot#s rokas, ar# tad neteica neko. Tobr#d b#tu pieticis ar vienu v#rdu, vienu vien#gu v#rdu, ta#u vi#i klus#ja, un ikvienam galv# bija doma par lielu l##i ar p#rš#eltu seju.

ORESTS

Un j#s, j#s neko neteic#t?

JUPITERS

Vai tas j#s sar#gtina, jaunais cilv#k? Man tas pat#k. Tas r#da, cik jums c#las j#tas. Nu, n#. Es neteicu neko: neesmu šejienietis un t# nebija mana dar#šana. Ta#u Argosas #audis, otr# r#t#, kad vi#i izdzirda sava valdnieka s#pju kliezienus pil#, vi#i atkal klus#ja un neteica neko, tie nolaida plaksti#us p#ri sav#m baudas p#r#emtaj#m ac#m, un pils#ta bija k# sieviete kopošan#s br#d#.

ORESTS

Un valda slepkava. Vi#am tikuši piecpadsmit laimes gadi. Biju iedom#jis, ka dievi ir taisn#g#ki.

JUPITERS

Nu, nu! Nesteidzieties, nenosodiet dievus tik #tri. Vai tad vienm#r j#soda? Vai nav lab#k visu šo jezgu pav#rst par labu tikumam?

ORESTS

Un vi#i to ir dar#juši?

JUPITERS

Vi#i uzs#t#juši mušas.

PEDAGOGS

Kas tad muš#m te dar#ms?

JUPITERS

#! Tas ir simbols. Bet par to, ko vi#i tad dar#ja, spriediet no šit# te: j#s redziet šo veco m#ru lož#u, to, kas tur lej# skraidel# gar akme#iem ar sav#m mazaj#m melnaj#m k#jel#m, t# ir lielisks eksempl#rs no t#s meln#s un ban#l#s sugas, kura te #udz. Es uzkl#pu šim kukainim, satveru to un par#du jums, (*Viš# lec pie k#das vecenes, satver to un izvelk skatuves priekšpl#n#.*) L#k, mans loms. Ir gan pret#gs! F#! Tu mirkš#ini acis, un j#s ta#u visi esiet pieraduši pie asi#ainiem zobeniem saules gaism#. Redzat, k# makš#eres gal# sp#rd#s zivs. Pasaki man, vec#, tu laikam esi zaud#jusi duci d#lu. Esi meln# no galvas l#dz k#j#m. Nu atbilde, tad es tevi varb#t palaid#šu va##. K#d## tu valk# s#ras?

VECENE

T# Argos# ##rbjas.

JUPITERS

T# Argos# ##rbjas? #! es saprotu. Tu s#ro par savu valdnieku, par savu noslepkavoto valdnieku.

VECENE

Klus#! Dieva d##, klus#!

JUPITERS

Esi gana veca, lai b#tu dzird#jusi tos briesm#gos kliegzienus, kas taj# r#t# skan#ja vis# pils#t#¹⁰. K# tu tad r#kojies?

VECENE

V#rs bija uz lauka, ko es var#ju dar#t? Aizbult#ju durvis.

JUPITERS

J#, un pav#ri logu, lai var#tu lab#k dzird#. Aizsl#pusies aiz aizkariem, aiztur#ji elpu, spic#ji ausis, j#tot d#vainu k#udo#u pav#der#.

VECENE

Klus#!

JUPITERS

Taj# nakt# tu varen karsti m#l#jies. Tie bija sv#tki, vai ne?

VECENE

Ak, kungs, tie bija ... drausm#gi sv#tki.

JUPITERS

Asi#aini sv#tki, par kuriem j#s neesat sp#juši apbed#t atmi#as.

VECENE

Kungs! Vai esat mirušais?

JUPITERS

Mirušais! Ej nu, trak#! Neraiz#jies par to, kas es esmu: tu dar#si lab#k, ja nodosies sav#m liet#m un ar nož#lu iemantosi debesu piedošanu.

VECENE

Ai, k# nož#loju. Kungs, ja j#s zin#tu, k# es nož#loju, un mana meita ar#, un mans znots ik gadu upur# govi, un mans mazd#ls, kam dr#z b#s septi#i gadi. M#s vi#u esam audzin#juši nož#l#; vi#š ir r#tns k# j#ri#š, pavisam gaišiem mati#iem un jau iedzimt# gr#ka izj#tas p#r#emts.

JUPITERS

Tas labi; v#cies vec# slampa un pacenties aiz nož#las nospr#gt! Tas ir tavs vien#gais gl#bi#š. (*Vecene aizb#g.*) Vai nu es #oti maldos, mani kungi, vai ar# te ir dar#šana ar #stenu dievbij#bu, kas p#c vec# parauga stingri dibin#ta uz bail#m.

ORESTS

Kas j#s esat par cilv#ku?

JUPITERS

Kas k#dam da#a gar mani? M#s run#j#m par dieviem. Nu, vai tad p#rkonam vajadz#ja Egistu nospert?

ORESTS

Vajadz#ja... Ak, es nezinu, vai vajadz#ja, un par to pasmejos; es neesmu šejienietis. Vai Egists nož#lo?

JUPITERS

Egists? Tas nu gan b#tu br#nums. Bet k#da tam noz#me. Visa pils#ta nož#lo vi#a viet#. Tas kaut ko noz#m#, — nož#lot. (*Briesm#gi kliegzieni pil#.*) Paklausieties! Lai vi#i m#žam neaizmirstu sava valdnieka agonijas kliegzienus, viens v#ršu dzin#js, kas izraudz#ts savas ska##s r#kles d##, katr# gadadien# pils lielaj# z#l# š#di r#c. (*Orests ar žestu pauž riebumu.*) Tas nav nekas. Redz#sim, ko teiksiet v#l#k, kad izlaid#s mirušos. Pirms piecpadsmit gadiem tieši šaj# dien# noslepkavoja Agamemnonu. K# Argosas tauta kopš t# laika ir izmain#jusies un cik tuva t# tagad ir manai sirdij!

ORESTS

J#su sirdij?

JUPITERS

Lai nu paliek, jaunais cilv#k. Es run#jos pats ar sevi. Man vajadz#ja teikt — tuva dievu sirdij.

ORESTS

Tieš#m? Asin#m notaš##ti m#ri, miljoniem mušu, smirdo#a k# lopkautuv#, karstums k# cepl#, izmirušas ielas, dievs ar t#du seju k# l##im, izbied#ti t#rpi#i, kas savu m#ju dz#l#s sev sit pie kr#t#m, un šie kliegzieni, šie nepanesamie kliegzieni. Vai tad tas ir tas, kas pat#k Jupiteram?

JUPITERS

Ak! Nespriediet par dieviem, jaunais cilv#k, vi#iem ir s#p#gi nosl#pumi.

Klusums.

ORESTS

Agamemnonam, k# š#iet, bija meita. Meita v#rd# Elektra¹¹.

JUPITERS

J#. Vi#a te dz#vo. Egista pil# — l#k, tai paš#.

ORESTS

#! Tad š# ir Egista pils? Un ko Elektra dom# par to visu?

JUPITERS

H#! Vi#a ta#u ir b#rns. Bija ar# d#ls, kaut k#ds Orests. Run#, ka vi#š esot miris.

ORESTS

Miris! Nu pie velna, tad nu gan!

PEDAGOGS

Nu k# tad, mans saimniek, j#s labi zin#t, ka vi#š ir miris. Noplijas #audis ta#u mums st#st#ja, ka dr#z p#c Agamemnona n#ves Egists esot pav#l#jis vi#u noslepkavot.

JUPITERS

Daži dom#, ka vi#š esot dz#vs. Vi#a slepkavot#jus esot p#r##musi l#dzciet#ba, un vi#i to pametuši mež#. To esot pie##muši un uzaudzin#juši bag#ti At#nu pilso#i. Man gan lab#k patiktu, ja vi#š b#tu miris.

ORESTS

Un k#d##?

JUPITERS

Iedom#jieties, ka vi#š k#du dienu ierastos pie š#s pils#tas v#rtiem.

ORESTS

Un tad?

JUPITERS

H#! Nu, l#k, ja es vi#u tad satiktu, es vi#am teiktu... Es vi#am sac#tu: "Jaunais cilv#k..." Es vi#u sauktu par jauno cilv#ku, jo vi#š, liekas, ir aptuveni j#su vecum#. Starp citu, kungs, k#ds ir j#su v#rds?

ORESTS

Es saucos Fil#bs, esmu no Korintas¹². Ce#oju izgl#tošan#s nol#k# kop# ar vergu, kurš bija mans audzin#t#js.

JUPITERS

Lieliski. Es t#tad teiktu: "Jaunais cilv#k, aizejiet! Kas jums šeit mekl#jams? Vai j#s gribat, lai tikt atz#tas j#su ties#bas? Ak! J#s esat ener#isks un stiprs. J#s k##siet par dros#gu virsnieku kareiv#g# armij#, un tas jums b#s daudz lab#k nek# vald#t p#r pamirušu pils#tu, p#r spr#go#u, ko aps#dušas mušas. Šejienieši ir lieli gr#cinieki. Bet nu jau vi#i ir st#jušies uz gr#ka izpirkšanas ce#a.

Atstājiet viņus, jaunais cilvēk! Atstājiet tos! Cieniet viņu skumjo misiju, aizejiet uz pirkstgaliem. Jūs nepratīsiet dalīties ar viņiem nožēl, jo neesat piedalījies viņu noziegumā, un jūs nepiedienāties nevainība šīr jūs no viņiem kā dziļa aiza. Aizejiet, ja viņus kaut cik mīlat. Aizejiet, citādi jūs tos pazudināsiet: pa to laiku, kamēr jūs viņus cieši aizturāsiet, pirms jūs viņus no tā novirzāsiet, kaut arī tas notiktu tikai uz mirkli, visas viņu nožēlas, visas viņu vainas uz tiem sabiezās kā tauki aukstumā. Viņiem ir netāra sirdsapziņa, tiem ir bailes — bet bailes un netāra sirdsapziņa ir tīkamā kā smarža dievu nāsm. Jā, šīs nožēlojamās dvēseles ir tīkamas dieviem. Vai jūs gribāsiet viņiem laupīt dievu labvēlību? Un ko jūs viņiem dosiet vietā? Netraucētu gremošanu, provinciāli tīģu mieru un garlaicību. Ak! garlaicību, kas laim ir tik ikdienišķa. Laimīgu ciešu, jaunais cilvēk, laimīgu ciešu! Pilsētas kārtību un dvēseļu kārtību viegli izjaukt: ja jūs tās aizskarsiet, jūs izraisīsiet katastrofu. (*Ieskatoties viņam acīs.*) Briesmīgu katastrofu, kas kritīs atpakaļ uz jums."

ORESTS

Patiesi? Un to sakāt jūs? Nu, ja es būtu šis jaunais cilvēks, tad es jums atbildētu... (*Viņi viens otru nomāra skatieniem.*)

Pedagogs ieklepojas.

Hā, nezinu, ko es jums atbildētu. Varbūt, ka jums taisnība, turklāt tas uz mani neattiecas.

JUPITERS

Vēlu jums veiksmi. Es vēlētos, kaut Orests būtu tikpat saprātīgs. Nu, sveiki, miers ar jums, man ir savas darīšanas.

ORESTS

Miers ar jums.

JUPITERS

Starp citu, ja jums neliel mieru mušas, lūk lūdzeklis, kā varat tikt no tā mēģa. Paraugieties uz šo spietu, kas dāc ap jums; es pavicinu dāri, pamāju ar roku un saku: "Abraksas galla galla cā cā." Un redziet, tās vējas zem un jau rāpo kā kņpuri.

ORESTS

Pie Jupitera!

JUPITERS

Nieks vien ir. Tikai tās mazs sabiedrīks talants. Savā laikā esmu bijis mušu dāvētājs. Ar labu dienu. Es jūs vēl redzēšu.

Vi#š iziet.

II A I N A

ORESTS, PEDAGOGS

PEDAGOGS

Esiet piesardz#gs. Šis cilv#ks zina, kas j#s esat.

ORESTS

Vai tas ir cilv#ks?

PEDAGOGS

Ak, saimniek, k# j#s mani sar#gtin#t! Ko gan esat guvis no man#m lekcij#m, no t# sm#n#g# skepticisma, ko jums m#c#ju? "Vai tas ir cilv#ks?" Patiesi, pasaul# ir tikai cilv#ki un ar to vien jau ir vair#k nek# diezgan. Šis b#rdainis ir — kaut k#ds Egista špiks.

ORESTS

Atst#jies ar savu filozofiju. T# man dar#jusi p#r#k daudz #auna.

PEDAGOGS

#auna! Vai tad cilv#kam kait#, ja vi#am dod gara br#v#bu? Ak, k# j#s esat p#rv#rties. Agr#k ta#u var#ju j#su sird# las#t k# gr#mat#. Vai beidzot j#s man pateiksiet, kas jums padom#? K#d## esat atvilcis mani šeit? Un ko te gribat dar#t?

ORESTS

Vai es neb#tu tev teicis, ka man te kaut kas dar#ms? Un t#tad... klus#! (*vi#š tuvojas pilij.*) L#k, *mana* pils. Tad te dzimis mans t#vs. Tad šeit k#da netikle ar savu piegul#t#ju vi#u noslepkavojuši. Ar# es te esmu dzimis. Man bija apm#ram tr#s gadi, kad Egista rokaspuiši mani sagr#ba. Droši vien mani iznesa pa š#m durv#m; viens no vi#iem mani tur#ja rok#s; man bija plaši ieplestas acis un es, bez šaub#m, raud#ju... Ak! It neko neatceros. Es redzu lielu, neizteiksm#gu celtni ar provinci#li uzsv#rtu svin#gumu. Es to *redzu* pirmo reizi.

PEDAGOGS

Neko neatceraties, nepateic#gais saimniek, kaut esmu ziedojs desmit gadu savas dz#ves, lai dotu jums, ko atcer#ties? Un ce#ojumi, ko esam veikuši? Un pils#tas, ko esam apmekl#juši? Un arheolo#ijas kurss, ko m#c#ju jums vienam? Neko neatceraties? Nesen jums ta#u bijis tik daudz pi#u, alt#ru un temp#u, ko iegaum#t, ka j#s, t#pat k# #eogr#fs Pauz#nijs¹³, var#tu sarakst#t ce#vedi pa Grie#iju.

ORESTS

Pilis! J#, patiesi. Pilis, kolonnas, statujas! K#d## tad es neesmu smag#ks? Es, kam tik daudz akme#u galv#? Un Efesas temp#a¹⁴ tr#s simti asto#desmit septi#i pak#pieni. K#d## tu man par tiem neko nesaki? Pa tiem ta#u esmu k#pis soli pa solim, un es tos visus atceros. Septi#padsmitais, š#iet, bija iel#zis. Ak! sunim, vecam sunim, kas sild#, izstiepies pie pavarda un, saimniekam ien#kot, nedaudz piece#as, lai, klusi iesmilkstoties, vi#u sveicin#tu, šim sunim ir vair#k atmi#u nek# man. Tas ir vi#a saimnieks, ko vi#š paz#st. Vi#a saimnieks. Bet kas ir man?

PEDAGOGS

K# gan j#s izturaties pret kult#ru, mans kungs? T# ta#u jums ir, j#su kult#ra, un es to esmu j#sos veidojis ar m#lest#bu, k# bu#et# vienojot kop# savas gudr#bas aug#us un savas pieredzes d#rgumus. Vai tad jau kopš agras b#rn#bas neesmu jums līcis las#t vis#das gr#matas, lai j#s iepaz#tu atš#ir#bas cilv#ku uzskatos, un apbrauk#t simts valstu, lai visdaž#d#kajos apst#k#os j#s redz#tu, cik main#gā lieta ir cilv#ku tikumi. Nu j#s esat jauns, bag#ts un skaists, erud#ts k# vecis, svabads no jebk#das kalp#bas un tic#bas, bez #imenes, bez t#vijas, bez reli#ijas, bez profesijas, br#vs uz#emties saist#bas, ta#u zin#t, ka nekad nevajag iesaist#ties, galu gal#, — augst#k#s raudzes cilv#ks, kas turkl#t var m#c#t filozofiju vai arhitekt#ru ikvien# liel# universit#tes pils#t#, un v#l j#s ž#lojaties!

ORESTS

Ta#u n#: Es než#lojos. Nevaru ž#loties. Tu esi man pieš#ris t#du br#v#bu, k#da ir pavedieniem, ko v#j#š atr#vis zirnek#u t#kliem un kas tagad lidin#s desmit p#das virs zemes; es nesveru vair#k k# t#meklis un mani var uzskat#t par tukšu gaisu. Zinu, ka t# ir liela veiksmē, un v#rt#ju to, k# pien#kas. (*P#c br#ža.*) Ir cilv#ki, kuri piedzimst ar saist#b#m: vi#iem nav izv#les, tie ir izsviesti uz ce#a. Ce#a gal# ir veikums, kas tos gaida. Vi#u veikums; vi#i iet, to kail#s p#das sp#c#gi m#da zemi un nobr#žas uz akme#iem. Tev tas š#iet vulg#ri kaut kur virz#ties. Bet ir ar# citi, klus#t#ji, kas savu siržu dzi#um# izj#t neskaidru, pasaul#gu t#lu smagumu. Vi#u dz#ve main#jusies, jo k#d# vi#u b#rn#bas dien#, piecu, septi#u gadu vecum# ... Nu j#: tie nav augst#k#s raudzes cilv#ki. Jau b#dams septi#gad#gs es zin#ju, ka esmu trimdinieks, #vu, lai smaržas un ska#as, lietūs pl#kš#šana uz jumtiem, gaismas vibr#cijas sl#d manam #ermenim gar#m; zin#ju: tas pieder citiem, un es no tiem nekad nevar#šu veidot savas atmi#as. Tiem, kam pieder m#jas, lopi, kalpi un lauki, atmi#as ir trekna bar#ba. Bet es... Es ta#u, paldies Dievam, esmu br#vs. Ak! cik es esmu br#vs. Un cik augstpr#t#gi nev#r#ga var b#t mana dv#sele. (*Vi#š tuvojas pilij.*) Es te b#tu dz#vojis. Neb#tu las#jis nevienu no tav#m gr#mat#m un varb#t pat neprastu las#t: augstma#i jau reti kad prot las#t. Bet pa š#m durv#m es b#tu ieg#jis un izn#cis desmit#m t#kstošu reižu. B#rnu dien#s es ar t#m rota#tos, es b#tu taj#s iek#ries, lai š#potos, t#s #kst#tu bez mitas un manas rokas b#tu izjutušas to pretest#bu. V#l#k nakt#s es t#s b#tu v#ris klusi, pie meiten#m iedams. Un v#l p#c tam, manas pilngad#bas dien#, vergi t#s atv#rtu l#dz galam va#, un es pa t#m b#tu izj#jis uz zirga. Manas vec#s koka durvis! Pat aizv#rt#m ac#m

es prastu atrast j#su aizb#dni. Un š# skramba tur lej#, to varb#t es b#tu atst#jis aiz neveikl#bas pirmaj# dien#, kad man b#tu uztic#juši zobenu. (*Vi#š pavirz#s nost.*) Agr#nais doriešu stils, vai ne? Un ko tu teiksi par š#m zelta inkrust#cij#m? L#dz#gas esmu redz#jis Dodon#¹⁵. Skaisti nostr#d#ts darbs. Nu labi, lai notiek p#c tava pr#ta: t# nav *mana* pils, ne ar# *manas* durvis. Un mums šeit nav ko dar#t.

PEDAGOGS

Tas nu ir pr#t#gi teikts. Ko gan j#s ieg#tu, te dz#vodams? J#su dv#sele t#da# s#ktu moc#ties pret#g# nož#l#.

ORESTS dedz#gi

Vismaz t# b#tu man#j#! Un š# tveice, kas svilina man matus, ar# b#tu mana. Un ar# mušu s#kšana pieder#tu man. Šai paš# stund# es, iz##rbies k#d# tumš# pils istab#, pa sl##u spraug#m v#rotu gaismas s#rtojošo kr#su, gaid#dams, ka saule noriet#s un no zemes k# smarža pacelsies spirtg# Argosas vakara kr#sla, l#dz#ga simtiem t#kstošu citu, ta#u m#žam jauna, mijkr#slis man. Iesim prom, pedagog. Vai tu aptver, ka te m#s dr#zi izn#ksim citu karstum#?

PEDAGOGS

Kungs, k# j#s mani nomierin#j#! P#d#jos m#nešos, jeb, prec#z#k, kopš t# br#ža, kad es jums dar#ju zin#mu j#su izcelšanas, es redz#ju, ka j#s dienu no dienas main#ties, un nevar#ju vairs mier#gi gul#t. Es baž#jos...

ORESTS

Par ko?

PEDAGOGS

Tas j#s sadusmos.

ORESTS

N#! Run#.

PEDAGOGS

Es baž#jos — kaut jums jau agri iepot#ta skepti#u ironija, jums dažk#rt n#k galv# trakas idejas — #si sakot, es nebiju drošs, vai j#s nepl#nojat padz#t Egistu un ie#emt vi#a vietu.

ORESTS l#ni

Padz#t Egistu? (*P#c br#ža.*) Tu vari b#t mier#gs, l#ga v#rs, ir par v#lu. Man varb#t patiktu sagr#bt aiz b#rdas šo sv#tn#cas apg#n#t#ju un noraut vi#u no mana t#va tro#a. Bet ko p#c tam? Ko lai ies#ku ar šiem #aud#m? Neesmu redz#jis dzimstam nevienu vi#u b#rnu, ne ar# bijis vi#u meitu k#z#s, man sveša vi#u nož#la un nevienam no vi#iem es nezinu v#rda. B#rdainim taisn#ba: vajag, lai valdniekam b#tu t#s pašas atmi#as k# pavalstniekiem. Atst#sim vi#us, l#ga v#rs. Iesim proj#m. Uz pirkstgaliem. Ak, ja b#tu iesp#jama k#da r#c#ba, vai saproti,

r#c#ba, kas dotu man pilso#a ties#bas vi#u vid#, ja es var#tu iekarot — kaut ar nozieguma pal#dz#bu — vietu vi#u atmi##s, vi#u bail#s un vi#u cer#b#s. Lai aizpild#tu tukšumu sav# sird#, ja ar# man t#d## n#ktos nogalin#t pašam savu m#ti.

PEDAGOGS

Ak, kungs!

ORESTS

J#. Tie ir sap#i. Pošamies ce##. Sag#d#juši zirgus, dosimies uz Spartu, man tur ir draugi.

Ien#k Elektra.

III A I N A

TIE PAŠI, ELEKTRA

ELEKTRA,

nesdama kasti, vi#us neredz#dama, tuvojas Jupitera statujai

S#dbamb#li! Bolies vien uz mani sav#m apa##m ac#m un ar zeme#u sulu notaš##to ##mi. Es neb#stos tevis. Nu, pasaki, vai vi#as šor#t bija atn#kušas, t#s sv#tules, t#s vec#s melni t#rpt#s grezeles. Vi#as tev visri### klabin#ja savas liel#s tupeles? Tev tas pat#k, bied#kli, vai ne t#? Tu vi#as m#li, š#s vecenes! Jo vair#k t#s l#dzin#s miro#iem, jo vair#k tu vi#as m#li. T#s izš#akst#ja tev pie k#j#m savus d#rg#kos v#nus, jo tie ir tavi sv#tki; puvuma dvaka no vi#u brun#iem k#pa l#dz tavam degunam, un t#s saldenais smakojums v#l tagad tev kutina n#sis. (*Trinoties gar vi#u.*) T#, un tagad paosti mani, paosti manu svaig#s miesas smaržu. Es esmu jauna, esmu dz#v#bas sp#ka pilna, tev ir ko b#ties no t#. Ar# es tev ko ziedošu, ja reiz visa pils#ta skaita p#tarus. Te, redz, ir mizas, #aumalas un visi pelni no pavarda, ga#as atgriezumi, kur t#rpi #udz, viens maizes gabals tik sataš##ts, ka c#kas to ne#da, bet tav#m muš#m jau patiks. Priec#gus sv#tkus, nu, priec#gus sv#tkus, un kaut tie b#tu p#d#jie!

Neesmu visai stipra, nevaru tevi nog#zt. Varu tikai tev uzsp#aut, tas ir viss, ko sp#ju. Bet tas, ko gaidu, atn#ks ar lielu š##pu. Viš# jautri smiedams tevi uzl#kos šit# te ar rok#m gurnos, atpaka# paliecies. P#c tam viš# izvilks zobenu un no augšas l#dz apakšai, p#rš#els tevi, š#di te! Tad divas Jupitera puses velsies, viena pa labi, otra pa kreisi, un visi redz#s, ka viš# ir no koka. No pavisam balta koka, šis miro#u dievs.

Šausmu izteiksme un asinis uz sejas, acu tumšais za#ums — tikai uzkr#soti, vai ne? Tu labi zini, ka iekšpus# esi pavisam balts k# z#dai#a rumpis. Zini, ka viens zobena cirtiens tevi p#rš#els un tev pat asinis netec#s. No balta koka. No gluži balta koka: t#ds labi deg. (*Vi#a pamana Orestu.*) Ai!

ORESTS

Nebaidies.

ELEKTRA

Es nebaidos. Nepavisam nebaidos. Kas tu esi?

ORESTS

Svešinieks.

ELEKTRA

Tad esi sveicin#ts! Viss, kas ir svešs šai pils#tai, man ir d#rgs. K#ds tavs v#rds?

ORESTS

Mani sauc Fil#bs, esmu no Korintas.

ELEKTRA

#!? No Korintas? Un mani sauc Elektra.

ORESTS

Elektra.(*Pedagogam.*) Atst#j m#s.

Pedagogs iziet.

IV A I N A

ORESTS, ELEKTRA

ELEKTRA

K#p#c tu t# skaties uz mani?

ORESTS

Tu esi skaista. Tu nel#dzinies šejienes cilv#kiem.

ELEKTRA

Skaista? Vai esi drošs, ka es esmu skaista? Tikpat skaista k# Korintas meitenes?

ORESTS

J#.

ELEKTRA

Vi#i man to šeit nesaka. Negrib, ka to zinu. Bet visp#r k#ds gan man no t# labums, esmu tikai kalpone.

ORESTS

Kalpone? Tu?

ELEKTRA

P#d#j# no kalpon#m. Mazg#ju kara#a un karalienes ve#u. Ve#a ir #oti net#ra, piedra####ta. Visa vi#u apakšve#a, krekli, kas ap##muši to iepuvušos augumus, t#, ko uz##rbj Klitaimn#stra, kad pie vi#as gu# karalis — man tas viss j#izmazg#. Aizmiedzu acis un beržu no visa sp#ka. Traukus ar# mazg#ju. Tu man netici? Paraugies uz man#m rok#m. Vai tad tur nav gan iepl#sumi, gan nobierzumi. K#d## tu t# ieplet acis? Vai t#s varb#t izskat#s p#c princeses rok#m?

ORESTS

Nabaga rokas. N#. P#c princeses rok#m t#s neizskat#s. Bet turpini. Ko v#l vi#i tev liek dar#t?

ELEKTRA

Nu t#. Katru r#tu j#iznes atkritumu kaste. Es to izvelku no pils un tad ... tu jau redz#ji, ko ar tiem m#sliem daru. Šis koka bied#klis, šis Jupiters, n#ves un mušu dievs. K#du dienu Augstais Priesteris, kas te atn#ca vi#am klan#ties, dab#ja so#ot pa k#postu kaceniem, biešu miz#m, gliemežu #aumal#m. Vi#š dom#ja, ka j#k pr#t#. Saki, tu zi#osi par mani?

ORESTS

N#.

ELEKTRA

Ja gribi, zi#o, es par to tikai pasmejās. Ko tad vi#i v#l var man padar#t? Sist? Ir jau situši. Iesl#gt k#da liela tor#a paš# augš#? T# neb#tu pe#ama doma, tad es neredz#tu vi#u ##mjus. Vakar#, padom# tikai, kad esmu pabeigusi darbu, vi#i mani par to atalgo: man j#pieiet pie lielās, resnās sievas ar kr#sotiem matiem. Vi#ai ir treknas l#pas un #oti baltas rokas, ##ni#ienes rokas, kas dvako p#c medus. Vi#a uzliek rokas man uz pleciem sac#dama: "Labvakar, Elektra", un t# katru vakaru. Ik vakaru es j#tu, k# pret manu #du trinas š# karst#, rij#g# ga#a. Bet es tuos, v#l ne reizi neesmu nokritusi. T# ir mana m#te, saproti. Ja es b#tu tur torn#, vi#a manis vairs nebu#otu.

ORESTS

Vai tu nekad neesi dom#jusi b#gt?

ELEKTRA

Man nav tik daudz drosmes: man b#tu bail vienai uz ce#a.

ORESTS

Vai tad tev nav draudzenes, kas tevi var#tu pavad#t?

ELEKTRA

N#. Esmu viena pati. Esmu kaš#is, s#rga, t# šejienieši tev teiks. Man nav draudze#u.

ORESTS

K#, un nav pat aukles, k#das pavecas sievi#as, kas tevi paz#st kopš dzimšanas un mazliet m#l?

ELEKTRA

Nav ar# t#das. Pavaic# manai m#tei: es atbaidot pat vismaig#k#s sirdis.

ORESTS

Un tu te paliksi visu m#žu?

ELEKTRA kliedzien#

Ak, ne visu m#žu! N#, paklau, es kaut ko gaidu.

ORESTS

K#du lietu vai cilv#ku?

ELEKTRA

To tev neteikšu. Lab#k run# tu. Tu esi skaists. Ar# tu. Vai tu te ilgi paliksi?

ORESTS

Man vajadz#ja šodien pat aizbraukt. Ta#u tagad...

ELEKTRA

Tagad?

ORESTS

Vairs nezinu.

ELEKTRA

Vai Korinta ir skaista pils#ta?

ORESTS

#oti skaista.

ELEKTRA

Tu to m#li? Tu lepojies ar to?

ORESTS

J#.

ELEKTRA

Man liktos d#vaini lepoties ar dzimto pils#tu. Izskaidro man to.

ORESTS

Nu... Nezinu. Nevaru tev to izskaidrot.

ELEKTRA

Tu nevari? (*P#c br#ža.*) Vai tiesa, ka Korint# ir #nainas vietas? Vietas, kur vakaros pastaig#jas?

ORESTS

T# ir.

ELEKTRA

Un visi #audis ir #r#? Visi pastaig#jas?

ORESTS

Itin visi.

ELEKTRA

Un z#ni ar meiten#m?

ORESTS

Z#ni ar meiten#m.

ELEKTRA

Un vi#iem vienm#r ir par ko run#ties? Un vi#iem ir t#kami b#t kop#? Un v#lu nakt# dzirdams, k# vi#i kop#gi smejas?

ORESTS

J#.

ELEKTRA

Es tev liekos niekkalbe, vai ne? Jo man bija t# j#nop#las, lai izt#lotos pasakas, dziesmas, smaidus. Šejienes #audis m#c bailes. Bet mani...

ORESTS

Bet tevi?

ELEKTRA

Naid. Un ko tad Korintas meitenes pa dienu dara?

ORESTS

Uzpošas, p#c tam dzied vai sp#l# lautu, p#c tam apciemo draudzenes, bet vakar# t#s iet uz balli.

ELEKTRA

Un vi##m nav nek#du raižu?

ORESTS

T#das mazi#as jau ir.

ELEKTRA

#? Paklau: vai Korintas #audis kaut ko nož#lo?

ORESTS

Dažreiz. Diezgan reti.

ELEKTRA

Tad vi#i dara, k# v#las, un p#c tam par to vairs nedom#?

ORESTS

T# izn#k.

ELEKTRA

D#vaini. (*P#c br#ža.*) Pasaki man v#l, tas man j#zina sakar# ar k#du ... ar k#du, ko gaidu: iedom#jies, ka viens no Korintas z#niem, k#ds no tiem z#niem, kas vakaros smejas ar meiten#m, atgriežoties no ce#ojuma atrod savu t#vu noslepkavotu, m#ti slepkavas gult# un m#su verdz#b#. Vai ar# tad vi#š mier#gi pagroz#tos, paklan#tos uz vis#m pus#m un ietu mekl#t mierin#jumu pie draudzen#m? Jeb ar#, izvilcis zobenu, p#rcirstu ar to slepkavam sprandu?

— Tu neatbildi?

ORESTS

Es nezinu.

ELEKTRA

K#? Tu — un nezini?

KLITAIMN#STRAS BALSS

Elektra!

ELEKTRA

Css!

ORESTS

Kas ir?

ELEKTRA

T# ir mana m#te, valdniece Klitaimn#stra.

V A I N A

ORESTS, ELEKTRA, KLITAIMN#STRA

ELEKTRA

Nu, Fil#b? Vai tu baidies no vi#as?

ORESTS

Simt#m reižu esmu centies izt#loties šo galvu, un, galu gal#, es to ieraugu pagurušu un #enganu zem spilgt# smi##a k#rtas. Bet nebiju gaid#jis tik nedz#vas acis.

KLITAIMN#STRA

Elektra, valdnieks pav#l tev gatavoties ceremonijai. Tu vilksi savu melno kleitu un uzliksi d#rglietas. Nu? Ko noz#m# tavas nolaist#s acis? Tu spied elko#us pret sav#m liesaj#m g#ž#m, tavs #ermenis p#kš#i k##st saspringti kokains. Man# tuvum# tu bieži esi t#da, bet es vairs ne#aušu tev t# m#rka#oties: nupat pa logu es redz#ju gluži cit#du Elektru — br#viem žestiem, degoš#m ac#m... Skaties man sej#! Vai tu beidzot man atbild#si?

ELEKTRA

Vai tad jums vajadz#ga pelnruš#e, lai pieš#irtu vair#k spožuma j#su sv#tkiem?

KLITAIMN#STRA

Nemu##ojies. Tu esi princese, Elektra, un tauta tevi gaida k# katru gadu.

ELEKTRA

Vai patiesi esmu princese? Un j#s to atcerieties reizi gad#, kad tauta atmi#as atsvaidzin#šanai prasa m#su dzimtas #enealo#iju. Skaista princese, kas mazg# traukus un gana c#kas! Egists man apliks roku ap pleciem k# p#rn, un smaid#s man vaig#, murmin#dams aus# draudus?

KLITAIMN#STRA

No tevis pašas atkar#gs, lai b#tu cit#di.

ELEKTRA

J#, j#, ja es #aušos aplaisties ar j#su nož#lu un no dieviem l#gšu piedošanu par noziegumu, ko neesmu pastr#d#jusi. J#, ja es sk#pst#tu Egista rokas un sauktu vi#u par savu t#vu. P#! Zem vi#a nagiem ir sakaltušas asinis.

KLITAIMN#STRA

Dari k# gribi. Jau sen vairs tev nepav#lu sav# v#rd#. Es tev pateicu ##ni#a pav#li.

ELEKTRA

Kas man da#as gar Egista pav#l#m? Viš ir j#su v#rs, m#mi#, j#su #oti d#rgais v#rs, ne man#jais.

KLITAIMN#STRA

Man nav ko tev teikt, Elektra, es redzu, ka tu darbojies, lai pazudin#tu pati sevi un m#s. Bet k#du gan padomu tev varu dot es, kas vien# r#t# esmu izpost#jusi savu dz#vi? Tu mani n#sti, b#rns, ta#u v#l vair#k mani satrauc tas, ka tu man l#dzinies: man reiz jau bija š# smail# seja, š#s nemier#g#s asinis, š#s piemiegt#s acis un — nekas labs no t# nav izn#cis.

ELEKTRA

Es nemaz negribu jums l#dzin#ties. Fil#b, tu redzi m#s abas vienu otram l#dz#s, saki, ka tas nav tiesa. Ka es vi#ai nel#dzinos.

ORESTS

Ko te var teikt? Vi#as seja liekas k# p#rkona un krusas sapost#ts lauks. Bet tav#j# it k# v#sta negaisu: k#dreiz kaisl#ba to sadedzin#s l#dz kaulam.

ELEKTRA

V#sta negaisu? Labi. Šo l#dz#bu es pie#emu. Lai t# ar# b#tu.

KLITAIMN#STRA

Un tu? Tu, kas tik nekautr#gi v#ro #audis, kas tad esi tu? #auj man savuk#rt paraudz#ties uz tevi. Un ko tu šeit dari?

ELEKTRA dz#vi

Vi#š ir korintietis v#rd# Fil#bs. Vi#š ce#o.

KLITAIMN#STRA

Fil#bs? #!

ELEKTRA

Š#iet, ka cits v#rds j#s bied#tu?

KLITAIMN#STRA

Bied#tu? Ja nu, sevi pazudin#dama, kaut ko esmu ieguvusi, tad to, ka mani vairs nekas nesp#j bied#t. N#c tuv#k, svešinieks, un esi sveicin#ts. Cik tu esi jauns! Cik tad vecs tu esi?

ORESTS

Asto#padsmit gadu.

KLITAIMNESTRA

Tavi vec#ki v#l dz#vi?

ORESTS

T#vs ir miris.

KLITAIMN#STRA

Un m#te? Vi#a var#tu b#t aptuveni man# vecum#. Tu neko nesaki? Jo vi#a, bez šaub#m, tev š#iet jaun#ka par mani, vi#a tav# sabiedr#b# v#l arvien var smieties un dzied#t. Vai tu vi#u m#li? Nu atbilde ta#u! K#d## tu esi vi#u pametis?

ORESTS

Es gatavojos iest#ties Spart# algot#u karasp#k#.

KLITAIMN#STRA

Ce#inieki parasti met divdesmit j#džu l#kumu, lai izvair#tos no m#su pils#tas. Vai tad vi#i tevi nebr#din#ja? Ielejas #audis m#s tura karant#n#: m#su nož#lu vi#i uztver k# m#ri, un baid#s infic#ties.

ORESTS

Es to zinu.

KLITAIMN#STRA

Vai vi#i ir tev teikuši, ka m#s nospiež neizp#rkams noziegums, kas pastr#d#ts nu jau pirms piecpadsmit gadiem?

ORESTS

Vi#i ir man to teikuši.

KLITAIMN#STRA

Ka galven# vaininiece ir bijusi valdniece Klitaimn#stra? Ka visi nol#d vi#as v#rdu?

ORESTS

Vi#i man ir to teikuši.

KLITAIMN#STRA

Un tom#r tu esi ieradies? Svešinieks, es esmu valdniece Klitaimn#stra.

ELEKTRA

Tikai neatmaigsti, Fil#b! ##ni#iene izklaid#jas m#su nacion#laj# sp#l#, publisko gr#ks#džu sp#l#. Šeit katrs par saviem gr#kiem klie dzirdot un nereti sv#tku dien#s var redz#t dažu komersantu, kurš, nolaidis savas bod#tes dzelzs priekškaru, r#po pa ielu uz ce#iem, v#rt#dams savus matus putek#os un kaukdams, ka vi#š esot slepkava, laul#bas p#rk#p#js vai bl#dis. Ta#u Argosas #aud#m tas viss jau l#dz kaklam, katrs citu gr#kus zina no galvas, it #paši valdnieces gr#ki nevienu vairs neuzjautrina, tie ir ofici#lie noziegumi, t# sakot dibin#šanas noziegumi. Vari iedom#ties, k# vi#a priec#jas, ieraugot tevi gluži jaunu, tikko k# ieradušos, kas l#dz šim nav zin#jis vi#as v#rda: k#ds unik#ls gad#jums! Var iedom#ties, ka vi#a s#dz gr#kus pirmo reizi.

KLITAIMN#STRA

Ciet klusu! Jebkurš var man sp#aut ##m#, saukt par noziedznieci un mauku. Ta#u nevienam nav ties#bas spriest par manu nož#lu.

ELEKTRA

Tu redzi, Fil#b: sp#les noteikums ir t#ds. #audis tevi l#gs, lai tu vi#us nosodi. Tikai piesargies, lai tu vi#us nosod#tu vien#gi par tiem nodar#jumiem, kurus vi#i paši tev izst#sta: p#r#jie te neattiecas un tos atkl#t jau b#tu sliktais tonis.

KLITAIMN#STRA

Pirms piecpadsmit gadiem biju skaist#k# sieviete Grie#ij#. Uzl#ko mani un tad spried par to, ko esmu izcietusi. Saku tev to bez izlikšan#s. Ne jau t# vec# #ža n#vi es nož#loju. Kad es vi#u redz#ju vannas istab# noasi#ojam, es aiz prieka dzied#ju un dejoju. Un v#l šodien, p#c piecpadsmit gadiem, es to atceros ar prieka tr#s#m. Bet man bija d#ls — vi#š b#tu tav# vecum#. Kad Egists vi#u atdeva algot#iem, es ...

ELEKTRA

Jums, m#mi#, bija ar# meita, k# man š#iet. Vi#u j#s esat padar#jusi par trauku mazg#t#ju. Bet š# vaina j#s daudz nes#pina.

KLITAIMN#STRA

Tu esi jauna, Elektra. Tam, kurš ir jauns, un kam nav bijis laika dar#t #aunu, nosod#šana ir skaista rota#a. Ta#u pacieties: gan reiz nelabojams noziegums vilksies tev l#dzi. Tev š#it#s, ka ar katru soli no t# att#linies, ta#u tas vienm#r b#s j#velk tikpat smagi. Tu atskat#sies un redz#si to aiz sevis tumšu un skaidru k# melnu krist#lu. Un tu vairs nek# nesaprat#si, tu teiksi: "T# neesmu es, t# neesmu es, kas to izdar#ja." Tom#r tas b#s turpat, simtk#rt noliegts, vienm#r kl#tesošs, tas vilksies tev nopaka#us. Tad tu beidzot saprat#si, ka tu uz viena kauli#a metiena esi likusi visu savu m#žu, tas izš##ris visu, un tu nevar#si dar#t neko citu, k# vien vilkt savu nodar#jumu l#dz pat n#vei. T#ds ir tas nož#las likums, taisn#gs vai netaisn#gs. Tad redz#sim, par ko izv#rt#sies tava jaun#bas augstpr#t#ba.

ELEKTRA

Mana jaun#bas augstpr#t#ba? T#tad t# ir j#su jaun#ba, ko nož#lojat, v#l vair#k nek# savu noziegumu? To, ka es esmu jauna, j#s n#stat vair#k, nek# to, ka es esmu bez vainas.

KLITAIMN#STRA

Tas, ko es tev# n#stu, Elektra, t# esmu es pati. T# nav tava jaun#ba — nepavisam n#! — t# ir man#j#.

ELEKTRA

Bet man gan t# esiet j#s, tieši j#s, ko ien#stu.

KLITAIMN#STRA

Apkaunies! M#s te lam#jamies k# divas vien#da vecuma sievietes, k# s#ncenses, ko m#l# pav#rsusi vienu pret otru. Es tom#r esmu tava m#te. Nezinu, kas esi tu, jaunais cilv#k, un ko tu taisies te dar#t, bet tava kl#tb#tne ir pazudinoša. Elektra mani ien#st un es to zinu. Bet piecpadsmit gadu m#s esam klus#jušas un tikai skatieni ir pauduši m#su j#tas. Ieradies tu, esi run#jis ar mums, un m#s, l#k, r#d#m viena otram zobus un rejamies k# kuces. Pils#tas likumi liek b#t viesm#l#giem, ta#u es nesl#pšu, ka v#los, lai tu aizej. Kas attiecas uz tevi, mans b#rns, mans p#r#k prec#zais atveids, tevi es nem#lu, tas tiesa. Bet es dr#z#k nogriez#šu sev labo roku, nek# tev kait#šu. Tev tas ir p#r#k labi zin#ms, tu #aunpr#t#gi izmanto manu v#j#bu. Bet es tev neieteicu griezt pret Egistu savu mazo ##skas galvi#u, vi#š prot ar vienu n#jas sitienu sadrag#t odz#m skaustu. Klausī mani, pildi vi#a pav#li, cit#di vari apdedzin#ties.

ELEKTRA

Varat ##ni#am atbild#t, ka es sv#tkos neierad#šos. Vai tu zini, Fil#b, ko vi#i tur dara? Kalnos virs pils#tas ir ala, kam m#su jaunie #audis nav atraduši dibenu, run#, t# esot savienota ar elli. Virspriesteris līcis aizvelt alai priekš# lielu akmeni. Un ko tu dom#? Katr# gadadien# #audis sapulc#jas pie š#s alas, kareivji pave# akmeni, kas nosl#dz t#s ieeju, s#nis, un m#su mirušie, k# to m#dz teikt, izk#pj no elles un izkl#st pa pils#tu. Uz galdiem izliek vi#iem mielastu, vi#iem pied#v# kr#slus un gultas, drusku saspiežas, lai izbr#v#tu vi#iem vietu v###šan#, vi#i skraida viscaur, viss ir tikai vi#u labad. Tu dzird#si dz#vo vaimanas: "Mans miron#t, mans miron#t, es negrib#ju tevi apvainot, piedod man." Bet no r#ta, kad dzied#s gailis, vi#i atgriez#sies pazem#, alas ieejai atkal aizvels akmeni un viss b#s beidzies l#dz n#kamajam gadam. Es negribu piedal#ties šaj#s #kst#b#s. Tie ir vi#u miro#i, ne man#jie.

KLITAIMN#STRA

Ja tu nepak#ausies labpr#t#gi, valdnieks ir devis r#kojumu, lai tevi aizved ar varu.

ELEKTRA

Ar varu? Ha! Ha! Ar varu! Tas ir labi. M### m#mi#, pasakiet ##ni#am, ka es paklaus#šu. Es par#d#šos sv#tkos un, t# k# #audis grib mani redz#t, vi#iem nen#ksies vilties. Bet tevi, Fil#b, es l#dzu, atliec savu aizbraukšanu, esi kl#t m#su sv#tkos. Varb#t tu tur paman#si kaut ko t#du, par ko var pasmieties. Vi#a iziet.

KLITAIMN#STRA Orestam

Aizej. Es esmu p#rliecin#ta, ka tu mums atnes#si nelaimi. Tu nevari m#s ien#st, m#s tev neesam neko nodar#juši. Aizej. Tavas m#tes v#rd# es tevi l#dzu, aizej. (Vi#a iziet.)

ORESTS

Manas m#tes v#rd#...

Ien#k Jupiters.

VI A I N A

ORESTS, JUPITERS

JUPITERS

J#su sulainis man teica, j#s gatavojieties aizbraukt. Vi#š velti izmekl#j#s zirgus pa visu pils#tu. Bet es jums par #oti pie#emamu cenu varu sag#d#t divas ##ves ar aizj#gu.

ORESTS

Es vairs nebraukšu.

JUPITERS l#ni

J#s vairs nebrauksiet? (*P#c br#ža. Dedz#gi.*) Nu tad es j#s neatst#šu, j#s b#siet mans viesis. Tur drusku lej#k no pils#tas ir gluži laba iebraucam# vieta, kur m#s apmet#simies kop#gi. J#s nenož#losiet, ja b#siet izv#l#jies mani par l#dzgaitnieku. Vispirms — abraksas, galla, galla, ce, ce — es j#s atbr#voju no muš#m. Turkl#t cilv#ks manos gados dažk#rt var dot labus padomus: es var#tu b#t jums t#vs, j#s man izst#st#tu savu dz#ves st#stu. N#ciet, jaunais cilv#k, #aujiet r#p#ties par jums: š#das sastapšan#s dažk#rt ir izdev#g#kas, nek# s#kum# dom#. L#k, Telemaha piem#rs, j#s ziniet, Odiseja d#ls. K#d# jauk# dien# vi#š sastapa vecu kungu, v#rd# Mentoru, ko aizkustin#ja vi#a liktenis un kurš vi#am visur sekoja. Un vai j#s zin#t, kas šis Mentors bija?

Vi#š to aizved run#dams un priekšgars kr#t.

P R I E K Š K A R S.

II C # L I E N S

Pirmais skatuves iek#rtojums. Klajumi#š kalnos. Pa labi ala. T#s ieeju nosl#dz liels melns akmens. Pa kreisi k#pnes ved uz templi.

I A I N A

P#lis, v#l#k JUPITERS, ORESTS un PEDAGOGS

K#DA SIEVIETE, nometusies ce#os sava maz# z#na priekš#

Tava šlipse. Es jau trešo reizi tev sienu mezglu (*Vi#a nosuk# ar roku.*) T#, nu tu esi t#rs. Esi pr#t#gs un raudi citiem l#dz, kad tev teiks.

B#RNS

Vai vi#iem j#n#k no šejienes?

SIEVIETE

J#.

B#RNS

Man bail.

SIEVIETE

Vajag, lai b#tu bail, m#lul#t. #oti bail. Tieši t# k##st par krietnu cilv#ku.

K#DS V#RIETIS

Vi#iem šodien b#s jauks laiks.

OTRAIS V#RIETIS

Par laimi! J#dom#, ka vi#i v#l joproj#m ir j#t#gi pret saules karstumu. P#rn lija un vi#i bija ... briesm#gi.

PIRMAIS V#RIETIS

Briesm#gi.

OTRAIS V#RIETIS

Ak, vai!

TREŠAIS

Kad vi#i b#s atgriezušies sav# caurum# un m#s atst#juši vienus, es, starp mums run#jot, uzr#pšos šeit, paraudz#šos uz šo akmeni un sev sac#šu: "Un no š# br#ža veselu gadu."

CETURTAIS

Vai patiesi? Man tas b#s v#jš mierin#jums. S#kot ar r#tdienu es sev jaut#šu: "K#di vi#i b#s n#kamgad?" Gadu no gada vi#i k##st arvien negant#ki.

OTRAIS

Klus#, nelaim#gais. Ja nu viens no vi#iem ir izspraucies pa k#du plaisu klint# un jau lod# starp mums... Ir t#di mirušie, kas uz sastapšanas iet citiem pa priekšu.

Visi nemier#gi saskat#s.

K#DA JAUNA SIEVIETE

B#tu vismaz dr#z#k s#kuši. Ko vi#i tur pil# dara? Vi#i nemaz nesteidzas. Man tas ir pats gr#t#kais, š# gaid#šana: b#t kl#t, m#d#ties zem svelmain#m debes#m, nenolaižot acis no meln# akmens... Ai! vi#i jau ir tur lej#, aizmugur#: vi#i gaida t#pat k# m#s, priec#gi dom#dami par #aunumu, ko vi#i mums nodar#s.

K#DA VECENE

T# ir gan, nekrietn# padauza! Kas tad nezina, no k# šai bail. Vi#as v#rs nomira pag#jušo pavasari, bet nu jau b#s desmit gadu, k# š# tam lika ragus.

JAUN# SIEVIETE

Nu j#, atz#stos, es vi#u kr#pu, cik vien var#ju, bet es vi#u m#l#ju un dar#ju vi#am dz#vi pat#kamu; vi#am nebija nek#du aizdomu un vi#š nomira, v#ršot uz mani pateic#ga su#a skatienu. Tagad vi#š zina visu, viss vi#a prieks ir saboj#ts, vi#š mani ien#st un cieš pats. Un nu t#l#t vi#š b#s iepretim man, vi#a #nu #ermenis piek#ausies man cieš#k, nek# to k#dreiz dar#jis k#ds dz#vais. Ai! es vi#u aizg#d#šu uz savu m#ju, apvijušos man ap kaklu k# kažok#du. Es vi#am sagatavoju vis#dus naš#us, mazas k#ci#as, vakari#as, k#das vi#am g#ja pie sirds. Bet nekas jau neremd#s vi#a dusmas; un šonakt... Šonakt vi#š b#s man# gult#.

K#DS V#RIETIS

Sasod#ts, vi#ai taisn#ba. Ko tas Egists dara? Par ko vi#š dom#? Es šo gaid#šanu nevaru iztur#t.

OTRAIS V#RIETIS

#erksti vien! Vai tad tu dom#, ka Egistam maz#k bail nek# mums? Vai tev grib#tos b#t vi#a viet# un pavad#t divdesmit #etras stundas aci pret aci ar Agamemnonu?

JAUN# SIEVIETE

Briesm#ga, briesm#ga t#da gaid#šana. Man š#iet, ka j#s visi l#n#m att#linaties no manis. Akmens v#l nav no#emts, bet katrs jau ir laup#jums saviem mirušajiem, viens k# lietuss l#se.

Ien#k Jupiters, Orests, Pedagogs.

JUPITERS

N#ciet pa šejieni, te b#s lab#k.

ORESTS

Tad tie ir vi#i, Argosas pilso#i, ##ni#a Agamemnona uzticamie pavalstnieki?

PEDAGOGS

Cik vi#i negl#ti! Redziet, mans saimniek, vi#u dzelten#g#s sejas, vi#u iekrituš#s acis. Šie #audis dr#z nomirs aiz bail#m. L#k, k#das m##tic#bai ir sekas. Pav#rojiet, pav#rojiet vi#us. Un ja jums vajadz#gi v#l k#di pier#d#jumi par manas filozofijas labv#l#go ietekmi, p#c tam paraugieties uz manu ziedošo sejas kr#su.

JUPITERS

Tad nu gan liela lieta, ziedoša sejas kr#sa! Dažas mago#u ziedlapi#as uz taviem vaigiem, cien#jamais, neaizkav#s tev k##t par t#du pašu s#da gabalu Jupitera ac#s, k# visiem šeit kl#tesošajiem. Ej, tu ta#u smirdi un pats to nemani. Vi#iem šaj# laik# n#s#s sitas pašu smaka, vi#i sevi paz#st lab#k nek# tu.

P#lis kurn.

K#DS V#RS, pak#pjoties uz temp#a pak#pieniem v#ršas pie p##a

Vai m#s grib padar#t trakus? Apvienosim, biedri, savas balsis un sauksim Egistu. M#s vair#k nevaram ciest, ka višš v#l ilg#k vilcina ceremoniju.

P#LIS

Egist! Egist! Apž#lojies!

K#DA SIEVIETE

Nuja! Apž#lojies! Apž#lojies! Par mani gan neviens neapž#losies. Višš n#ks ar savu at#irgto r#kli, v#rs, kuru es t# ien#du, višš iesl#gs mani sav#s neredzamaj#s un uzm#c#gaj#s skav#s, višš b#s mans m####kais visu nakti, visu nakti. Ai!

Vi#a pa##bst.

ORESTS

K#ds nepr#ts! šiem #aud#m j#saka, ka...

JUPITERS

Nu k#d##, jaunais cilv#k, celt troksni viena acis izbol#juša sieviš#a d##? J#s t#dus redz#siet v#l.

V#RIETIS, mezdamiess ce#os

Es smirdu! Es smirdu, es esmu milzu spr#go#a, redziet, uz manis sametuš#s mušas k# krauk#i! Duriet, dzeliet, kodiet, atrieb#g#s mušas, izvandiet manu miesu l#dz pat manai ne##trajai sirdij. Es esmu gr#kojis, es esmu gr#kojis simtt#kstoš reižu, es esmu samazgu bedre, es esmu m#slu kaste.

JUPITERS

K#ds krietns v#rs!

V#RIEŠI, piece#ot nokritušo

Nu, labi, labi. Tu to past#st#si v#l#k, kad vi#i b#s kl#t.

V#rs paliek apstulbis, smagi dveš, acis bol#dams.

P#LIS

Egist! Egist. Apž#lojies un pav#li s#kt. M#s vairs nevaram iztur#t.

Egists par#d#s uz temp#a k#pn#m. Aiz vi#a Klitaimn#stra un Virspriesteris.
Sargi.

II A I N A

Tie paši, EGISTS, KLITAIMN#STRA, VIRSPRIESTERIS, SARGI

EGISTS

Su#i! J#s iedrošinaties ž#loties? Vai esat zaud#juši atmi#u par savu zemiskumu?
Pie Jupitera, es atsvaizdin#šu j#su atmi#u. (*Piev#ršoties Klitaimn#strai*) Mums
vajadz#s s#kt bez vi#as. Bet lai vi#a sarg#s. Mans sods b#s m#c#ba visiem.

KLITAIMN#STRA

Vi#a man sol#ja paklaus#t. Esmu p#rliecin#ta, ka vi#a tais#s. B#s aizkav#jusies
pie spogu#a.

EGISTS sargiem

Lai aiziet uz pili p#c Elektras un to atved šeit ar labu vai ar varu. (*Sargi iziet.
P#lim.*) Pa viet#m. V#rieši no manis pa labi, sievietes un b#rni pa kreisi. T# labi.
Klusums. Egists gaida.

VIRSPRIESTERIS

Šie #audis vairs nevar gaid#t.

EGISTS

Es zinu. Ja šie sargi...

Sargi atgriežas.

VIENS SARGS

Valdniek, m#s viscaur izmekl#j#m princesi. Pils ir tukša.

EGISTS

Nu labi. R##inus k#rtosim r#t. (*Virspriesterim.*) S#c.

VIRSPRIESTERIS

Noveliet akmeni,

P#LIS

H###!

Sargi nove# akmeni. Virspriesteris pavirz#s l#dz alas ieejai.

VIRSPRIESTERIS

J#s, aizmirstie, pamestie un pieviltie, j#s, kas tums# velcieties uz virszemi k# pa vulk#na plaisu, un kam vairs nav atlicis nekas, k# vien j#su lielais n#grums, celieties mirušie, nu ir j#su sv#tki! N#ciet, k#piet #r# no zemes k# v#ja dz#ti s#ra tvaiki, k#piet iz zemes kl#pja, j#s miro#i, simtk#rt mirušie, j#s, kuriem ikviens m#su siržu puksts liek mirt no jauna, es aicinu j#s dusmu, sar#gtin#juma un atrieb#bas k#res v#rd# n#ciet, remdiniet savu naidu pret dz#vajiem! N#ciet, kl#stiet k# bieza migla pa m#su iel#m, virziet savus bl#vos p##us starp m#ti un b#rnu, starp m#l#t#ju un vi#a m###ko, lieciet mums nož#lot, ka m#s neesam miruši. Augš# vamp#ri, spoki, r#gi, m#su nakšu baisma. Augš# kareivji, kas mir#t g#n#damies, augš# neveiksminieki, pazemotie, augš# bad# nomirušie, kuru agonijas kliegzieni skan#ja k# l#sti. Redziet, te ir dz#vie, tie ir brangi dz#vi m#r#i! Augš#, g#zieties p#r vi#iem k# viesulis un kodiet l#dz pat kaulam. Augšup! Augšup! Augš#! ...

D#rd bungas. Viš# dejo alas ieejas priekš#, s#kum# l#ni, tad arvien #tr#k, l#dz nokr#t sp#ku izs#kum#.

EGISTS

Vi#i ir šeit!

P#LIS

Šausmas!

ORESTS

Tas nu ir par daudz un es...

JUPITERS

Uzl#ko mani, jaunais cilv#k, paraugies man sej#, t#, t#. Tu saprati. Tagad klusums.

ORESTS

Kas j#s esat?

JUPITERS

To tu v#l#k uzzin#si.

Egists l#ni nok#pj pa pils pak#pieniem.

EGISTS

Vi#i ir šeit. (*Klusums.*) Viš# ir šeit, Aricija, tavs laul#tais draugs, kuru tu padar#ji smiekl#gu. Viš# ir šeit, tev iepretim, viš# tevi apkampj. K# viš# tevi sev piespiež, k# viš# tevi m#l, k# viš# tevi n#st! Vi#a ir šeit, Nikij, vi#a ir šeit, tava m#te, kas nomira t#d##, ka neviens par vi#u nepar#p#j#s. Un tu, Segest, neliet#gais aug#ot#j, vi#i ir šeit, tavi nelaim#gie par#dnieki, tie, kuri nomiruši nabadz#b# un tie, kuri pak#rušies t#d##, ka tu vi#us izputin#ji. Vi#i ir šeit, un šodien vi#i ir tavi kreditori. Un j#s, vec#ki, maigie vec#ki, nolaidiet drusku savas acis, pal#kojieties zem#k, pie zemes: vi#i ir tur, mirušie b#rni; vi#i stiepj savas roci#as un visi prieki,

ko j#s vi#iem esiet atteikuši, visas s#pes, ko j#s vi#iem esiet nodar#juši, k# svina blu#i spiež vi#u skumj#s, atrieb#g#s dv#sel#tes.

P#LIS

Ž#last#bu!

EGISTS

Ak, j#! Ž#last#bu! Vai tad j#s nezini, ka mirušajiem nekad nav ž#last#bas? Vi#u pras#bas ir neapmierin#mas, jo vi#u r##ini ir apst#jušies uz visiem laikiem. Vai tu, Nikij, ar k#diem labiem darbiem dom# izlabot to #aunumu, ko esi nodar#jis savai m#tei? K#di labi darbi tad sp#j vi#u aizsniegt? Vi#as dv#sele ir k# svelmaina diena bez maz#k#s v#ja p#smas. Nekas tur nekustas, nekas tur nemain#s, nekas tur nav dz#vs, tikai liela rij#ga saule, nekust#ga saule vi#u moka m#ž#gi. Mirušo vairs nav — vai j#s saprotiet šo nepiel#dzamo v#rdu? Vi#u vairs nav, un tieši t#d## tie ir padar#ti par neuzp#rkamiem j#su noziegumu sarg#t#jiem.

P#LIS

Ž#last#bu!

EGISTS

Ž#last#bu? Ak, nož#lojamie #ksti, šodien jums ir publika. Vai j#tiet, cik smagi uz j#su sej#m un j#su rok#m gulstas šo sastingušo un bezcer#go skatienu miljoni? Vi#i m#s redz, vi#i m#s redz, m#s esam kaili miro#u sapulces priekš#. H#! H#! J#s, l#k, tagadn# esat labi iegroz#jušies; tas j#s dedzina, šis neredzamais un t#rais skatiens, ko remdin#t gr#t#k nek# atmi#as par skatienu.

P#LIS

Ž#last#bu!

V#RIEŠI

Piedodiet mums par to, ka esam dz#vi, kam#r j#s esiet miruši.

SIEVIETES

Ž#last#bu. M#s ap#em j#su sejas un lietas, kas ir j#s#j#s, m#s m#ž#gi s#rojam par jums, m#s raudam no r#ta l#dz vakaram un no vakara l#dz r#tam. Mums ir ko dar#t. Atmi#as par jums plos#s m#su deln#s un sl#d caur pirkstiem; ar katru dienu t#s k##st nedaudz b#l#kas un m#s k##stam nedaudz vain#g#kas. J#s m#s pametat; j#s m#s pametat, aizpl#stot no mums k# noasi#ošān#. Bet, ja tas kaut nedaudz var iež#lin#t j#su pikt#s dv#seles, tad ziniet, m#su d#rgie aizg#j#ji, ka j#s esat izpost#juši m#su dz#vi.

V#RIEŠI

Piedodiet mums, ka esam dz#vi, kam#r j#s esiet miruši.

B#RNI

Iež#lojieties! M#s nepras#j#mies piedzimt un mums visiem ir kauns augt. K# gan m#s b#tu var#juši j#s apvainot? Redziet, m#s esam tikko dz#vi, m#s esam v#ji, b#li un pavisam mazi, m#s netrokš#ojam, m#s sl#dam, nemaz netricinot gaisu ap mums. Un m#s b#stamies no jums, ai, k# b#stamies.

V#RIEŠI

Piedodiet mums, ka esam dz#vi, kam#r j#s esat miruši.

EGISTS

Klus#k! Mieru! Ja jau j#s t# vaiman#jiet, ko tad lai saku es, j#su valdnieks? Jo ir ies#kuš#s manas moc#bas: zeme dreb un satumst gaiss. T#l#t par#d#sies visdižen#kais no mirušajiem, tas, ko esmu non#v#jis sav#m rok#m, Agamemnons.

ORESTS, raujot savu zobenu

Ne##li! Es ne#aušu tev iejaukt mana t#va v#rdu tav#s #kst#b#s!

JUPITERS, vi#u satverot ap augumu

Nomierinieties, jaunais cilv#k, nomierinieties!

EGISTS apgriežoties

Kas uzdrošin#s? (*Uz temp#a k#pn#m par#d#s Elektra balt# kleit#. Egists vi#u pamana.*) Elektra!

P#LIS

Elektra!

III A I N A

Tie paši, ELEKTRA

EGISTS

Elektra, ko noz#m# šis t#rps?

ELEKTRA

Nu, uzvilku savu visskaist#ko kleitu. Vai tad šodien nav sv#tki?

VIRSPRIESTERIS

Tu n#ci izsmiet mirušos? Tie ir vi#u sv#tki, un tev piekl#j#s ierasties, t#rptai s#r#s.

ELEKTRA

S#r#s? K#d## s#r#s? No saviem mirušajiem es nebaidos un gar j#s#jiem man nav da#as.

EGISTS

Tas tiesa. Tavi mirušie nav m#su mirušie. Uzl#kojiet Atreja mazmeitu prieka meitas t#rp#; t# paša Atreja¹⁶, kurš g##vi non#v#ja savus br##ad#lus. Kas tad cits lai tu b#tu, k# nol#d#tas dzimtas p#d#j# atvase. Aiz l#dzciet#bas es pacietu tevi sav# pil#, bet šodien atz#stos, ka esmu mald#jies. Tav#s dz#sl#s joproj#m pl#st vec#s, samait#t#s Atridu asinis, un, ja es neg#d#šu par k#rt#bu, tu m#s visus aplaid#si ar s#rgu. Ta#u pacieties mazliet, un tu redz#si, vai es protu sod#t. Tev acu nepietiks raud#šanai.

P#LIS

Zaimošana!

EGISTS

Vai tu, nelaim#g#, dzirdi apvainoto #aužu kurn#šanu? K#d# v#rd# vi#i tevi sauc? Ja te neb#tu manis, kas apvalda vi#u dusmas, tevi saplos#tu gabalos.

P#LIS

Zaimošana!

ELEKTRA

Vai tad b#t jautrai ir zaimošana? K#d## tad vi#i nepriec#jas? Kas vi#iem ne#auj?

EGISTS

Vi#a smejas un te ir vi#as mirušais t#vs ar sarec#juš#m asin#m uz sejas.

ELEKTRA

K# j#s dr#kstat run#t par Agamemnonu? Vai jums zin#ms, ka vi#š nakt#s neatn#k man klusi run#t pie auss? Vai zin#t, k#dus m#las un nož#las v#rdus #ukst vi#a skarb# un aizlauzt# balss? Es smejos, tas tiesa, pirmo reizi m#ž# es smejos, es esmu laim#ga. Vai jums š#iet, ka mana laime nepriec# mana t#va sirdi? Ak, ja vi#š ir šeit, ja vi#š redz savu meitu, ko j#s esat nogr#dis nicin#mas verdzenes k#rt#, ja vi#š redz, ka t# galvu tur augsti paceltu un ka nelaime nav salauzusi vi#as lepnumu, es esmu droša, vi#š pat nedom# man p#rmest. Vi#a izmoc#taj# sej# iemirdzas acis, vi#a asi#ojoš#s l#pas cenšas smaid#t.

JAUNA SIEVIETE

Bet ja nu vi#ai taisn#ba?

BALSIS

N#, ta#u, vi#a melo, vi#a ir traka. Elektra, ej prom, cit#di tava bezdiev#ba krit#s uz mums.

ELEKTRA

No k# tad j#s baid#ties? Es skatos uz jums un redzu tikai j#su #nas. Bet paklausieties, ko teikšu un ko j#s varb#t nezin#t: Grie#ij# ir laim#gas pils#tas. Baltas un mier#gas, kas sild#s saul# k# #irzakas. Šaj# paš# stund# zem š#m paš#m

debes#m Korintas laukumos rota##jas b#rni. Un vi#u m#tes nel#dz piedošanu par to, ka laidušas vi#us pasaul#. Vi#as tos uzl#ko smaid#damas, vi#as ar tiem lepojas. Ai, Argosas m#tes, vai j#s to saprotat? vai j#s v#l sp#jat apjaust sievietes lepnumu, kad t# uzl#ko savu b#rnu un dom#: "Es esmu vi#u izn#s#jusi sav# kl#p#!"

EGISTS

Apklusti beidzot, vai ar# es iedz#šu tavus v#rdus tav# r#kl# atpaka#!

BALSIS p#l#

J#, j#! Lai vi#a klus#. Diezgan. Diezgan!

CITAS BALSIS

N#, lai vi#a run#! Lai vi#a run#. Agamemnons vi#u iedvesmo.

ELEKTRA

Ir jauks laiks. Visur ielej# #audis pace# galvu un saka: "Ir jauks laiks!", un vi#i ir priec#gi. J#s, kas esat paši sevis bendes, vai j#s esat aizmirsuši tik pazem#go zemnieka prieku, kad vi#š iet pa savu zemi un saka "Ir jauks laiks!"? Bet j#s ar nolaistaj#m rok#m, nok#rtaj#m galv#m tikko vairs dvešat. J#su mirušie l#p jums kl#t un j#s paliekat nekust#gi, baž#damies vi#us ar k#du žestu saburz#t. Tas b#tu briesm#gi, vai ne t#? Ja j#su rokas p#kš#i š##rsotu mazu tvaika mutul#ti, j#su t#va vai j#su vect#va dv#seli? Bet pal#kojieties uz mani! Es izstiepu savas rokas, es izslejos un izstaipos k# cilv#ks, kurš mostas, es ie#emu savu vietu zem saules, visu savu vietu, un vai debesis man uzkr#t uz galvas? Es dejoju, redziet, es dejoju un nej#tu neko citu, k# vien v#ja dvesmu savos matos. Kur tad ir mirušie? Vai j#s dom#jat, ka vi#i dejo ar mani vien# ritm#?

VIRSPRIESTERIS

Argosieši, es jums saku, ka š# sieviete ir zaimot#ja. Nelaime vi#ai un visiem tiem j#su vid#, kas vi#u klaus#s.

ELEKTRA

Ai, mani d#rgie mirušie, Ifi##nija, mana vec#k# m#sa!¹⁷ Agamemnon, mans t#vs un mans vien#gais valdnieks, klausieties manu l#gsnu! Ja es esmu zaimot#ja, ja es apvainoju j#su s#pju piln#s dv#seles, tad dodiet man k#du z#mi, dr#zum# dodiet z#mi, lai es to zinu. Bet, ja j#s, mani d#rgie, manu r#c#bu atbalst#t, tad klus#jiet, es l#dzu j#s, klus#jiet t#, lai pat ne lapi#a nenodreb, ne z#les stiebri#š, lai neviens troksnis netrauc# manu sv#to deju: jo es dejoju priekam, es dejoju mieram starp cilv#kiem, es dejoju laimei un dz#v#bai. Ai, mirušie, es l#dzu j#s klus#t, lai #audis, kas man ir visapk#rt, zina, ka j#su sirdis ir ar mani.

Vi#a dejo.

BALSIS P#L#

Vi#a dejo. Redziet, liesmas vieglum# vi#a dejo saul# k# pl#vojoša karoga dr#na. Un mirušie klus#.

JAUN# SIEVIETE

Skatiet vi#as ekst#zes p#r#emto st#vu! N#, t# nav apg#n#t#jas seja. Egist, Egist!
Nu tu nesaki neko — k#d## tu neatbilde?

EGISTS

Vai ar smirdošiem zv#riem str#das? Vi#us izn#cina! Esmu k##d#jies, vi#u citk#rt
saudz#dams; bet t# ir k##da, ko var labot; neraiz#jieties, es vi#u sabrad#šu, un
vi#as dzimta izn#ks l#dz ar vi#u.

P#LIS

Draudi nav atbilde, Egist! Vai nek# cita tev nav, ko mums teikt?

JAUN# SIEVIETE

Vi#a dejo, vi#a smaida, vi#a ir laim#ga un mirušie, k# š#iet, vi#u sarg#. Ai,
apskaužam# Elektra! Redzi, ar# es izstiepju rokas un atsedzu savu kaklu saulei!

BALSIS p#l#

Mirušie klus#: Egist, tu mums esi melojis!

ORESTS

D#rg# Elektra!

JUPITERS

No-l#d#ts, es p#rtraukšu š# sku#a kladzin#šanu! (*Vi#š pastiepj roku.*) Posidon
karib# karibon lullab#.

Lielais akmens, kas aizsprostoja alas ieeju, d#rd#dams ripin#s augšup pa
temp#a k#pn#m. Elektra p#rtrauc dejoj.

P#LIS

Šausmas!

Ilgstošs klusums.

VIRSPRIESTERIS

Ai, g##v# un p#r#k l#ttic#g# tauta, Mirušie atriebjas! Redzat k# mušas traucas uz
mums biezās mutu#os. J#s klaus#j#ties zaimot#jas balsi, un m#s esam nol#d#ti.

P#LIS

M#s neko neesam dar#juši, t# nav m#su vaina, vi#a atn#ca, vi#a m#s savaldzin#ja
ar saviem saind#tajiem v#rdiem! Up#, raganu, up#! Uz s#rta!

VECENE, r#dot uz jauno sievieti

Un š# te, kas uzs#ca vi#as v#rdus k# medu, noraujiet vi#ai dr#bes, atst#jiet gluži
kailu un periet l#dz asin#m.

Jauno sievieti sagr#bj v#rieši un, piec#rtot k#jas, marš#dami aizvelk Elektras virzien#.

EGISTS, kurš atkal ir izsl#jies

Klusu, su#i! Atgriezieties k#rt#gi sav#s viet#s, un r#pes par sod#šanu lai paliek man# zi##. (*Klusums.*) Nu, ko? J#s redz#j#t, ko maks# — nepak#auties man? Vai tagad v#l šaub#ties par savu vadoni? Atgriezieties sav#s m#j#s, mirušie j#s pavad#s un b#s j#su viesi visu dienu un nakti, Iek#rtojiet vi#iem vietu pie sava galda, pie sava pavarda, sav# gu#as viet# un centieties, lai j#su priekšz#m#g# uzved#ba liek vi#iem aizmirst visu, kas te bija. Kas attiecas uz mani, tad, lai gan j#su aizdomas mani s#pin#ja, es jums piedodu. Bet tu, Elektra...

ELEKTRA

Nu, kas tad ir? Mans g#jiens neizdev#s. N#kamreiz dar#šu lab#k.

EGISTS

T#du iesp#ju es tev vairs nedošu. Pils#tas likumi man aizliedz šaj# sv#tku dien# sod#t. Tu to zin#ji un to izmantoji #aunpr#t#gi. Bet tu vairs neesi pils#tas sast#vda#a, es tevi padzenu. Tu aiziesi bas#m k#j#m, tukš#m rok#m, t#rpta šaj# rieb#gaj# kleit#. Ja r#t, gaismai austot tu v#l b#si šaipus m#riem, es pav#l#šu, lai jebkurš, kas tevi sastop, tevi nosit k# kraupainu avi.

Vi#š iziet sardzes pavad#b#. P#lis virz#s gar#m Elektra, r#dot vi#ai d#res.

JUPITERS Orestam

Nu ko, mans kungs? Vai te j#s ko m#c#j#ties? L#k, pam#cošs gad#jums, vai ar# es #oti maldos: #aunie tiek sod#ti un labie g#st gandar#jumu. (*R#dot uz Elektru.*) Š# sievietē...

ORESTS

Š# sievietē, cien#jama, ir mana m#sa! Aizej, es gribu ar vi#u aprun#ties.

JUPITERS mīkli vi#u uzl#ko, tad parausta plecus

K# v#lies.

Vi#š iziet, Pedagogs vi#am seko.

IV A I N A

ELEKTRA uz temp#a pak#pieniem, ORESTS

ORESTS

Elektra!

ELEKTRA pace# galvu un vi#u uzl#ko

#! Tu esi šeit, Fil#b?

ORESTS

Tu vairs nevari palikt šaj# pils#t#, Elektra! Tev draud briesmas.

ELEKTRA

Briesmas? Ai! T# ir gan! Tu redz#ji, man neizdev#s mans g#jiens. Zini, tur nedaudz ir ar# tava vaina, bet es tev to ne#emu #aun#.

ORESTS

Ko tad es t#du esmu izdar#jis?

ELEKTRA

Tu esi mani piem#n#jis (*Vi#a nok#pj pie t#.*) #auj man apl#kot tavu seju. J#, mani ir savaldzin#jušas tavas acis.

ORESTS

Laiks negaida, Elektra. Klausies, b#gsim kop#. Vienam te j#sag#d# man zirgi. Es tevi s#din#šu sev aizmugur#.

ELEKTRA

N#.

ORESTS

Tu negribi b#gt kop# ar mani?

ELEKTRA

Es negribu b#gt.

ORESTS

Es tevi aizved#šu uz Korintu.

ELEKTRA smiedam#s

Ha! Korinta... Nu redzi, tu gan to nedari t#š#m, bet tu mani joproj#m m#ni. Ko tad es Korint# dar#šu? Man ta#u j#b#t sapr#t#gai. V#l vakar man bija tik niec#gas v#lmes: kad es apkalpoju pie galda, es caur skropst#m v#roju valdnieku p#ri, veco skaistuli ar nedz#vo seju un vi#u, treknu un b#lu ar #enganu muti un šo melno b#rdu, kas vi#am stiepjas no vienas auss l#dz otrai k# zirnek#u karapulks, un es sap#oju k#du dienu ieraudz#t d#mus, pavisam mazu, taisnu tvaiku str#kli#u, l#dz#gu dvašai aukst# ziemas r#t#, kas paceltos no vi#u uzš#rstajiem v#deriem. Tas ir viss, p#c k# es ilgojos, es tev to zv#ru! Es nezinu, ko gribi tu, bet man tev nav j#tic: tev ir nekautr#gais acis. Tu zini, ko es dom#ju, pirms biju tevi iepazinusi? Ka gudrais zemes virs# nevar v#l#ties neko citu k# vien to, lai k#du dienu var#tu atdar#t to #aunumu, kas vi#am nodar#ts.

ORESTS

Elektra, ja tu man sekosi, redz#si, ka var v#l#ties ar# v#l daudz ko citu, nep#rst#jot b#t gudram.

ELEKTRA

Es negribu tev# vairs klaus#ties; tu man esi nodar#jis daudz #auna. Tu esi atn#cis ar sav#m alkat#gaj#m ac#m maigaj#, meiten#gaj# sej#, un esi licis aizmirst man manu naidu; es esmu pav#rusi savas plaukstas, #aujot nokrist pie sav#m k#j#m manam vien#gajam d#rgumam. Es biju iedom#jusies, ka var#šu dziedin#t šejienes #audis ar v#rdiem. Tu redz#ji, kas notika: vi#i m#l savu nelaimi, vi#iem vajadz#ga ierast# v#ts, ko tie r#p#gi kopj, uzpl#sdami to ar saviem net#rajiem nagiem. Vi#us var iz#rst#t tikai ar varm#c#bu, jo #auno var uzvar#t tikai ar citu #aunumu. Ardievu, Fil#b, aizej, atst#j mani ar maniem sliktajiem sap#iem.

ORESTS

Vi#i tevi nogalin#s.

ELEKTRA

Šeit ir sv#tn#ca, Apollona templis; noziedznieki tur dažk#rt patveras un, kam#r vi#i tur uzturas, neviens nedr#kst aizskart ne mati#u uz vi#u galvas. Es pasl#pšos tur.

ORESTS

K#d## tu atsakies no manas pal#dz#bas?

ELEKTRA

Tas jau neesi tu, kas var man pal#dz#t. Mani atpest#t n#ks k#ds cits. (*P#c br#ža.*) Mans br#lis nav miris, es to zinu. Es gaidu vi#u.

ORESTS

Un ja nu vi#š nen#k?

ELEKTRA

Vi#š n#ks, vi#š nevar nen#kt. Vi#š ir no m#su dzimtas, saproti! Noziegums un nelaime vi#am ir asin#s t#pat k# man. Vi#š ir t#ds liela auguma zald#ts ar m#su t#va lielaj#m sarkanaj#m ac#m, vienm#r dusmu p#r#emts, vi#š cieš, vi#a liktenis vi#u ir piln#gi ier#vis sev#, t#pat k# uzš#rstis zirgs ierauj k#jas sav#s iekš#s. Un tad, lai ar# k#du kust#bu vi#š izdar#tu, tam n#kas izraut sev iekšas. Vi#š n#ks, š# pils#ta vi#u pievelk, par to es esmu droša, jo tieši šeit ir t# vieta, kur vi#š var izdar#t visliel#ko #aunumu, kur vi#š var nodar#t visvair#k posta pats sev. Vi#š atn#ks, galvu noliecis, moc#damies un sprauslodams. Vi#š man iedveš bailes: katru nakti es vi#u redzu sapn# un es atmostos kaukdama. Ta#u es vi#u gaidu un vi#u m#lu. Man j#paliek šeit, lai vad#tu vi#a niknumu, — jo man tas jau ir pr#t# — lai vi#am ar pirkstu nor#d#tu vain#gos un vi#am sac#tu: "C#rt, Orest, c#rt: tie ir vi#i!".

ORESTS

Un ja nu vi#š nav t#ds, k#du tu vi#u iedom#jies?

ELEKTRA

K#ds gan lai tavupr#t b#tu Agamemnona un Klitaimn#stras d#ls?

ORESTS

Ja nu vi#am pret#gas visas š#s asinis t#lab, ka vi#š izaudzis laim#g# pils#t#?

ELEKTRA

Tad es vi#am iesp#aušu sej# un sac#šu: "Aizv#cies, suns, ej pie b#b#m, jo tu neesi nekas cits k# b#ba. Bet tu esi slikti apr##in#jis: tu esi Atreja mazd#ls, no Atreja dzimtas likte#a tu neizb#gsi. Tu nozieguma viet# esi izv#l#jies apkaunojumu, to tu sp#ji. Ta#u liktenis tevi samekl#s tav# gult#. Vispirms tev b#s kauns, bet p#c tam tu pastr#d#si noziegumu par sp#ti pats sev."

ORESTS

Elektra, es esmu Orests.

ELEKTRA kliezien#

Tu melo!

ORESTS

Sava t#va Agamemnona piemi#as v#rd# es tev zv#ru: es esmu Orests. (*Klusums.*) Nu? Ko tu v#l gaidi, k#p#c nesp#auj man sej#?

ELEKTRA

K# gan es to var#tu? (*Vi#a to uzl#ko.*) Š# skaist# piere ir mana br##a piere. Š#s mirdzoš#s acis ir mana br##a acis. Orest... Ak! Man lab#k patiktu, ja tu paliktu Fil#bs un mans br#lis b#tu miris. (*Kautr#gi.*) Vai tas tiesa, ka tu esi dz#vojis Korint#?

ORESTS

N#. Mani uzaudzin#juši At#nu pilso#i.

ELEKTRA

Tu izskaties tik jauns. Vai tu esi k#dreiz bijis kar#? Vai esi k#dreiz lietojis zobenu, ko n#s# sev pie s#niem?

ORESTS

Nekad.

ELEKTRA

Tad, kad es tevi v#l nepazinu, es nejutos tik vientu#a: es gaid#ju citu. Es dom#ju tikai par vi#a sp#ku, bet nekad nedom#ju par savu v#jumu. Un tagad, l#k, tu esi kl#t. Orests... Tas biji tu. Es tevi uzl#koju un redzu, ka m#s esam divi b#re#i. (*P#c br#ža.*) Bet zini, es tevi m#lu. Vair#k nek# b#tu m#l#jusi vi#u.

ORESTS

N#c, ja tu mani m#li, b#gsim kop#.

ELEKTRA

B#gt? Ar tevi? N#. Šeit izš#iras Atreja dzimtas liktenis un es esmu no Atreja dzimtas. Es neko no tevis nel#dzu. Es negribu no Fil#ba vairs neko l#gt. Ta#u es palieku šeit.

Skatuves diben# par#d#s Jupiters un nosl#pjas, lai vi#os noklaus#tos.

ORESTS

Elektra, es esmu Orests..., tavs br#lis. Ar# es esmu no Atreja dzimtas, un tava vieta ir man l#dz#s.

ELEKTRA

N#, tu neesi mans br#lis, un es tevis nepaz#stu. Orests ir miris, un jo lab#k vi#am; kopš š# br#ža es godin#šu vi#a piemi#u t#pat k# sava t#va un savas m#sas piemi#u. Bet tu, kas uzdodies par Atreja p#cn#c#ju, k#ds pamats tev ir t# saukties? Vai tu esi pavad#jis savu m#žu slepkav#bas #n#? Tu droši vien biji r#tns b#rns ar maigi dom#gu izskatu, sava audžut#va lepnums, vienm#r t#ri apmazg#ts b#rns ar uztic#b# mirdzoš#m ac#m. Tu uztic#jies vi#a m#jkalpot#jiem t#d##, ka vi#i tev laipni uzsmaid#ja, uztic#jies galdiem, gult#m, trepju pak#pieniem t#d##, ka tie uztic#gi kalpo cilv#kiem. Uztic#jies dz#vei, jo tu biji bag#ts un tev bija daudz rota#lietu, dažk#rt tu pr#toji, ka pasaule nemaz nav tik slikti iek#rtota un ir gluži t#kami taj# gremd#ties k# silt# vann#, sprausl#jot aiz labsaj#tas. Bet es jau sešu gadu vecum# biju kalpone un neuztic#jos nevienam. (*P#c br#ža.*) Aizej, dai## dv#sele. Man nav ko ies#kt ar dai##m dv#sel#m: man vajadz#gs l#dzdal#bnieks.

ORESTS

Vai tu dom#, ka es tevi pamet#šu vienu? Ko tad tu te ies#ksi, zaud#jusi p#d#jo cer#bu?

ELEKTRA

T# ir mana dar#šana. Ar dievu, Fil#b.

ORESTS

Tu mani padzen? (*Vi#š pasper dažus so#us un apst#jas.*) Vai t# ir mana vaina, ka neesmu l#dz#gs tam niknajam zald#tam, ko tu te gaidi? Vi#u tu b#tu ##musi pie rokas un sac#jusi: "C#rt!" Man tu neko neesi l#gusi. Kas tad, galu gal#, es esmu, ja mana paša m#sa mani atgr#ž, nemaz nep#rbaud#jusi?

ELEKTRA

Ak! Fil#b, tevi nen#zdama, es nevar#tu uzkraut t#du nastu tavai sirdij, kas nepaz#st naida.

ORESTS *sadr#mis*

Tu pareizi saki: nepaz#st naida. M#las ar# n#. Tevi es b#tu var#jis m#l#t. *B#tu var#jis.* Bet k#? Lai m#l#tu, lai ien#stu, n#kas atdoties. Ir skaisti, ja vesel#gs, tur#gs cilv#ks k#d# jauk# dien# atdodas m#lai vai naidam un kop# ar sevi atdod savu zemi, savu m#ju un savas atmi#as. Bet kas tad esmu es, un ko es varu dot?

Es ta#u tik tikko eksist#ju, nevis dz#voju: no visiem r#giem, kas šodien kl#st pa pils#tu, pats r#gain#kais esmu es. Es esmu iepazinis r#gam velt#tu m#lu, kas ir tik sv#rst#ga un irdena k# tvaiks, ta#u palicis nezi## par dz#vo #aužu bl#vaj#m kaisl#b#m. (*P#c br#ža.*) Kauns! Es esmu atgriezies sav# dzimtaj# pils#t#, un mana m#sa atsak#s mani atz#. Kur tad es lai tagad eju? Kurai pils#tai vajadz#ga mana jaukšan#s?

ELEKTRA

Vai tad nav t#da, kur tevi gaida k#da meitene ar skaistu seju?

ORESTS

Neviens mani negaida. Es eju no pils#tas uz pils#tu, svešs citiem un svešs pats sev, un pils#tas nosl#dzas aiz manis k# r#ms #dens. Ja es pamet#šu Argosu, kas tad no mana apmekl#juma paliks, k# vien r#gta vilšan#s tav# sird#?

ELEKTRA

Tu man st#st#ji par laim#g#m pils#t#m...

ORESTS

Ne par laimi es dom#ju. Gribu, lai man b#tu atmi#as, sava zeme, sava vieta Argosas #aužu vid#.(*Klusums.*) Elektra, es neiešu no šejienes prom.

ELEKTRA

Fil#b, aizej, es tevi l#dzu: man ir tevis ž#l, ej, ja mani m#li: tev var n#kt tikai #aunums un tava nevain#ba izjauks manus pl#nus.

ORESTS

Es neiešu prom.

ELEKTRA

Un tu dom#, ka #aušu, lai tu ar savu mulsinošo bezgr#c#bu te nom#coši un m#mi spriestu par manu r#c#bu? K#d## tu sp#t#jies? Te neviens tevi negrib.

ORESTS

T# man ir vien#g# izeja. Elektra, tu nedr#ksti man atteikt. Saproti: gribu b#t cilv#ks no kaut kurienes, b#t cilv#ks starp cilv#kiem. L#k, vergs, kad vi#š gurdens un #dz#gs virz#s, nedsams smagu nastu, pieklibodams un raudz#damies sev zem k#j#m, j#, zem k#j#m, lai nepakluptu, vi#š ir sav# pils#t# k# lapa lapotn#, k# koks mež#, Argosa ir vi#am apk#rt nom#coša un silta, gluži pilna pati ar sevi; es gribu b#t šis vergs, Elektra, es gribu savilkt pils#tu sev apk#rt un iet#ties taj# k# seg#. Es neiešu prom.

ELEKTRA

Ja pat simts gadu tu b#si starp mums, tu vienm#r paliksi svešinieks, vientu##ks nek# uz lielce#a. #audis tevi uzl#kos caur pieri, puspiev#ruši plaksti#us un pieklusin#s balsis, kad tu iesi vi#iem gar#m.

ORESTS

Vai tad ir tik gr#ti jums kalpot? Mana roka var aizsarg#t pils#tu, un man ir zelts, kas var atvieglot dz#vi j#su nabadz#gajiem.

ELEKTRA

Mums ir gan virsnieki, gan sv#tbij#gas dv#seles, kas var dar#t labu.

ORESTS

Un t#tad...

Vi#š, nok#ris galvu, palet dažus so#us. Par#d#s Jupiters un, rokas berz#dams, vi#u uzl#ko.

ORESTS, paceldams galvu

Kaut es vismaz skaidri redz#tu! Ak! Zev, Zev, debesu valdniek, es reti esmu v#rsies pie tevis un tu man nepavisam neesi bijis labv#l#gs, bet tu man esi liecinieks, ka es vienm#r esmu grib#jis tikai labu. Bet tagad es esmu paguris, es vairs neatš#iru Labo no #aun# un man vajag, lai k#ds man r#da ce#u. Zev, vai patiesi ir vajadz#gs, lai valdnieka d#ls, kas padz#ts no savas dzimt#s pils#tas, pazem#gi aiziet trimd# un, galvu nok#ris, pamet š#s vietas k# gurdens suns? Vai t#da ir tava griba? Es nesp#ju tam tic#t. Un tom#r... Tom#r tu esi aizliedzis izliet asinis... Ak! ko te run#t par asins izliešanu, es vairs nezinu, ko run#ju... Zev, es tevi l#dzos: ja atsac#šan#s, pazemojoša l#npr#t#ba ir likumi, ko tu man uzspied, tad r#di man savu gribu ar k#du z#mi, jo es nepavisam vairs skaidri neredzu.

JUPITERS pats pie sevis

Nu k# tad: vienm#r gatavs tev pakalpot! Abraksas, Abraksas, c#, c#!

Ap akmeni atmirdz gaisma.

ELEKTRA iesmiedam#s

Ha! Ha! Tad nu l#st gan šodien br#numi! Nu, redzi, š##stais Fil#b, redzi, ko dab#, ja Dieviem l#dz padomu! (*Nevald#mas smieklu l#kmes p#r#emta.*) L#gā z#ns... Š##stais Fil#bs: "Dod man z#mi, Zev, dod man z#mi!" un l#k, ap sv#to akmeni iemirdzas gaisma. Aizej! Uz Korintu! Uz Korintu! Ej tikai!

ORESTS, apl#kojot akmeni

T#tad... un tas b#tu Labais? (*Br#di vi#š uzl#ko akmeni*). Klusu aizt#ties. Pavisam klus#ti##m. Vienm#r sac#t "Piedodiet, l#dzu" un "Paldies"... Vai tas ir t#?

P#c br#ža. Vi#š arvien v#l uzl#ko akmeni.

Labais. Vi#u Labais...

P#c br#ža.

Elektra!

ELEKTRA

Pasteidzies, pasteidzies. Nesar#gtini to g#d#go aukli, kas noliekusies p#r tevi no Olimpa augstumiem. (*Vi#a apst#jas, apjukusi.*) Kas ar tevi noticis?

ORESTS gluži cit#d# bals#

Ir ar# cits ce#š.

ELEKTRA izbijusies

Nedari mu###bas, Fil#b! Tu vaic#ji Dievu pav#les: Nu tu t#s zini.

ORESTS

Pav#les?... Nu j#. Tu gribi teikt: Gaisma tur ap to resno blu#i? T# nav man, š# gaisma — tagad vairs neviens man nevar pav#l#t.

ELEKTRA

Tu run# m#kl#s.

ORESTS

Cik t#lu tu p#kš#i esi no manis... k# viss ir main#jies! Ap mani kaut kas bija tik dz#vs un tik silts. Kaut kas, kas dr#zum# mirs. Cik tukšs ir viss... Ak! t#ds milzu tukšums, ka z#d no ac#m... (*Vi#š pasper dažus so#us.*) N#k nakts... Vai tu nej#ti, ka k##st v#ss?.. Bet kas ir tas... kas gan ir tas, kas dr#z mirs?

ELEKTRA

Fil#b...

ORESTS

Es saku, ka ir otrs ce#š... mans ce#š. Vai tu to neredzi? Tas s#kas šeit un virz#s lejup uz pils#tu. J#k#pj lej#, vai tu saproti, j#nok#pj l#dz jums, j#s esat bedres diben#, paš# diben#... (*Vi#š virz#s tuv#k Elektrai.*) Tu esi mana m#sa Elektra, un š# pils#ta ir mana pils#ta. Mana m#sa!

Vi#š sa#em t#s roku.

ELEKTRA

Laid mani! Tu man dari s#pes, tu mani bied# — un es tev nepiederu.

ORESTS

Es to zinu. V#l n#; es esmu p#r#k viegls. Man sev j#uzkraj k#ds briesmu darbs, tik smags, ka tas man liktu nosl#d#t no virsotn#m l#dz pat Argosas pašam pamatam.

ELEKTRA

Ko tad tu dar#si?

ORESTS

Pagaidi. #auj man atvad#ties no š#s nevain#g#s bezr#p#bas, k#da man bijusi. #auj man atvad#ties no jaun#bas. Ir vakari, dziesmu un smaržu pilni vakari At#n#s un Korint#, kas man nekad vairs nepieder#s. Un ar# cer#bu pilni r#ti... Nu, tad — ardievu! Ardievu! (*Vi#š pieiet tuv#k Elektrai.*) T#, Elektra, apl#ko m#su pils#tu. T# ir tur, saul# sas#rtusi, #aužu un mušu pied#kta, vasaras p#cpusdienas bezj#t#g#

snaud#; t# atgr#ž mani ar visiem saviem m#riem, ar jumtiem, ar aizsl#gtaj#m durv#m. Un tom#r to n#ksies iekarot, es to j#tu kopš š# r#ta. Un ar# tevi, Elektra, ar# tevi n#ksies iekarot. Es j#s iekarošu. Es k##šu par cirvi un p#rskald#šu šos cietpaurainos m#rus, es uzš##rd#šu š#s sv#tul#g#s m#jas, pa vis#m br##u spraug#m t#s izdves#s #diena un v#raka sm#rdu; es k##šu par ##li un iespied#šos š#s pils#tas sird#, k# ##lis iespiežas ozola serd#.

ELEKTRA

K# tu esi p#rv#rties: tavas acis vairs nemirdz, t#s ir satumsušas un dr#mas. Ak, vai! Tu biji tik maigs, Fil#b. Un, l#k, tagad tu run# t#, k# tas otrs man run#ja sapn#.

ORESTS

Paklausies: ja nu visi tie #audis, kas dreb sav#s tumšaj#s istab#s, savu d#rgo aizg#j#ju aplenkti, s#k uzskat#t, ka visus vi#u noziegumus esmu pastr#d#jis es. Iedom#jies, ka es gribu izpeln#ties "nož#lu zag#a" v#rdu, sav#cu sev# visas vi#u nož#las: t#s, ko j#t sieva, kas kr#pusi savu v#ru, t#s, ko j#t tirgonis, kas ##vis nomirt savai m#tei, t#s ko j#t aug#ot#js, kas savus par#dniekus cirpis l#dz n#vei? Pasaki, vai taj# dien#, kad mani moc#s nož#las, kuru b#s vair#k nek# Argos# mušu, visas nož#las, k#das vien pils#t# ir, vai b#s t#, ka man pils#t# neatrad#sies patv#rums j#su vid#? Vai b#s t#, ka man neb#s vietas starp j#su asi#ainajiem m#riem, k# miesniekam ir vieta sk#rn# starp noasi#ojošiem v#ršiem, ko viš# tais#s d#r#t?

ELEKTRA

Tu gribi upur#ties m#su labad?

ORESTS

Upur#ties? Es teicu, ka es sav#kšu sev# j#su nož#las, bet neteicu, ka es šo dra##u viet# vaiman#šu: varb#t es vi#iem apgriez#šu kaklu.

ELEKTRA

Un k# tu var#si sev uzvelt m#su vainas?

ORESTS

J#s l#dzat tikai to, lai jums t#s no#em. ##niš un ##ni#iene ir vien#gie, kas t#s ar varu tur j#su sird#s.

ELEKTRA

##niš un ##ni#iene... Fil#b!

ORESTS

Dievi man liecinieki, ka es negrib#ju izliet vi#u asinis.
Ilgstošs klusums.

ELEKTRA

Tu esi p#r#k jauns, p#r#k v#jš...

ORESTS

Vai tu tagad atk#psies? Pasi#p mani pil#, aizvadi mani šovakar l#dz valdnieku gu#amtelpai, un tu redz#si, vai es esmu tik v#jš.

ELEKTRA

Orest!

ORESTS

Elektra! Tu mani pirmo reizi esi nosauci par Orestu.

ELEKTRA

J#! Tas tieš#m esi tu. Tu esi Orests. Es tevi nepazinu, jo tas nenotika t#, k# biju gaid#jusi. Ta#u š# r#gt# garša man# mut#, š# drudža saj#ta, t#kstošiem reižu esmu to jutusi sap#os, un es to atpazinu. Tu ta#u esi atn#cis, tavs l#mums ir pie#emts, bet man, t#pat k# manos sap#os, uz nelabojamas r#c#bas sliekš#a ir bail... Gluži k# sapn#. Ai, mirkli, kura tik #oti ilgojos un tik #oti bijos! Tagad mirk#i b#s saj#gti k# rite#i maš#n#, mums vairs neb#s atelpas l#dz laikam, kad vi#i abi divi gul#s uz muguras ar sej#m, l#dz#g#m sagrautiem m#riem. Š#s asinis! Un tu b#si tas, kas t#s izlies, tu, kam bija tik maigas acis. Ak, vai! Es nekad vairs neredz#šu šo maigumu, nekad vairs neredz#šu Fil#bu. Orest, tu esi mans vec#kais br#lis un m#su #imenes galva, #em mani sav#s rok#s, sarg# mani, jo m#s ejam pret# liel#m, liel#m ciešan#m.

Orests vi#u sa#em rok#s. Jupiters pamet savu sl#ptuvi un aizzogas proj#m vilka so#iem.

P R I E K Š K A R S.

II C # L I E N S, II D A # A

Pils iekšskats; tro#a z#le. Jupitera statuja, briesm#ga un asi#aina. Pievakare.

I A I N A

ELEKTRA ien#k pirm# un dod z#mi Orestam ien#kt.

ORESTS

K#ds n#k!

Vi#š tver roku pie zobena.

ELEKTRA

Tie ir kareivji, kas veic savu apgaitu. Seko man: m#s pasl#psimies šeit.

Vi#i pasl#pjas aiz tro#a.

II A I N A

TIE PAŠI pasl#pušies. DIVI KAREIVJI.

PIRMAIS KAREIVIS

Es nezinu, kas t#m muš#m šodien ir: vi#as ir k# trakas.

OTRAIS KAREIVIS

T#s saož miro#us un priec#jas par to. Es vairs neuzdrošinos ž#v#ties aiz bail#m, jo k#das var#tu ieskriet mut# un uzs#kt danci man pa r#kli. (*Elektra par#d#s uz mirkli un atkal nosl#pjas.*) Paga, te kaut kas nokrakš##ja.

PIRMAIS KAREIVIS

Tas ir Agamemmons, kas ies#d#s tron#.

OTRAIS KAREIVIS

Un t# resn#s ciskas lika nokrakš##t s#dek#a d##iem? Tas nevar b#t, kol##i, mirušajiem nav svara.

PIRMAIS KAREIVIS

Prasto #aužu ve#iem jau svara nav. Ta#u vi#š, pirms k#uva par karalisku mironi, bija karalisks uzdz#vot#js, kas sv#ra ne maz#k par simtu divdesmit pieciem kilogramiem. B#tu d#vaini, ja vi#am k#da m#rci#a neb#tu palikusi.

OTRAIS KAREIVIS

Tad ... tu dom#, ka vi#š ir šeit?

PIRMAIS KAREIVIS

Kur tad tu grib#tu, lai vi#š b#tu? Ja es b#tu beigts karalis un man b#tu at#auts ik gadu divdesmit #etras stundas atgriezties, tad es noteikti n#ktu aps#sties sav# tron# un tur pavad#tu dienu, kav#damies jauk#s atmi##s par citu laiku, nedarot nevienam #auna.

OTRAIS KAREIVIS

Tu t# run# t#p#c, ka esi dz#vs. Bet, ja tu t#ds vairs neb#tu, tev b#tu gluži tikpat daudz gr#ku k# citiem. (*Pirmais kareivis vi#am c#rt pli#i.*) Au! Au!

PIRMAIS KAREIVIS

Tas tikai tav# lab#; skaties, nositu septi#as ar vienu sitienu, veselu spietu.

OTRAIS KAREIVIS

Miro#u?

PIRMAIS KAREIVIS

N#. Mušu. Man delna pilna asi#u. (*Vi#š to slauka gar biks#m.*) Govis ne mušas.

OTRAIS KAREIVIS

Kaut nu Dieviem labpatiktu, ka t#s uzrastos nedz#vas. Re, k# visi tie mirušie, kas te ir: vi#i nep#kst ne v#rdi#a, iek#rtojas t#, lai netrauc#tu. Nospr#gušas mušas var#tu b#t t#das pat.

PIRMAIS KAREIVIS

Apklusti, ja nu es iedom#jos, ka te pie visa kl#t var#tu b#t v#l mušu r#gi...

OTRAIS KAREIVIS

Un k#d## ne?

PIRMAIS KAREIVIS

Vai tu vari to iedom#ties? To dz#vnieci#u ta#u ik dienas spr#gst miljoniem. Ja visas t#s, kas mirušas kopš p#rn#s vasaras palaistu pils#t#, tad uz katru dz#vo, kas te ri##o mums apk#rt, b#tu tr#s simti sešdesmit piecas beigtas. P#! Gaiss b#tu mušu pies#ts, m#s #stu mušas un elpotu mušas, t#s k# lip#ga straume sal#stu mums plauš#s un zarn#s... Pasaki, varb#t t#p#c šaj# telp# ir tik d#vaina smaka.

OTRAIS KAREIVIS

B#! Pietiek dažu mirušu cilv#ku, lai š#du z#li t#kstoš kvadr#tp#du plat#b# piln#gi piesmirdin#tu. St#sta, ka m#su mirušajiem esot smird#ga elpa.

PIRMAIS KAREIVIS

Klausies ta#u! Vi#i rij cits cita asinis, šie #audis tur...

OTRAIS KAREIVIS

Es tev saku, ka kaut kas ir: d#lis krakš#.

Vi#i no lab#s puses aiziet aiz tro#a. Orests un Elektra izn#k no kreis#s puses,
palet gar tro#a pak#pieniem un atgriežas sav# sl#ptuv# no lab#s puses taj#
mirkl#, kad kareivji izn#k no kreis#s puses.

PIRMAIS KAREIVIS

Tu labi redzi, ka te neviena nav. Tas ir Agamemnons, ka es tev saku, sv#tlaim#gais
Agamemnons! Vi#š droši vien s#ž uz saviem spilveniem: taisns k# burts I — un
m#s uzl#ko. Vi#am nek# cita nav, ko ies#kt ar savu laiku, k# vien v#rot m#s.

OTRAIS KAREIVIS

M#s dar#tu lab#k, ja nost#tos pamatst#j#, slikti tikai, ka tad mušas mums kutin#tu
n#sis.

PIRMAIS KAREIVIS

Man lab#k patiktu b#t gvardes korpus#, kas veic svar#gu uzdevumu. Tie mirušie,
kas atgriežas, ir biedri, vienk#rši kareivji, t#di paši k# m#s. Bet, kad iedom#jos,
ka šeit ir mirušais valdnieks, un vi#š skaita, vai manam kamzolim netr#kst k#das
pogas, tad es j#tos pavisam d#vaini, it k# skat# mums gar#m noso#otu #ener#lis.

Ien#k Egists, Klitaimn#stra, kalpot#ji ienes lampas.

EGISTS

Lai m#s atst#j vienus.

III A I N A

EGISTS, KLITAIMN#STRA, ORESTS un ELEKTRA (nosl#pušies).

KLITAIMN#STRA

K# j#taties?

EGISTS

Vai j#s redz#j#t? Ja neb#tu vi#iem iedvesis bailes, vi#i vien# r#vien# b#tu
atbr#vojušies no savas nož#las.

KLITAIMN#STRA

Vai tas j#s satrauc? J#s vienm#r prat#siet vajadz#gaj# br#d# sastindzin#t vi#u
drosmi.

EGISTS

Var jau b#t. Neesmu visai izveic#gs šaj#s kom#dij#s. (*P#c br#ža.*) Man ž#l, ka
n#c#s sod#t Elektru.

KLITAIMN#STRA

Vai t#d##, ka vi#a man# atsitusies? Jums ir labpaticis t# dar#t, un es atz#stu par labu visu, ko j#s dar#t.

EGISTS

Sieva, tas nav tevis d##, k#p#c nož#loju.

KLITAIMN#STRA

Nu, k#d## tad? Jums ta#u nepat#k Elektra.

EGISTS

Esmu paguris. L#k, jau piecpadsmitais gads, kopš es viens pats uzturu dz#vu veselas tautas nož#lu. L#k, jau piecpadsmit gadu ##rbjos k# bied#klis: visi šie melnie t#rpi ir izbalējuši man uz dv#seles.

KLITAIMN#STRA

Bet, mans valdniek, es pati...

EGISTS

Zinu, sieva, zinu, tu man st#st#si par savu nož#lu. Es tevi t#s d## apskaužu, t# rot# tavu dz#vi. Man nav nož#las, bet vis# Argos# nav neviena, kas b#tu skumj#ks par mani.

KLITAIMN#STRA

Mans d#rgais valdniek...

Vi#a tam tuvojas.

EGISTS

Liec mani mier#, padauza! Vai tad tev nav kauna vi#a acu priekš#?

KLITAIMN#STRA

Vi#a acu priekš#? Kas tad m#s redz?

EGISTS

Nu karalis. Šor#t ta#u izlaid#m mirušos.

KLITAIMN#STRA

Valdniek, es jums to #oti l#dzu... Mirušie ir zem zemes, un m#s tik dr#z netrauc#s. Vai tad esat aizmirsis, ka pats izdom#j#t š#s pasaci#as tautai?

EGISTS

Tev taisn#ba, sieva. Bet vai tu neredzi, ka esmu noguris? Atst#j mani, es gribu drusku atg#ties.

Klitaīm#stra iziet.

IV A I N A

EGISTS. ORESTS un ELEKTRA (nosl#pušies)

EGISTS

Vai te, Jupiter, ir karalis, k#ds tev Argos# bija vajadz#gs? Es eju. Es n#ku, es ska## bals# klaig#ju, es visur apgrozos ar savu bied#jošo #rieni, un ikviens, kas mani redz, j#tas vain#gs l#dz kaulu smadzen#m. Ta#u es esmu izb#zts gailis: k#ds zv#rs mani nemanot izgrauzis no iekšpuses. Tagad, v#rojot pats sevi, redzu, ka esmu beigt#ks par Agamemnonu. Vai tad esmu sac#jis, ka esmu b#d#gs? Tad esmu melojis. T#s nav ne skumjas, ne prieks, bet tuksnesis, neaptverama smilšu neb#t#ba zem svelmainas debesu neb#t#bas, tas ir posts. Ak! es atdotu savu valsti par iesp#ju nobirdin#t asaru.

Ien#k Jupiters.

V A I N A

TIE PAŠI, JUPITERS

JUPITERS

Tu ž#lojies: tu esi k# visi valdnieki.

EGISTS

Kas tu t#ds esi? Kas tev te vajadz#gs?

JUPITERS

Tu mani nepaz#sti?

EGISTS

Aizv#cies no šejienes, cit#di likšu sargiem tevi nop#rt.

JUPITERS

Tu mani nepaz#sti? Tu ta#u esi mani redz#jis. Sapn#. Tiesa, tad man bija briesm#g#ks izskats. (*P#rkons, zibens. Jupiters pie#em briesm#gu izskatu.*) Un, ja š#ds?

EGISTS

Jupiters!

JUPITERS

Nu redzi. (*Vi#š atkal k##st smaid#gs, tuvojas statujai.*) Un tas esot es? Tad t#du mani redz Argosas iedz#vot#ji, kad vi#i l#dzas? Nu pie velna, tas jau gan reti gad#s, kad k#dam dievam izdodas apl#kot savu t#lu vaigu vaig#. (*P#c br#ža.*) Cik es esmu negl#ts! Vi#i gan laikam mani ne visai m#l.

EGISTS

Vi#i j#s b#stas.

JUPITERS

Lieliski! Man jau ar# neb#tu ko ies#kt ar vi#u m#lest#bu. Bet tu, vai tu mani m#li?

EGISTS

Ko j#s no manis gribat? Vai tad neesmu diezgan maks#jis?

JUPITERS

Pietiekami — nekad!

EGISTS

Es spr#gstu vai nost aiz piep#les.

JUPITERS

Nep#rsp#l#. Tu j#ties gluži labi un esi itin brangs. Bet es tev to nep#rmetu. Tas ir labais karaliskais treknums, dzeltens k# sve#u tauki, t#du vajag. Tu vari nodz#vot v#l divdesmit gadu.

EGISTS

V#l divdesmit gadu!

JUPITERS

Vai tad tu grib#tu mirt?

EGISTS

J#.

JUPITERS

Ja k#ds te ien#ktu ar kailu zobenu, tu šim zobenam pagrieztu pret# kr#tis?

EGISTS

Es nezinu.

JUPITERS

Uzklausi mani labi: ja #ausi sevi nokaut k# te#u, tu tiksi bargi sod#ts; tu paliksi valdnieks Tartar# uz m#ž#giem laikiem. L#k, ko es n#cu tev pateikt.

EGISTS

Vai tad k#ds t#ko mani non#v#t?

JUPITERS

T# š#iet.

EGISTS

Elektra?

JUPITERS

Un v#l viens.

EGISTS

Kas?

JUPITERS

Orests.

EGISTS

A — #. (*P#c br#ža.*) Un tad, ja t# nolemts, ko tad es tur varu dar#t?

JUPITERS

"Ko tad es tur varu?" (*Mainot toni.*) T#l#t pav#li, lai apcietina jauno svešinieku, kas uzdodas par Fil#bu. Lai vi#u kop# ar Elektru iesloga k#d# droš# viet#. Un es tev at#auju vi#us tur aizmirst. Nu t#! Ko tu v#l gaidi? Sauc sargus!

EGISTS

N#.

JUPITERS

Varb#t tu b#si tik laipns un pateiksi man savas atteikšan#s c#lo#us?

EGISTS

Es esmu paguris.

JUPITERS

K#d## tu raugies sev zem k#j#m? Pagriez pret mani savas liel#s, asin#m piepl#duš#s acis. T#, t#. Tu esi dižcilt#gs un dumjš k# zirgs. Ta#u tava atteikšan#s nav no t#m, kas mani satrauktu: T# ir k# pipara grauds, kas t#l#t padar#s v#l gard#ku tavu pak#aušanos. Jo es zinu, ka tu galu gal# piek#psies.

EGISTS

Es jums saku, ka vairs nev#los #stenot j#su nodomus. Es jau t# esmu dar#jis p#r#k daudz.

JUPITERS

Drosmi! Pretojies! Pretojies! Ak! Cik k#rs es esmu uz t#d#m dv#sel#m! Tavas acis zibe#o, tu v#sti d#res un met savu atteikšanos Jupiteram sej#. Ta#u, mazo mu####t, mazo kumeli#, mazo ni##go auzain#t, tava sirds jau sen man teikusi "j#".

T#tad tu klaus#si. Vai tad tu dom#, ka es pametu Olimpu bez iemesla? Es grib#ju tevi br#din#t par šo noziegumu t#d##, ka gribu to aizkav#t.

EGISTS

Mani br#din#t! ... Tas ir #oti d#vaini.

JUPITERS

Gluži otr#di. Kas gan var b#t dabisk#k: es v#los tevi pasarg#t no briesm#m.

EGISTS

Vai j#s k#ds l#dzis to dar#t? Bet vai Agamemnonu j#s br#din#j#t? Un vi#š ta#u grib#ja dz#vot.

JUPITERS

Ai, nepateic#g# daba! Ai, nelaim#gais raksturs: tu man esi d#rg#ks par Agamemnonu, es tev to pier#du, bet tu ž#lojies.

EGISTS

D#rg#ks par Agamemnonu? Es? Tas ir Orests, kas jums ir d#rgs. J#s paciet#t, ka es pazudinu sevi, j#s ##v#t man skriet taisn# ce## uz kara#a vannas istabu ar cirvi rok# un, bez šaub#m, j#s tur augš# laiz#j#t l#pas, iedom#joties, cik garda ir gr#cinieka dv#sele. Bet šodien j#s sarg#jat Orestu pret vi#u pašu — un mani, kuru j#s iedvesmoj#t nogalin#t t#vu, mani j#s esiet izraudz#jies, lai aiztur#tu d#la roku. Es biju labs diezgan, lai mani padar#tu par slepkavu, bet ar vi#u, piedodiet par izteicienu, ir citi nodomi.

JUPITERS

K#da d#vaina greizsird#ba! Nomierinies: es vi#u nem#lu vair#k par tevi. Es nevienu nem#lu.

EGISTS

Nu tad raugieties, ko j#s esat izdar#jis ar mani, netaisnais Dievs! Un atbildiet: ja šodien j#s kav#jiet noziegumu, ko iecer#jis Orests, k#d## tad pie##v#t man#jo?

JUPITERS

Visi noziegumi man nav vienl#dz net#kami. Egist, m#s abi esam valdnieki, un es tev varu teikt va#sird#gi: pirmo noziegumu esmu pastr#d#jis es, rad#dams cilv#kus mirst#gus. P#c tam, ko gan citu var#j#t dar#t j#s — slepkavas? Sag#d#t n#vi saviem upuriem? Kas par niekiem, — vi#i to jau nesa sev#; lab#kaj# gad#jum# j#s nedaudz pa#trin#j#t t#s uzzied#šanu. Vai zini, kas b#tu noticis ar Agamemnonu, ja tu neb#tu vi#u piežmiedzis? Tr#s m#nešus v#l#k vi#š b#tu miris ar trieku k#das skaistas verdzenes gu#viet#. Bet tavs noziegums man noder#ja.

EGISTS

Jums noder#ja? Es to nož#loju piecpadsmit gadus, un jums tas esot noder#jis? K#da nelaime!

JUPITERS

Bet k#d##? Tieši t#d## tas man kalpo, ka tu to nož#lo; man pat#k noziegumi, kuri atmaks#jas. Man patika tavs t#d##, ka tas bija akls un kurls, kas pats sevi neapzin#j#s, klasisks, vair#k l#dzin#s kataklizmai, ne cilv#ku veikumam: tu cirti niknuma un bai#u uzpl#d#; un v#l#k, kad drudzis p#rg#ja, tu raudz#jies uz savu r#c#bu ar šausm#m, negrib#ji to vairs atz#t. Bet k#ds labums man bijis no t#! Viena beigta cilv#ka d## divdesmit t#kstoši citu nož#las p#r#emtu — t# tik ir bilance. Tas man ir bijis labs dar#jums.

EGISTS

Es j#tu, kas sl#pjas aiz vis#m š#m run#m: Orests nejut#s nož#lu.

JUPITERS

Pat ne #nu no t#s. Šaj# mirkl# viš# metodiski izstr#d# pl#nu, aukstasin#gi un bez lepn#bas. Ko lai es ies#ku ar slepkav#bu, ko nenož#lo, ar v#zdegun#gu, mier#gu nogalin#šanu, kas slepkavas dv#sel# ir viegla k# tvaiks? Es to aizkav#šu. Ak, es ien#stu noziegumus, ko pastr#d# jaun# paaudze: tie ir nepateic#gi un neaugl#gi k# pelavas. Viš# tevi nokaus k# c#li, šis maigais, jaunais cilv#ks, un aizies sarkan#m rok#m, bet skaidru sirdsapzi#u. Es tad b#šu pazemots tav# viet#. Nu, t#! Sauc sargus.

EGISTS

Es jums jau teicu, ka ne. Gatavojamais noziegums jums ir tik net#kams, ka man tas pat nedaudz ir pa pr#tam.

JUPITERS, main#dams toni

Egist, tu esi valdnieks, un es v#ršos pie tavas vald#t#ja apzi#as. Jo tev pat#k vald#t.

EGISTS

Un tad?

JUPITERS

Tu mani ien#sti, ta#u m#s esam radinieki; es esmu tevi rad#jis p#c savas l#dz#bas: ##niš#, tas ir Dievs zemes virs#, cildens un nelaimi v#stošs k# Dievs.

EGISTS

Nelaimi v#stošs? J#s?

JUPITERS

Uzl#ko mani. (*Ilgs klusums.*) Es teicu, ka tu esi rad#ts p#c manas l#dz#bas. M#s abi g#d#jam, lai vald#tu k#rt#ba. Tu — Argos#, es — pasaul#. Un tas pats nosl#pums smagi nospiež m#su sirdis.

EGISTS

Man nav nosl#pumu.

JUPITERS

Un tom#r ir. Tas pats, kas man. Dievu un valdnieku s#p#gais nosl#pums ir tas, ka cilv#ki ir br#vi. Vi#i ir br#vi, Egist. Tev tas ir zin#ms, bet vi#i to nezina.

EGISTS

Ak, Dievs! Ja vi#i to zin#tu, vi#i aizdedzin#tu manu pili no vis#m pus#m. L#k, jau piecpadsmit gadu es sp#l#ju kom#diju, lai tiem sl#ptu vi#u varu.

JUPITERS

Nu redzi, cik l#dz#gi m#s esam.

EGISTS

L#dz#gi? K#das ironijas d## k#ds Dievs teic man l#dz#gs esam? Kopš es valdu, visi mani darbi un visi mani v#rdi virz#ti uz to, lai veidotu savu t#lu. Es gribu, lai ikviens no maniem pavalstniekiem to nestu sev#, lai ar# vientul#b# vi#š justu, ka mans bargais skatiens ir nomod# pat p#r vi#a visslepen#kaj#m dom#m. Bet es pats esmu pirmais sevis upuris: es vairs nesaskatu, k# vi#i mani redz, es noliecos p#r vi#u dv#se#u atsegtaj#m ak#m un tur, paš# diben#, ir mans att#ls. Tas man ir pret#gi un valdzinoši. Dievs visvarenais, kas gan es esmu cits, k# vien bailes, ko citi no manis j#t?

JUPITERS

Un kas tad, p#c tav#m dom#m, esmu es? (*Nor#dot uz statuju.*) Man jau ar# ir savs att#ls. Vai tad tu dom#, ka man tas neriebj? Jau simt#kstoš gadu es dejoju cilv#ku priekš#. L#nu un skum#gu deju. Vajag, lai vi#i mani uzl#kotu: kam#r vi#u acis piev#rstas man, tie aizmirst iel#koties paši sev#. Ja es aizmirstos kaut uz mirkli, ja es #autu vi#u skatiem nov#rsties...

EGISTS

Un tad?

JUPITERS

Atst#sim to! Tas attiecas tikai uz mani. Tu esi paguris, Egist, bet par ko tu ž#lojies? Tu nomirsi. Es ne. Kam#r vien uz š#s zemes b#s cilv#ki, es b#šu noties#ts dejot vi#iem priekš#.

EGISTS

Ak, vai! Bet kas tad m#s noties#jis?

JUPITERS

Neviens cits, k# m#s paši, jo mums ir viena un t# pati kaisl#ba. Tev pat#k k#rt#ba, Egist?

EGISTS

K#rt#ba? Tas tiesa. K#rt#bas labad es savaldzin#ju Klitaimn#stru, k#rt#bas d## nogalin#ju savu valdnieku. Es grib#ju, lai valda k#rt#ba un lai t# valda caur mani.

Es esmu dz#vojis bez iek#res, bez m#las, bez cer#bas, es esmu uztur#jis k#rt#bu.
Ai, drausm#g# un dieviš## kaisl#ba!

JUPITERS

Mums nevar#ja b#t citas: es esmu Dievs un tu esi dzimis, lai b#tu valdnieks.

EGISTS

Ak, vai!

JUPITERS

Egist, mans rad#jum un mirst#gais br#li, š#s k#rt#bas v#rd#, kurai m#s abi
kalpojam, es tev pav#lu: liec sagr#bt Orestu un vi#a m#su!

EGISTS

Vai tad vi#i ir tik b#stami?

JUPITERS

Orests zina, ka vi#š ir br#vs.

EGISTS satraukti

Vi#š zina, ka ir br#vs? Bet tad jau nepietiek vi#u iekalt važ#s. Br#vs cilv#ks pils#t#
ir k# kraupaina avs gan#mpulk#. Vi#š infic#s visu valsti un sagraus manu darbu.
Dievs, visvarenais, ko tu v#l gaidi, ka nesatriec vi#u ar saviem zibe#iem?

JUPITERS l#ni

Vi#u satriekt. (*P#c br#ža. Noguris un sagumis.*) Egist, dieviem ir v#l viens
nosl#pums...

EGISTS

Ko tu saki?

JUPITERS

Ja k#da cilv#ka dv#sel# reiz uzliesmojusi br#v#ba, dievi vairs neko nevar ies#kt
pret šo cilv#ku. Jo t# ir cilv#ku dar#šana, t#d## citiem cilv#kiem — un vi#iem
vien#gajiem — n#kas izš#irt, vai #aut tam skraid#t apk#rt vai ar# vi#u nožmegt.

EGISTS, vi#u uzl#kojot

Vi#u nožmegt? Nu labi. Es tev, protams, paklaus#šu. Tikai nesaki vairs neko un
nepaliec šeit v#l ilg#k, jo es to nevaru panest.

Jupiters iziet.

VI A I N A

EGISTS paliek uz br#di viens, tad ELEKTRA un ORESTS

ELEKTRA, metoties pie durv#m
C#rt vi#am! Nedod vi#am laiku kliegt! Es aiztur#šu durvis.

EGISTS

Tas ta#u esi tu, Orest?

ORESTS

Aizst#vies!

EGISTS

Es neaizst#v#šos. Ir jau par v#lu saukt, un es priec#jos, ka ir par v#lu. Bet es neaizst#v#šos. Es gribu, lai tu mani noslepkavo.

ORESTS

Nu, labi. L#dzeklis man nav svar#gs. Es t#tad b#šu slepkava.

Vi#š tam c#rt ar zobenu.

EGISTS gr##odamies

Tavs cirtiens ir tr#p#jis (*Vi#š tam pie#eras balst#damies.*) #auj man tevi uzl#kot. Vai tiesa, ka tu nenož#lo?

ORESTS

Nož#lot? K#d##? Es daru to, kas ir taisn#gi.

EGISTS

Taisn#gi ir tas, ko grib Jupiters. Tu biji šeit nosl#pies un to dzird#ji.

ORESTS

K#da man da#a gar Jupiteru? Taisn#gums ir cilv#ku dar#šana, un man nav vajadz#gs neviens Dievs, lai man to m#c#tu. Ir taisn#gi satriekt tevi, rieb#gais ne##li, un sagraut tavu varu p#r Argosas #aud#m, ir taisn#gi atdot vi#iem pašcie#as izj#tu.

Vi#š to atgr#ž.

EGISTS

Man nelabi.

ELEKTRA

Višš gr#o#as un vi#a seja k##st bl#va. Ak, šausmas! Cik negl#ts ir cilv#ks, kad višš mirst.

ORESTS

Klus#! Lai višš kap# neaiznes citas atmi#as, k# vien#gi par m#su prieku.

EGISTS

Esiet nol#d#ti abi!

ORESTS

Vai tu vienreiz nebeigsi mirt?

Višš tam c#rt. Egists kr#t.

EGISTS

#em v#r# mušas, Orest, #em v#r# mušas! Viss nav beidzies.

Višš mirst.

ORESTS, vi#u atgr#žot ar k#ju

Vi#am katr# zi## viss ir beidzies. Tagad ved mani uz karalienes istabu.

ELEKTRA

Orest...

ORESTS

Nu?

ELEKTRA

Vi#a mums vairs nevar kait#t...

ORESTS

Un tad? ... Es tevis vairs nepaz#stu. Tu pirms br#ža t# nerun#ji.

ELEKTRA

Orest... es tevis ar# vairs nepaz#stu.

ORESTS

Nu labi; iešu viens.

Vi#š iziet.

VII A I N A

ELEKTRA viena.

ELEKTRA

Vai vi#a kliegs? (*Mirkli# klusuma. Vi#a ieklaus#s.*) Vi#š so#o pa koridoru. Kad vi#š b#s atv#ris ceturt#s durvis... ak! ...es to esmu grib#jusi! Es to gribu, *vajag*, lai es to joproj#m grib#tu. (*Vi#a uzl#ko Egistu.*) Šis te ir beigts. Tas ta#u ir *tas*, ko es grib#ju. Es to nevar#ju apj#gt. (*Vi#a tam tuvojas.*) Simt#m reižu es vi#u esmu redz#jusi sapn#, izstiepušies šaj# paš# viet# ar zobena d#rienu sird#. Vi#a acis bija ciet, un vi#š izskat#j#s t#, ir k# gul#tu. K# es vi#u ien#du, k#ds prieks man bija vi#u n#st! Bet šis neizskat#s p#c gu#oša un vi#a acis ir atv#rtas, vi#š mani uzl#ko. Vi#š ir miris, un mans naid#s ir miris l#dz ar vi#u. Un es esmu šeit; un es gaidu, un otra v#l ir dz#va savas istabas dzi#um#, un t#l#t vi#a kliegs. Vi#a kliegs k# zv#rs. Ak, es vairs nevaru iztur#t šo skatienu. (*Vi#a nometas ce#os un uzmet Egista sejai k#du apmetni.*) Ko tad es #sti grib#ju? (*Klusums. P#c tam Klitaimn#stras kliegzieni.*) Vi#š ir to sad#ris. T# bija m#su m#te, un vi#š to ir sad#ris. (*Vi#a piece#as.*) Nu, l#k: mani ienaidnieki ir beigti. Gadiem ilgi es priec#jos par šo n#vi pirms laika, bet tagad mana sirds ir saspiesta sp#l#s. Vai es esmu piecpadsmit gadus sev melojusi? Tas nav tiesa! Tas nav tiesa! Tas nevar b#t tiesa: es neesmu g#va! Šaj# mirkl# es to v#l#jos, un es to joproj#m v#los. Es esmu grib#jusi redz#t šo rieb#go vepri gu#am pie man#m k#j#m. (*Vi#a norauj apmetni.*) K#da da#a man gar tavu beigt#s zivs skatienu. Es to esmu grib#jusi, šo skatienu, un par to priec#jos. (*V#j#ki Klitaimn#stras kliegzieni.*) Lai vi#a kliegz! Lai vi#a kliegz! Es gribu vi#as šausmu kliegzienus un gribu vi#as ciešanas. (*Kliegzieni izbeidzas.*) Prieks! Prieks! Es raudu aiz prieka: mani ienaidnieki ir beigti un mans t#vs ir atriebts.

Orests ien#k ar asi#ainu zobenu rok#. Vi#a skrien pie t#.

VIII A I N A

ELEKTRA, ORESTS

ELEKTRA

Orest!

Vi#a metas tam rok#s.

ORESTS

No k# tev bail?

ELEKTRA

Man nav bail, es esmu apreibusi. Apreibusi aiz prieka. Vai vi#a ilgi l#dz#s ž#last#bu?

ORESTS

Elektra, es nenož#loju to, ko esmu izdar#jis, bet neuzskatu par pareizu par to run#: ir t#das atmi#as, ar kur#m nedal#s. Zini tikai to, ka vi#a ir mirusi.

ELEKTRA

M#s nol#d#dama? Pasaki man tikai to: m#s nol#d#dama?

ORESTS

J#. M#s nol#d#dama.

ELEKTRA

#em mani sav#s rok#s, mans m##ais un cieši apskauj mani, cik vien sp#ka. Cik tumša ir nakts un šo l#pu gaisma tik tikko sp#j tai izlauzties cauri! Vai tu m#li mani?

ORESTS

Nav nakts. Ir dienas s#kums. M#s esam br#vi, Elektra. Man š#iet, ka es esmu liciš piedzimt tev, ka pats dzimšu l#dz ar tevi. Es tevi m#lu, un tu man piederi. V#l vakar es biju viens un šodien man piederi tu. Asinis m#s divk#rši vieno, jo tev ir t#s pašas asinis, un m#s esam izl#juši asinis.

ELEKTRA

Met nost savu zobenu. Dod man šo roku. (*Vi#a sa#em t# roku un to sk#psta.*) Tavi pirksti ir #si un st#raini. Tie ir veidoti, lai #emtu un tur#tu. D#rg# roka! T# ir balt#ka nek# man#j#. Cik smaga t# bija padar#ta, lai sistu m#su t#va slepkavas! Pagaidi. (*Vi#a samekl# l#pu un tuvojas Orestam.*) Man j#apgaismo tava seja, jo nakts sabiez# un es tevi vairs l#ga neredzu. Man vajag tevi redz#: kad es tevis vairs neredzu, man no tevis bail; man nevajag no tevis nolaist acis. Es tevi m#lu. Vajag, lai es dom#ju, ka tevi m#lu. Cik sav#di tu izskaties!

ORESTS

Es esmu br#vs, Elektra; br#v#ba uztriekusies man k# zibens.

ELEKTRA

Br#vs? Es br#va nej#tos. Vai tu vari pan#kt, lai viss, kas te bijis, neb#tu noticis? Ir atgad#jies kaut kas t#ds, ko m#s nesp#jam br#vi padar#t par nenotikušu. Vai tu vari izdar#t t#, ka m#s uz visiem laikiem neb#tu savas m#tes slepkavas?

ORESTS

Vai tu dom#, ka es grib#tu to nepie#aut? Es esmu paveicis *savu* darbu, Elektra, un šis darbs bija labs. Es nes#šu to savos plecos k# p#rc#l#js nes ce#iniekus p#ri upei; es to nog#d#šu uz vi#u krastu un nor##in#simies tad. Un, jo smag#k man n#ksies nest, jo vair#k es priec#šos, t#d##, ka t# ir mana br#v#ba. V#l vakar es so#oju pa zemi k# pagad#s, un zem maniem so#iem b#ga t#kstošiem ce#u, — tie pieder#ja citiem. Es tos visus biju tikai aiz##mies. Gan str#dzinieka taku, kas vijas l#dz#s upei, gan m##u dzin#ja ce#u, gan važo#a bru##to lielce#u; ta#u neviens nebija man#jais. Šodien man ir tikai viens ce#š, un Dievs vien zina, kurp tas ved, bet tas ir *mans* ce#š. Kas ar tevi notiek?

ELEKTRA

Es nevaru vairs tevi saredz#t! Š#s lampas nedod gaismu. Es dzirdu tavu balsi, bet t# mani s#pina, t# mani graiza k# nazis. Vai turpm#k vienm#r b#s tik tumšs, ar# dien#? Orest! L#k, vi#as!

ORESTS

Kas?

ELEKTRA

L#k, vi#as! No kurienes vi#as n#k? T#s kar#jas no griestiem k# melnu v#nogu #ekari, un t#s ir vi#as, kas sienas padara melnas; t#s salien starp lamp#m un man#m ac#m, un t#s ir vi#u #nas, kas man at#em tavu seju.

ORESTS

Mušas...

ELEKTRA

Ieklausies!... Ieklausies vi#u sp#rnu troksn#, tas l#dzin#s kalves d#rdo#ai. Vi#as m#s aplenc, Orest. Vi#as mums uzgl#n; t#l#t vi#as met#sies mums virs#, un es jut#šu t#kstošiem uzm#c#gu #epu uz sava #erme#a. Kurp lai b#g, Orest? T#s t#kst, t#s briest, l#k, t#s jau ir bišu lielum#. T#s mums sekos visur biezās mutu#os. Šausmas! Es redzu vi#u acis, miljoniem vi#u acu, kas m#s uzl#ko.

ORESTS

K#da mums da#a gar muš#m?

ELEKTRA

T#s ir Er#nijas, Orest, nož#las dievietes.

BALSIS vi#pus durv#m

Atveriet! Atveriet! Ja vi#i neatver, tad j#ielauž durvis.

Dobji sitieni pret durv#m.

ORESTS

P#c Klitaimn#stras kiedzieniem ir saskr#juši sargi. N#c! Ved mani uz Apollona sv#tn#cu; tur m#s pavad#sim nakti, pasarg#ti no cilv#kiem un no muš#m. R#t es uzrun#šu savu tautu.

P R I E K Š K A R S

III C # L I E N S

I A I N A

Apollona templis. Puskr#sla. Skatuves vid# Apollona statuja. Elektra un Orests gu# statujas pak#j#, aptv#ruši savas k#jas ar rok#m. Er#nijas tos ielenc apl#; t#s gu# st#vus k# brid#jputni. Dibenpl#n# mas#vas bronzas durvis.

PIRM# ER#NIJA staip#dam#s

H#-#! Es gul#ju st#vus, pavisam taisna aiz dusm#m, un redz#ju baisus naida sap#us. Ai, kr#š#ais niknuma zieds, manas sirds sarkanais plaukums. (*Vi#a met lokus ap Orestu un Elektru.*) Vi#i gu#. Cik vi#i ir balti, cik tie ir maigi! Es velšos tiem uz v#dera un uz kr#t#m k# kalnu upe uz akme#iem. Es paciet#gi sl#p#šu šo maigo miesu, es to berz#šu, es to r#v#šu, es notr#šu to l#dz kauliem (*Vi#a pasper dažus so#us.*) O, t#rais naida r#ts! Cik sp#doša atmoda: vi#i gu#, vi#i ir nosv#duši, vi#i j#t drudzi; bet es, es esmu nomod# — spirta un cieta, mana dv#sele ir no vara, un es j#tos k# sv#t#.

ELEKTRA pa miegam

Ak, vai!

PIRM# ER#NIJA

Vi#a vaid. Pagaidi tikai, dr#z iepazī#si m#su kodienus, m#s liksim tev vaiman#t no m#su gl#stiem. Es iespied#šos tev# k# t#vi#š m#t#t#, jo tu esi man pielaul#ta, un tu jut#si manas m#las svaru. Tu esi skaista, Elektra, skaist#ka par mani; bet tu redz#si, k# mani sk#psti liek novecot; un nepaies ne seši m#neši, kad es tevi b#šu padar#jusi par veceni, ta#u es, es palikšu jauna. (*Vi#a p#r to noliecas.*) Te ir skaisti laup#jumi, ko pazudin#t un gardi ap#st; es tos uzl#koju, es ieelpoju vi#u dvašu un mani smac# dusmas. K#da lieliska saj#ta ir naida r#ta agrum#! Izjust savus nagus un ilk#us, l#dz ar uguni dz#sl#s. Naidis mani p#rpludina un smac#, tas sariet man kr#t#s k# piens. Mostieties, manas m#sas, mostieties! L#k, jau r#ts!

OTR# ER#NIJA

Es sap#oju, ka es kodu.

PIRM# ER#NIJA

Pacieties! Šodien Dievs vi#us sarg#, bet dr#z bads un sl#pes tos izdz#s no š# patv#ruma. Tad tu vi#us kod#si, cik sp#si.

TREŠ# ER#NIJA

H#-#! Es gribu skr#p#t.

PIRM# ER#NIJA

Pagaidi mazliet: jau dr#z tavi dzelzs nagi ievilks t#kstošiem sarkanu sv#tru vain#go mies#. Pan#ciet, manas m#sas, apl#kosim vi#us!

K#DA ER#NIJA

Cik vi#i jauni!

K#DA CITA ER#NIJA

Cik vi#i skaisti!

PIRM# ER#NIJA

Priec#jieties: p#r#k bieži noziedznieki ir veci un negl#ti; p#r#k reti gad#s br#niš#ais prieks graut to, kas ir skaists.

ER#NIJAS

Heij#! Heij#-#!

TREŠ# ER#NIJA

Orests ir gandr#z v#l b#rns. Manam naidam pret vi#u b#s m#tes maigums. Es pa#emšu kl#p# vi#a b#lo galvu, es gl#st#šu vi#a matus.

PIRM# ER#NIJA

Un tad?

TREŠ# ER#NIJA

Un tad es, l#k, š#di p#kš#i ieogr#d#šu divus pirkstus vi#a ac#s.
Vi#as visas s#k smieties.

PIRM# ER#NIJA

Vi#i nop#šas, vi#i groz#s, dr#z tie mod#sies. Nu tad, manas m#sas, manas m#sas, mušas, izrausim vain#gos no miega ar savu dziesmu.

ER#NIJU KORIS

Bzz, Bzz, bzz, bzz.

M#s gribam s#sties uz tavas puvuš#s sirds t#, k# mušas uz tortes,

Sapuvus# sirds, asi#ain# sirds, gard# sirds!

M#s, t# k# bites, s#ksim strutas un p#ž#us tav# sird#,

M#s tos v#rt#sim med#, tu v#l redz#si, skaist#, za#gan# med#.

K#da gan m#la m#s var#tu piepild#t t#, k# sp#j naid.

Bzz, bzz, bzz, bzz.

M#s b#sim m#ju sastinguš#s acis,

Zobus #irguša sargsu#a r#ciens, kad gar#m iesi,

D#rdo#a debes#s p#ri tavai galvai.

Meža šalka,

Svilpšana, krakš#ššana, #ab#šana, kaukšana,

M#s b#sim nakts.

Tumša tavas dv#seles nakts.

Bzz, bzz, bzz, bzz.

Heij#! Heij#! Heij#-#!

Bzz, bzz, bzz, bzz.

M#s esam strutu s#c#jas, mušas,
 M#s visu dal#sim ar tevi,
 M#s mekl#sim bar#bu tav# mut# un gaismas stari#us tavu acu dz#l#s,
 M#s tev sekosim l#dz pat kapam.
 Un tikai t#rpus laid#sim sav# viet#.
 Bzz, bzz, bzz, bzz.
 Vi#as dejo.

ELEKTRA mozdam#s

Kas te run#? Kas j#s esat?

ER#NIJAS

Bzz, bzz, bzz.

ELEKTRA

Ak! L#k, j#s. Un tad? Vai tad m#s vi#us nenon#v#j#m, labu grib#dami?

ORESTS mozdamies

Elektra!

ELEKTRA

Kas tu esi? #! Tu esi Orests. Ej prom.

ORESTS?

Kas ir ar tevi?

ELEKTRA

Tu mani bied#. Es sap#oju, ka m#su m#te bija nokritusi augšp#dus, un vi#ai tec#ja asinis, un vi#as asinis straum#m pl#da pa visu pils durvju apakšu. Pal#ko manas rokas, t#s ir aukstas. N#, laid mani. Neaizskar! Vai vi#ai tec#ja daudz asi#u?

ORESTS

Klus#.

ELEKTRA, piln#gi pamozdam#s

#auj man tevi apl#kot: tu esi vi#us non#v#jis. Tas esi tu, kas vi#us nogalin#ja. Tu esi šeit, tu te atmosfērā, no tavas sejas nekas nav redzams, un tom#r tu esi vi#us non#v#jis.

ORESTS

Un tad? J#, es tos non#v#ju! (*P#c br#ža.*) Tu mani ar# bied#. Vakar tu biji tik skaista. Tagad var#tu sac#t, k#ds zv#rs ar nagiem plos#jis tavu seju.

ELEKTRA

K#ds zv#rs? Tavs noziegums. Tas man nopl#sis vaigus un plaksti#us: man š#iet, ka manas acis un mani zobi ir kaili. Un š#s te? Kas ir vi#as?

ORESTS

Nedom# par t#m. Vi#as neko tev nevar izdar#t.

PIRM# ER#NIJA

Lai tikai vi#a pan#k m#su vid#, ja uzdrošin#s, tad tu redz#si, vai m#s tai neko nevaram padar#t.

ORESTS

Mier#, ku#as! B#d#! (*Er#nijas #urd.*) Vai ir iesp#jams, ka t#, kas vakar dejoja uz temp#a pak#pieniem, tieš#m biji tu?

ELEKTRA

Esmu novecojusi. Vien# nakt#.

ORESTS

Tu v#l joproj#m esi skaista, bet... kur es jau esmu redz#jis š#s nedz#v#s acis? Elektra... tu l#dzinies vi#ai; tu l#dzinies Klitaimn#strai. Vai tad bija j#ga vi#u non#v#t? Kad es savu noziegumu redzu tav#s ac#s, tas man iedveš šausmas.

PIRM# ER#NIJA

Tas t#d##, ka vi#ai bail no tevis.

ORESTS

Vai tas tiesa? Vai tiesa, ka tev no manis bail?

ELEKTRA

Liec mani mier#.

PIRM# ER#NIJA

Nu re! Vai tev tur v#l palikušas k#das šaubas? K# tad lai vi#a tevi neien#st? Vi#a mier#gi dz#voja ar saviem sap#iem, atn#ci tu, atnesot slepkav#bu un zaimus. Un nu, l#k, vi#a, dalot tavu noziegumu, ir piesieta pie š# pjedest#la, vien#g# zemes gabali#a, kas tai v#l palicis.

ORESTS

Neklausies vi##.

PIRM# ER#NIJA

Atpaka#! atpaka#! padzen vi#u, Elektra, ne#auj tam sevi rok#m aizskart. Vi#š ir miesnieks! Vi#am pies#kusies salkan# svaigu asi#u dvaka. Vi#š to veceni nogal#ja #oti rupji un neveikli, saproti, vair#kos pa##mienos.

ELEKTRA

Vai tu man nemelo?

PIRM# ER#NIJA

Tu vari man tic#t, es tur biju kl#t, es d#cot lidin#jos vi#iem apk#rt.

ELEKTRA

Vai vi#š cirta vair#kas reizes?

PIRM# ER#NIJA

Vismaz reizes desmit. Un ik reizi zobens noskan#ja "krik" vi#as br#c#. Vi#a aizsedza sev seju un v#deru rok#m, un vi#š tai sakap#ja t#s.

ELEKTRA

Vai vi#a #oti moc#j#s? Vai nebija beigta t#l#t?

ORESTS

Neskaties uz vi##m, aizb#z ausis, un, galvenais, neiztau#j# t#s. Tu b#si pazudusi, ja iztau#j#si.

PIRM# ER#NIJA

Vi#a briesm#gi moc#j#s.

ELEKTRA, satv#rusi savu #ermeni rok#s

Ha!

ORESTS

Vi#a grib m#s izš#irt, t# ce# ap tevi vientul#bas m#rus. Uzmanies: tad, kad b#si viena, gluži viena, bez patv#ruma, tad vi#as tev uzklups. Elektra, m#s šo slepkav#bu izl#m#m kop#gi, un mums kop# j#nes t#s sekas.

ELEKTRA

Tu uzskati, ka es to grib#ju?

ORESTS

Vai tad t# nav?

ELEKTRA

N#, tas nav tiesa... Pagaidi... J#! Es vairs nezinu. Es sap#oju par šo noziegumu. Bet pastr#d#jis to esi tu, savas m#tes bende.

ER#NIJAS smiedam#s un klaig#damas

Bende! Bende! Miesnieks!

ORESTS

Elektra, aiz š#m durv#m ir pasaule. Pasaule un r#ts. #r# ir saull#kts p#r ce#iem. Dr#z m#s iziesim, m#s iesim pa saules apsp#d#tiem ce#iem, un š#s nakts meitas zaud#s savu varu: saules stari t#s caurdurs k# š##pi.

ELEKTRA

Saule...

PIRM# ER#NIJA

Tu nekad vairs neredz#si sauli, Elektra. M#s sabl#v#simies starp sauli un tevi k#sise#u m#konis, un tu it visur p#ri savai galvai nes#si nakti.

ELEKTRA

Liecieties mier#! Beidziet mani sp#dzin#t!

ORESTS

Tas ir tavs v#jums, kas vi##m dod sp#ku. Redzi: vi#as neko neiedrošin#s sac#t man. Paklausies: tev ir uzg#luš#s bezv#rda šausmas, un t#s m#s š#ir. Bet ko gan tu esi p#rdz#vojusi t#du, ko neb#tu p#rdz#vojis es? Manas m#tes vaidi... Vai tu dom#, ka manas ausis k#dreiz p#rst#s tos saklaus#t? Un vi#as milz#g#s acis — divi iegruvuši oke#ni kr#ta b#laj# sej#, vai tu dom#, ka manas acis jebkad p#rst#s t#s redz#t? Un baisma, kas plosa tevi, vai tev š#iet, ka t# k#dreiz mit#sies mani graužt? Bet k#da tam noz#me: es esmu br#vs. Tas ir vi#pus baismas un atmi##m. Br#vs. Un saska## pats ar sevi. Tev nevajag pašai sevi ien#st, Elektra. Sniedz man savu roku: es tevi nepamet#šu.

ELEKTRA

Laid va## manu roku! T#s meln#s ku#as, kas te ir visapk#rt, mani bied#, ta#u maz#k nek# tu.

PIRM# ER#NIJA

Nu redzi! Nu redzi! Vai ne t#, maz# lell#t, m#s tev iedvešam maz#k bai#u nek# vi#š? M#s tev esam vajadz#gas, Elektra, tu esi m#su b#rns. Tev vajadz#gi m#su nagi, kas knaib#tu tavu miesu, tev vajadz#gi m#su zobi, kas plos#tu tavas kr#tis, tev vajadz#ga m#su kanib#lisk# m#la, lai nov#rstos no naida, ko tu sev# nes, tev vajadz#gas miesas s#pes, lai aizmirstu savas dv#seles ciešanas. N#c! N#c! Tev j#nok#pj tikai divi so#i, m#s tevi sa#emsim sav#s rok#s, m#su sk#psti plos#s tavu trauslo miesu, un t# b#s aizmiršana, aizmiršan#s lielo s#pju t#raj# ugun#.

ER#NIJAS

N#c! N#c!

Vi#as dejo #oti l#ni, it k# vi#u fascin#damas. Elektra piece#as.

ORESTS, to satverot pie rokas

Neej tur, es tevi l#dzu; tur tu aiziesi boj#.

ELEKTRA, ar sp#ku atbr#vodam#s

H#! es tevi ien#stu.

Vi#a nok#pj pa k#pn#m, visas Er#nijas vi#ai uzkl#p.

ELEKTRA

Pal#g#!

Ien#k Jupiters.

II A I N A

TIE PAŠI, JUPITERS.

JUPITERS

B#d#!

PIRM# ER#NIJA

Saimnieks!

Er#nijas ar nož#lu atvirz#s, atst#jušas Elektru gu#am pie zemes.

JUPITERS

Nabaga b#rni! (*Vi#š virz#s pie Elektras.*) L#k, kur j#s esat non#kuši. Dusmas un ž#lums c#n#s man# sird#. Piecelies, Elektra, kam#r es b#šu te, manas kuces tev nek# #auna nedar#s. (*Vi#š pal#dz tai piecelties.*) Cik briesm#ga seja! Vien# nakt#! Vien# paš# nakt#! Kur tavs zemnieces svaigums? Vien# paš# nakt# tavas aknas, tavas plaušas, tavas #kstis nolietojuš#s, tavs #ermenis ir viena vien#ga liela nelaime. Ak, augstpr#t#g# un trak# jaun#ba! Cik daudz #auna j#s sev esat nodar#juši!

ORESTS

Atmet šo vientieša toni. Dievu valdniekam t#ds nepiest#v.

JUPITERS

Un tu atmet savu lepn#bu! T# nepiedien noziedzniekam, kas gatavojas nož#lot savu p#rk#pumu.

ORESTS

Es neesmu noziedznieks, un tu mani nepiespied#si nož#lot to, ko es par noziegumu neatz#stu.

JUPITERS

Tu varb#t pats sevi maldini, ta#u pacieties: ilgi es tevi maldos neatst#šu.

ORESTS

Tirdi, cik v#lies: es neko nenož#loju.

JUPITERS

Pat ne riebumu, kas tavu m#su p#r#mis tavas vainas d##?

ORESTS

Pat ne to.

JUPITERS

Elektra, vai dzirdi? L#k, cilv#ks, kurš teic#s tevi m#lam.

ORESTS

Es vi#u m#lu vair#k nek# pats sevi, ta#u vi#as ciešanu avots ir vi## paš#, tikai vi#a viena var no t#m atbr#voties: vi#a ir br#va.

JUPITERS

Un tu? Varb#t tu ar# esi br#vs?

ORESTS

Tev tas labi zin#ms.

JUPITERS

Paraugies uz sevi, nekaun#gais un stulbais rad#jums! Patiesi, kam#r tu atroadies starp sarg#t#ja Dieva k#j#m, tev ir liela d#ša pret š#m izsalkušaj#m kuc#m, kas tevi ielenc. Ja tu uzdrošinies apgalvot, ka esi br#vs, tad jau vajadz#tu slavin#t važ#s iekalta un cietum# ieslodz#ta katordznieka vai krust# piesista verga br#v#bu.

ORESTS

K#d## gan ne?

JUPITERS

#em v#r#: tu te dižojies ar savu drosmi t#d##, ka atroadies Apollona aizsardz#b#. Ta#u Apollons ir mans paklaus#gais kalps. Ja vien es pam#šu ar pirkstu, vi#š tevi pamet#s.

ORESTS

Nu labi, m#j ar pirkstu, m#j ar visu roku.

JUPITERS

Bet k#d##? Vai tad neesmu teicis, ka man rieb#j sod#t? Esmu ieradies, lai j#s gl#btu.

ELEKTRA

M#s gl#bt? Beidz izsmiet, atriebes un n#ves meistar, jo nav at#auts — ar# ne Dievam — dot mald#gu cer#bu ciet#jiem.

JUPITERS

Stundas ceturkš#a laik# tu vari b#t prom no šejienes.

ELEKTRA

Sveika un vesela?

JUPITERS

Es tev to apsolu.

ELEKTRA

Un ko tu, savuk#rt, prasi no manis?

JUPITERS

Es tev nel#dzu neko, mans b#rns.

ELEKTRA

Neko? Vai esmu pareizi sadzird#jusi, labais Dievs, dieviš#ais Dievs?

JUPITERS

Vai, gandr#z neko. To, ko tu man vari dot visviegl#k: drusci#u nož#las.

ORESTS

Uzmanies, Elektra: š# drusci#a uzgulsies tavai dv#selei k# kalns.

JUPITERS Elektra

Neklausies vi##. Atbilde man lab#k: k# gan lai tu nepiekristu nosod#t šo noziegumu; to pastr#d#jis cits. Gr#ti apgalvot, ka tu b#tu bijusi t# l#dzdal#bniece.

ORESTS

Elektra! Vai tu noliegsi piecpadsmi gadu naida un cer#bu?

JUPITERS

Kas tad run# par noliegšanu? Bet vi#a nekad nav grib#jusi, lai šis šausmu darbs notiktu.

ELEKTRA

Ak, vai!

JUPITERS

Nu, l#k! Tu vari man uztic#ties. Vai tad es nelasu sird#s?

ELEKTRA netic#gi

Un man# tu lasi, ka es neesmu grib#jusi šo noziegumu? Kad piecpadsmi gadu es to vien sap#oju k# nogalin#t un atriebties?

JUPITERS

Nu redzi! Asi#ainajiem sap#iem, kuros tu atradi mierin#jumu, piemita sava veida nevain#ba: tie tev aizpl#vuroja tavu verdz#bu, tie bija balzams tavai ievainotajai patm#l#bai. Bet tu nekad neesi ilgojusies tos #stenot. Vai tad es maldos?

ELEKTRA

Ak! mans Dievs, mans d#rgais Dievs, k# es v#los, kaut tu nemald#tos!

JUPITERS

Tu, Elektra, esi pavisam maza meiten#te. Citas mazas meitenes ilgojas k##t par visbag#t#kaj#m vai visskaist#kaj#m sieviet#m. Un tu, savas dzimtas než#l#g#

likte# a apžilbusi, tu ilgojies k##t par visskumj#ko un visnoziedz#g#ko. Tu nekad neesi grib#jusi #aunu: tu esi v#l#jusies vien#gi pati savu nelaimi. Tav# vecum# b#rni v#l rota##jas ar lell#m vai lec klases; un tu, maz# nabadz#te, bez lell#m un biedren#m, sp#l#ji slepkavu, jo t# ir t#da rota#a, ko var sp#l#t viena pati.

ELEKTRA

Ak, vai! Ak, vai! Es tev# klausos un skaidri redzu to, kas man# ir.

ORESTS

Elektra! Elektra! Tieši tagad tu esi vain#ga. Kas gan var zin#t, ko tu esi grib#jusi, k# vien#gi tu pati? Vai tu #ausi, lai to izš#ir cits? K#d## gan krop#ot pag#tni, kas vairs nesp#j aizst#v#ties? K#d## noliegt šo saniknoto Elektru, k#da tu biji, šo jauno naida dievieti, kuru es t# m#l#ju? Un vai tad tu neredzi, ka šis než#l#gais Dievs ar tevi rota##jas?

JUPITERS

K#d## lai es ar jums rota##tos? Lab#k klausieties, ko jums pied#v#ju: ja j#s nosod#siet savu noziegumu, es j#s abus iek#rtošu Argosas tron#.

ORESTS

M#su upuru viet#?

JUPITERS

T# vajag.

ORESTS

Un man b#s j#uzvelk v#l neatdzisuš#s ##ni#a dr#bes?

JUPITERS

Nu t#s, vai citas, tas nav svar#gi.

ORESTS

J#, pietiktu ar to, ka t#s b#tu melnas.

JUPITERS

Vai tad tev nav s#ras?

ORESTS

S#ras m#tes d##, biju to piemirsis. Un vai savus pavalstniekus man ar# n#ksies iet#rpt s#ru dr#n#s?

JUPITERS

Vi#i jau t#das valk#.

ORESTS

Tas tiesa. Dosim tiem laiku non#s#t veco ap##rbu. Nu t#? Vai saprati, Elektra? Ja tu nobirdin#si k#du asaru, viš# tev pied#v# Klitaimn#stras brun#us un kreklus,

kurus tu piecpadsmīt gadu pati sav#m rok#m esi mazg#jusi. Ar# vi#as loma tevi gaida, tev atliks tikai to turpin#t, il#zija b#s piln#ga, visi b#s p#rlicin#ti, ka atkal redz tavu m#ti, jo tu jau tiecies tai l#dzin#ties. Man tas ir pret#gi: negatavojos uzvilkt sevis nogalin#t# #ksta bikses.

JUPITERS

Augstu tu cel savu galvu! Tu esi non#v#jis v#ru, kurš neaizst#v#j#s, un veceni, kas l#dz#s ž#last#bu; ja k#ds, kas tevis nepaz#st, dzird#tu tavu runu, tas var#tu nodom#t, ka tu esi izgl#bis savu dzimto pils#tu, c#n#damies viens pret tr#sdesmit.

ORESTS

Varb#t es patiesi esmu izgl#bis savu dzimto pils#tu?

JUPITERS

Tu? Vai tu zini, kas atrodas aiz š#m durv#m? Argosas #audis — visi Argosas #audis. Vi#i gaida savu gl#b#ju ar akme#iem, dakš#m un boz#m. Lai pier#d#tu tam savu pateic#bu. Tu esi viens k# spit#l#gais.

ORESTS

J#.

JUPITERS

Nek##sti tikai iedom#gs t#d##. T# ir nicin#juma un šausmu vientul#ba, kur vi#i atgr#duši tevi, tu, g##v#kais no visiem slepkav#m.

ORESTS

G##v#kais no slepkav#m ir tas, kurš nož#lo.

JUPITERS

Orest! Es esmu tevi rad#jis, es esmu visu rad#jis: paraugies! (*Temp#a sienas atveras. Par#d#s debesis, nos#tas zvaigzn#m, kas griežas. Jupiters atrodas skatuves dzi#um#.* Vi#a balss k#uvusi p#rcilv#ciska mikrofon#, bet gr#t#k saprotama).

Redzi š#s plan#tas, kas rot# stingr# k#rt#b#, nekad nesaduroties. Esmu noteicis to ce#us t#, k# to prasa taisn#ba. Ieklausies sf#ru Harmonij#, šaj# p#r#pasaul#gaj# miner#lu l#gšanas dziesm#, kas atbalsojas vis#s debesu mal#s.

(Melodeklam#cija)

Pateicoties man, turpin#s sugas, esmu nol#mis, lai cilv#ks vienm#r rad#tu cilv#ku, lai su#a mazulis b#tu suns, p#c manas gribas paisuma m#kst#s m#les laiza krastmalas smiltis un atk#pjas nosac#taj# stund#, es lieku za#ot augiem, un mana elpa virza apk#rt zemeslodei ziedputekš#u dzeltenos m#ko#us.

Tev nav savu m#ju, ieb#viet! Tu pasaul# esi k# skabarga mies#, k# malu mednieks kunga mež#! Jo pasaule ir laba; to esmu rad#jis es p#c savas gribas, un es esmu Labais. Bet tu, tu esi dar#jis #aunu, un lietas tevi aps#dz sav#s p#rakme#otaj#s bals#: labais ir visur, tas ir pl#škoka m#kstums, avota dzestrums, krama bl#vums, akmens smagums. Tu vari to atrast pat uguns un gaismas dab#, tevis paša #ermenis

tevi noliedz, jo tas veidojies saska## ar maniem priekšrakstiem. Labais ir tev# un #rpus tevis, tas tevi caurdur k# izkopts, tas tevi nospiež k# kalns, tas tevi nes un valsta k# j#ra; tikai tas deva iesp#ju #stenoties taviem #aunajiem nodomiem, jo ir bijis sve#u gaišums, tava zobena stingrums, tavas rokas sp#ks. Un #aunais, ar kuru tu t# lepojies, par kura autoru uzdodies, kas gan tas ir, ja ne es#bas atspulgs, ja ne malduguns, ja ne r#gs, kura paša eksistence balst#s uz Labo. Atgriezies pats sev#, Orest! Universs tevi noraida, univers# tu esi trums. Atgriezies dab#, denatur#tais d#ls! Atz#sti savu vainu, n#sti to, izrauj to no sevis k# izpuvušu un smirdošu zobu. Vai ar# tev n#ksies b#ties, ka j#ra var atk#pties tav# priekš#, ka avoti var izs#kt tav# ce##, ka akme#i un klinšu blu#i var izvēlties no tavas takas un zeme sadrupst zem tav#m k#j#m.

ORESTS

Lai t# sadr#p, lai klintsblu#i mani soda, un lai pu#es v#st man# ce##! Ar visu tavu universu nepietiks, lai pier#d#tu manu vainu. Tu esi valdnieks p#r dieviem, Jupiter, valdnieks p#r akme#iem un zvaigzn#m, valdnieks p#r vi##iem j#r#. Bet tu neesi valdnieks p#r cilvēkiem.

Sienas sasl#dzas, Jupiters par#d#s no jauna, noguris un sagumis, vi#š atguvis dab#go balsi.

JUPITERS

Es neesot tavs valdnieks, nekaun#gais k#pur! Kas tad tevi rad#jis?

ORESTS

Tu. Bet nevajadz#ja mani rad#t br#vu.

JUPITERS

Es devu tev br#v#bu, lai tu kalpotu man¹⁸.

ORESTS

Var jau b#t, bet t# ir pav#rsusies pret tevi, un tur m#s neko nevaram dar#t, ne viens, ne otrs.

JUPITERS

Beidzot! L#k, taisnošan#s.

ORESTS

Es netaisnojos

JUPITERS

Patiesi? Vai tev ir zin#ms, ka t# #oti atg#dina taisnošan#s ieganstu, š# br#v#ba, par kuras vergu tu uzdodies.

ORESTS

Es neesmu nedz verga saimnieks, nedz vergs, Jupiter. Es *esmu* sava br#v#ba. Tikl#dz tu mani rad#ji, es jau beidzu tev pieder#t.

ELEKTRA

M#su t#va v#rd#, Orest, es l#dzu tevi, nepievieno noziegumam ar# v#l zaimus.

JUPITERS

Uzklausi to un atmet cer#bu vi#u v#l p#rliecin#t ar saviem argumentiem. Vi#as aus#m š#da valoda š#iet p#r#k jauna, p#r#k satriecoša.

ORESTS

Man#m ar#, Jupiter. Un ar# manai r#klei, kas šos v#rdus izdveš, un ar# manai m#lei, kas tos rada un laiž pasaul#: es pats sevi tikko saprotu. V#l vakar tu man biji pl#vurs uz ac#m, vasks man#s aus#s. Tas bija vakar, kad man bija iegansts: tu biji mans iegansts — eksist#t, jo tu man esi licis n#kt šaj# pasaul#. Lai kalpotu taviem nol#kiem. Un pasaule bija veca saved#ja, kas man bez mitas v#st#ja par tevi. Un tad tu mani pameti.

JUPITERS

K#d## gan man tevi pamest?

ORESTS

Vakar, es biju l#dz#s Elektrai; visa tava daba dr#zm#j#s ap mani: T# sir#nas bals# apdzied#ja tavu labest#bu un apb#ra mani padomiem. Lai mani pamudin#tu b#t ieciet#gam, svelmain# diena k#uva maiga k# aizpl#vurots skatiens. Lai mani paskubin#tu aizmirst apvainojumus, debesis lik#s m#l#gas k# piedošana. Mana jaun#ba, pak#audam#s taviem r#kojumiem, s#ka ros#ties, t# mana skatiena priekš# bija padev#ga k# l#gava, ko tais#s pamest. Savu jaun#bu es skat#ju p#d#jo reizi. Bet p#kš#i man uzklupa br#v#ba, t# mani t# sagr#ba. Daba atl#ca atpaka#, un es vairs nepieder#ju nevienai paaudzei. Es sajutu, ka esmu gluži viens tav# mazaj# sv#t#taj# pasaul#t#, t#ds, kas zaud#jis savu #nu. Un tagad debes#s vairs nebija neviena, ne Lab# vai #aun#, ne ar# k# cita, kas man var#tu ko pav#l#t.

JUPITERS

Un tad? Vai gan man vajadz#tu apbr#not kraupainu avi, kas atš#irta no gan#mpulka, vai spit#l#go, kas iesl#gts leprozorij#? Padom#, Orest: tu esi bijis da#a no mana gan#mpulka, tu gan#jies manos z#lainajos klajumos manu avju vid#. Tava br#v#ba ir vien#gi kraupis, kas tevi sa#d, — t# ir trimda.

ORESTS

Tev taisn#ba. T# ir trimda.

JUPITERS

#aunums nemaz nav tik dziš#. Tas s#cies tikai vakar. Atgriezies m#su vid#. Pal#kojies, cik vientuš# tu esi, pat tava m#sa tevi pamet. Tu esi b#ls, un baisma iepletusi tavas acis. Vai tad tu ceri t# dz#vot? Tevi jau grauž necilv#c#gas s#pes; tu esi svešs manai dabai, svešs pats sev. Atgriezies: es esmu aizmiršan#s, es esmu miers.

ORESTS

Svešs pats sev, es to zinu. #rpus dabas, pret dabu, bez attaisnojuma, bez cita patv#ruma k# tikai pie sevis. Ta#u es nedošos atpaka# tavu likumu var#: man ir lemts pak#auties vien#gi sev. Es neatgriez#šos tav# dab#: t#kstošiem iestaig#tu taku ved pie tevis, bet es varu iet tikai savu ce#u, jo esmu cilv#ks, Jupiter, un katram cilv#kam j#atrod savs ce#š. Cilv#ks dabai iedveš šausmas un ar# tevi, Dievu valdniek, ar# tevi cilv#ks šausmina.

JUPITERS

Tev taisn#ba: kad vi#i l#dzin#s tev, es tos ien#stu.

ORESTS

Uzmanies: tu jau atz#sti savu v#jumu. Es tevi neien#stu. Kas man da#as gar tevi? M#s sl#d#sim viens otram pretim nesaskaroties, k# divi ku#i. Tu esi Dievs un es esmu br#vs: m#s esam vienl#dz vientu#i, un m#su skumjas ir l#dzv#rt#gas. Kas tad tev saka, ka es neesmu mekl#jis nož#lu visu šo garo nakti? Nož#lu, Miegū. Bet man vairs nevar b#t nož#las. Ne ar# atdusas.

Klusums.

JUPITERS

Ko tu dom# dar#t?

ORESTS

Argosas #audis ir mani #audis. Man vajag tiem atv#rt acis.

JUPITERS

Nabaga #auti#i! Tu vi#iem d#v#si vientul#bu un apkaunojumu; tu norausi p#rkl#jus, ar ko es esmu tos apsedzis un p#kš#i par#d#si vi#u eksistenci, vi#u ne##tro un ban#lo eksistenci, kas tiem velt#gi dota.

ORESTS

K#d## lai es vi#iem liegtu izmisumu, kas ir man#, ja reiz tas ir vi#u tiesa?

JUPITERS

Ko vi#i ar to ies#ks?

ORESTS

Ko vien grib#s: vi#i ir br#vi, un cilv#ku dz#ve s#kas izmisuma vi## krast#.

Klusums.

JUPITERS

Nu labi, Orest, tas viss bija paredz#ts. K#dam cilv#kam bija lemts pasludin#t manu norietu. Bet vai tas esi tu? Kas to b#tu dom#jis vakar, uzl#kojot tavu meiten#go seju?

ORESTS

Vai tad es pats tam b#tu tic#jis? V#rdi, ko es saku, ir p#r#k skarbi manai mutei, tie pl#š to pušu; liktenis, ko nesu, ir p#r#k smags manai jaun#bai, vi#š to salauzis.

JUPITERS

Es tevi nemaz nem#lu, un tom#r man tevis ž#l.

ORESTS

Man tevis ar#.

JUPITERS

Ardievu, Orest. (*Vi#š pasper dažus so#us.*) Bet tu, Elektra, padom# par to: mana vald#šana, cik t#s vajadz#gs, v#l neb#t nav beigusies — un es nedom#ju atteikties no c##as. Raugies, vai esi ar mani, vai pret mani. Ardievu.

ORESTS

Ardievu!

Jupiters iziet.

III A I N A

TIE PAŠI bez JUPITERA
Elektra l#n#m piece#as.

ORESTS

Kurp tu ej?

ELEKTRA

Laid mani! Man nav ko tev teikt.

ORESTS

Tu, ko es vakar iepazinu, vai n#ksies tevi zaud#t uz m#žu?

ELEKTRA

Kaut dievi b#tu l#muši, lai es tevi nekad neb#tu pazinusi.

ORESTS

Elektra! Mana m#sa, mana d#rg# Elektra! Mana vien#g# m#la, vien#gais maigums dz#v#, neatst#j mani gluži vienu, paliec kop# ar mani.

ELEKTRA

Zaglis! Man nebija nek# sava k# vien nedaudz miera un daži sap#i. Tu esi man at##mis visu, tu esi apzadzis ubadzi. Tu biji mans br#lis, m#su #imenes galva,

tev vajadz#ja mani aizst#v#t. Bet tu esi ie#gr#dis asin#s, es esmu j#la k# nod#r#ts bullis. Visas rij#g#s mušas ir man apk#rt, un mana sirds ir k# šausm#g#s spiets.

ORESTS

Mana m###, ir tiesa, esmu visu ##mis un man nav nek# cita ko tev dot k# vien mans noziegums. Bet t# ir milzu d#vana. Vai tu dom#, ka manu dv#seli tas nenospiež k# svins? M#s bij#m p#r#k viegli, Elektra. Tagad m#su p#das zem# iespiežas dzi#i k# ratu rite#i grop#. N#c, m#s aiziesim un virz#simies smagiem so#iem, zem savas d#rg#s nastas sal#kuši. Tu man sniegsi roku, un m#s iesim...

ELEKTRA

Kurp?

ORESTS

Es nezinu. Vi#pus up#m un kalniem ir k#ds Orests un k#da Elektra, kuri m#s gaida. Vajadz#s vi#us paciet#gi mekl#t.

ELEKTRA

Es negribu vairs klaus#ties tev#. Tu man pied#v# tikai nelaimi un riebumu (*Vi#a nolec uz skatuves. Er#nijas vi#ai l#ni tuvojas.*) Pal#g#! Jupiter, Dievu un cilv#ku valdniek, mans valdniek, #em mani sav#s rok#s, aiznes mani, pasarg# mani! Es sekošu tavam likumam, es b#šu tava verdzene, tava lieta, es apkampšu tavu k#ju p#das un tavus ce#us. Aizsarg# mani no muš#m, no mana br##a, no manis pašas, neatst#j mani vienu, es visu dz#vi velt#šu sava gr#ka apraud#šanai. Es nož#loju, Jupiter, es nož#loju!

Vi#a izskrien #r#.

IV A I N A

ORESTS, ER#NIJAS

Er#nijas virz#s, lai sekotu Elektrai. Pirm# Er#nija t#s aiztur.

PIRM# ER#NIJA

Laidiet vi#u, m#sas, vi#a mums izspr#k! Bet šis te mums paliek, un es ceru, ka uz ilgu laiku, jo vi#a dv#sel#te ir s#ksta. Vi#š ciet#s par diviem.

Er#nijas s#k zum#t un tuvojas Orestam.

ORESTS

Es esmu gluži viens.

PIRM# ER#NIJA

Ta#u n#, tu maig#kais no slepkav#m, es pie tevis palieku: tu redz#si, k#das sp#les m#s izdom#sim, lai tevi izklaid#tu.

ORESTS

L#dz pat n#vei es b#šu viens. P#c tam...

PIRM# ER#NIJA

Drosmi, manas m#sas, vi#š k##st v#j#š. Raugiet, vi#a acis ieplešas: dr#z vi#a nervi k# arfas st#gas ietr#s#sies izsmalcin#tu šausmu akord#.

OTR# ER#NIJA

Dr#z bads vi#u izdz#s no patv#ruma: pirms v#l iest#sies vakars, m#s iepaz#sim vi#a asi#u garšu.

ORESTS

Nabaga Elektra!

Ien#k Pedagoģs.

V A I N A

ORESTS, ER#NIJAS, PEDAGOGS

PEDAGOGS

T#, manu saimniek, kur j#s esat? Te jau nek# nevar redz#t. Es jums atnesu kaut ko #damu: Argosas #audis aplenc templi, un jums nav ko cer#t no t# izk##t: šonakt m##in#sim b#gt. Bet, kam#r gaid#t, pa#diet! (*Er#nijas vi#am aizsprosto ce#u*). Ha! kas tad š#s ir? V#l joproj#m m##tic#bas. K# es ilgojos p#c jaukajiem Atikas novadiem, kur tas, ko secina mans pr#ts, bija paties#ba.

ORESTS

Nem##ini man tuvoties, vi#as tevi saplos#s dz#vu.

PEDAGOGS

Pal#n#m, manas skaistul#tes! L#k, #emiet te ga#u un aug#us, ja mans pienesums jums ir pa pr#tam.

ORESTS

Argosas #audis, tu saki, esot pulc#jušies temp#a priekš#?

PEDAGOGS

Nu ja! Un es nemaz nevaru pateikt, kam ir vair#k niknuma un tieksmes dar#t jums #aunu, — š#m skaistaj#m meiten#t#m te vai j#su d#rgajiem pavalstniekiem.

ORESTS

Tas labi. (*P#c br#ža.*) Atver š#s durvis!

PEDAGOGS

Vai j#s esat traks?! Tur ir vi#i ar iero#iem.

ORESTS

Dari, ko es tev lieku!

PEDAGOGS

Šoreiz at#aujiet man jums nepaklaus#. Vi#i j#s nom#t#s akme#iem, es jums saku!

ORESTS

Es esmu tavs saimnieks, vecais, un es tev pav#lu atv#rt š#s durvis.

Pedagogs atver durvis.

PEDAGOGS

Ak, vai, vai! Ak, vai, vai!

ORESTS

Abas v#rtnes!

Pedagogs atver durvis, sl#pjoties aiz vienas v#rtnes. P#lis mežon#gi atgr#ž durvis un apst#jas k# sastindzis uz sliekš#a. Spilgta gaisma.

VI A I N A

TIE PAŠI, P#LIS

P#LIS

Nosist! Nosist! Nom#t#t akme#iem! Saplos#t vi#u! Nosist!

ORESTS, vi#us nedzirdot

Saule!

P#LIS

Zaimot#js! Slepka! Miesnieks! Tevi saraus gabalos. Tav#s br#c#s lies kaus#tu svinu.

K#DA SIEVIETE

Es tev izraušu acis!

K#DS V#RIETIS

Es #d#šu tavas aknas!

ORESTS, pagriežoties pret vi#iem

L#k, j#s, mani uzticamie pavalstnieki! Es esmu Orests, j#su valdnieks, Agamemnona d#ls, un š# ir manas kron#šanas diena.

P#lis neapmierin#ts kurn.

J#s vairs nekliedzat? (*P#lis klus#.*) Zinu: es jums iedvešu bailes. Pirms piecpadsmi#t gadiem, tieši šaj# dien#, k#ds cits n#v#t#j#s nost#j#s j#su priekš#. Vi#am bija sarkani cimdi l#dz elko#iem, asi#u cimdi, un no vi#a jums nebija bail, jo vi#a ac#s j#s las#j#t, ka vi#š ir viens no jums un ka vi#am nav drosmes atz#t savu r#c#bu. Noziegums, ko t# veic#j#s nesp#j nest, tas vairs nav š#s personas noziegums, vai ne t#? Tas jau ir gandr#z vai nelaimes gad#jums. J#s pie##m#t noziedznieku par savu valdnieku, un vecais noziegums, klusi smilkst#dams, kl#da pa pils#tu k# saimnieku pazaud#jis suns. Uzl#kojiet mani, Argosas #audis, un saprotiet, ka mans noziegums ir tikai mans. Es to atz#stu visu priekš#, tas ir manas dz#ves j#ga un mans lepnums. J#s nesp#jat mani nedz sod#t, nedz apraud#t, un tieši t#d## jums no manis bail. Un tom#r, ai, mani #audis, es j#s m#lu! Es non#v#ju j#su d##. J#su d##. Es ierados atg#t savu valsti, bet j#s mani atgr#d#t, jo es nebiju viens no jums. Tagad es esmu. Ai, mani pavalstnieki, m#s esam sasaist#ti asins sait#m, un es esmu cien#gs b#t jums par valdnieku. J#su k##das un j#su nož#las, j#su nakts baisas, Egista noziegums... Viss ir mans, es uz#emos visu. Neb#stieties vairs no saviem mirušajiem, tie ir *mani* mirušie. Un redziet: j#su uztic#g#s mušas j#s pamet manis d##. Ta#u neb#stieties, Argosas #audis, — es nes#d#šos asi#ains sava upura tron#. Viens Dievs man to pied#v#ja, bet es sac#ju — n#! Es gribu b#t valdnieks bez zemes un bez pavalstniekiem. Ardievu, mani #audis, m##iniet dz#vot: te viss ir cit#ds, viss j#s#k no jauna. Un ar# man s#kas dz#ve. D#vaina... Un v#l uzklauset mani! K#du vasaru Sirosu¹⁹ p#rpludin#ja žurkas. T# bija briesm#ga s#rga, t#s sagrauza visu. Pils#tas iedz#vot#ji dom#ja, ka vi#iem j#mirst. Bet k#du dienu uzrad#s flautists. Vi#š nost#j#s paš# pils#tas vid#, t#pat k# es šeit. (*Vi#š piece#as.*) Vi#š s#ka sp#l#t flautu, bet žurkas san#ca un spied#s vi#am apk#rt. Tad vi#š s#ka iet lieliem so#iem, t# te, (*vi#š nok#pj no pjedest#la.*) un sauca Sirosas iedz#vot#jiem "Paš#irieties!" (*P#lis paš#iras.*) Un visas žurkas groz#ja galvas nezi##, t#pat k# mušas. Skatieties! Skatiet mušas! Un tad t#s p#kš#i met#s vi#am pa p#d#m. Un flautists l#dz ar žurk#m dev#s prom uz visiem laikiem. L#k, t#.

Vi#š iziet. Er#nijas kaukdamas metas vi#am paka#.

P R I E K Š K A R S.

Ž. P. Sartra lug# "Mušas" min#tie ant#ko le#endu varo#i un kult#ras fakti

Sartra lug# min#tos t#lus jau daudzus gadsimtus pirms vi#a plaši izmantojuši Ant#k#s pasaules dramaturgi. Ir pamats dom#t, ka Sen#s Grie#ijas liter#tus klasiskaj# period# ietekm#jušas le#endas, kur#s atspogu#ota re#l# c##a par varu v#l daudzus gadsimtus agr#k — senaj#s Mik#n#s un Argos#. Šeit par lugas t#liem sniegšu tikai #su inform#ciju vispr#gai orient#cijai. Ja k#ds v#las sal#dzin#t galveno t#lu trakt#jumu Sartra lug# ar to, ko v#st#jis Hom#rs, vai ko snieguši sen#s Grie#ijas tra##diju rakstnieki — #shils, Sofokls, un Eirip#ds, Sen#s Romas rakstnieks Seneka un citi liter#ti, tam v#lams iepaz#t min#to autoru dramatiskos sacer#jumus, kaut ar# tie sarakst#ti krietni v#l#k nek# risin#jušies tur t#lotie notikumi. Sartra lugas izpratnei tas nav nepieciešams, jo tai ir pašai sava iekš#ja lo#ika, kas tikai epizodiski saist#ta ar ant#k#s literat#ras trad#cij#m. Š#s piez#mes paredz#tas tiem, kuri Sen#s pasaules autoru darbus nav detaliz#ti apguvuši, tom#r v#las g#t element#ru skaidr#bu par lugas varo#u saist#bu ar Sen#s pasaules literat#ru. Min#ti tikai plaš#k paz#stamie nost#sti. Sen#s le#endas ir stipri pretrun#gas. Var dom#t: t#m jau ant#kaj# pasaul#, it #paši laik# no 8. l#dz 4. gadsimtam pirms m#su #ras, kad radušies iev#rojam#kie sengrie#u literat#ras teksti, b#s bijis daudz variantu. J#patur v#r#, ka ant#kie autori, kuru sacer#jumi m#sdien#s bieži ir vien#gais varo#teiku avots, parasti nav tiekušies autentiski iem#žin#t tautas atmi## saglab#t#s le#endas, biež#k gan centušies izmantot to varo#us k# liter#rus t#lus savos ori#in#ldarbos.

1. Orests. Saska## ar le#endu Agamemnona un Klitaimn#stras d#ls, Elektras jaun#kais br#lis. Ž. P. Sartra lug# Elektra vi#u min k# savu vec#ko br#li; t# ir atk#pe no trad#cijas. P#c Agamemnona noslepkavošanas saska## ar vairumu le#endu Orests patv#ries pie sava t#va m#sas v#ra, veca valdnieka Strofija Fokid#. Orests un Strofija d#ls Pilads k#uvuši neš#irami draugi. Uz Oresta jaut#jumu, k# r#koties ar t#va slepkav#m, Delfu or#kuls ieteicis abus nogalin#t. Orests ar Pilada un Elektras pal#dz#bu t# ar# izdar#jis, ta#u p#c m#tes non#v#šanas sajucis pr#t# — Er#nijas vi#u dzen#jušas pa visu pasauli. P#c daudz#m b#stam#m d#k#m daž#d#s zem#s Orests atguvis pr#ta skaidr#bu un k#uvis par valdnieku Argos#, Mik#n#s, k# ar# kaimi#zem#s.
2. Ahenobarbs. Sarkanb#rdis, no lat##u "barba ahenea" - bronzas b#rda.
3. Palerma. Liela ostas pils#ta Sic#lij#, ko dibin#ja feni#ieši 734.gad# pirms m#su #ras, 500 gadu p#c Trojas kara.
4. Delfi. Pils#ta Fokid#. Svar#gs grie#u reli#isks centrs, kur atrad#s Apollona templis. Le#endas par Apollonu k# ##skas — Pitona — nogalin#t#ju vedina dom#t, ka v#l agr#k tur bijusi Zemes dievieteit vel#ta sv#tvieta. Šo hipot#zi pastiprina galven#s pare#es — Pitijas — nosaukums. Zemes izgarojumu apreibin#t#s Pitijas izsaucienus interpret#ja Apollona priesteri. Or#kulisk#s atbildes bieži bija divdom#gas, daž#di tulkojamas. Bet temp#a pare#ojumiem daudzu gadsimtu gait# bija autorit#te vis# Vidusj#ras basein#.

5. Noplija. Ostas pils#ta pie Argolidas l##a. V#sturiskajos laikos tai ir bijuši ros#gi ekonomiski sakari ar cit#m ost#m Grie#ij# un Maz#zij#. Noplija no Argosas gaisa l#nij# atrodas tikai dažu kilometru att#lum#, ta#u Grie#ijas agr#naj# period#, kad pils#tas savienoja tikai l#kumoti kalnu ce#i, š# att#luma p#rvar#šana pras#ja vair#kas dienas.
6. At#nas. Iev#rojam#k# pils#ta Atik#. At#nu uzplaukums s#k#s vair#k nek# 600 gadu p#c Trojas kara. Paz#stam#kais agr#n# perioda At#nu vald#t#js ir bijis T#zejs, kas atbr#voja At#nas no pak#aut#bas Kr#tai un vecumdien#s nolaup#jis Klitaimn#stras m#su, tad v#l #oti jauno skaistuli — Hel#nu. V#l#k Hel#na k#uva par Menelaja sievu un par ieganstu Trojas karam.
7. Agamemnons. Atreja d#ls. Menelaja br#lis. B#rn#b# abi br##i slapst#jušies daž#dos galmos, lai izvair#tos no Atreja br##a — Tiesta — atrieb#bas. Pieauguši abi br##i veidoja savu politisko karjeru, neb#dami izv#l#gi l#dzek#u zi##. Abi k#uva par valdniekiem. Agamemnons apprec#ja Klitaimn#stru, nogalinot vi#as v#ru Tiesta d#lu Tiantalu (nejaukt ar dievu m#luli — Zeva d#lu — Tiantalu, kam v#l#k n#c#s ciest m#ž#gas mokas), atraujot no Klitaimn#stras kr#t#m Tiantala b#rnu, ko vi#a z#d#ja, un saš#aidot b#rna galvu. Klitaimn#stra savam v#ram Agamemnonam dzemd#ja tr#s meitas — Ifi##niju, Elektru, Hrizotemisu un d#lu Orestu. (Hom#rs abas vec#k#s meitas min k# Ifinasu un Laodisi). Agamemnons bija grie#u sp#ku augst#kais virspav#lnieks kar# pret Troju. Lai grie#u flotei nodrošin#tu labu ce#a v#ju, vi#am n#c#s upur#t dievieteī Artemidai savu meitu Ifi##niju. Š# upur#šana bija form#lais iegansts Klitaimn#strai nogalin#t Agamemnonu, kad tas atgriez#s no Trojas kara. T# r#koties Klitaimn#stru var#ja pamudin#t ar# fakts, ka Agamemnons sev l#dzi veda privile##tu g#stekni — Trojas ##ni#a meitu Kasandru, kas bija Agamemnonam dzemd#jusi jau divus d#lus. Turkl#t Klitaimn#stras neuztic#ba Agamemnonam bija plaši zin#ma, t#d## vi#ai nebija pamata sagaid#t, ka ##ni#š p#c atgriešan#s b#s laipns un m#las p#rpilns pret vi#u. Par Agamemnona, Kasandras un vi#u b#rnu nogalin#šanas apst#k#iem ant#kajos avotos ir daž#das versijas. Galma apv#rsuma laik# mazgad#go Orestu esot pagl#busi vi#a vec#k# m#sa Elektra ar dažiem uzticamiem galminiekiem.
8. Klitaimn#stra. Spartas ##ni#a Tindareja un L#das meita. Skaist#s Hel#nas m#sa. Vi#as pirmais v#rs bijis Tiantals, Tiesta d#ls. Agamemnons nogalin#ja Klitaimn#stras v#ru Tiantalu un jaunpiedzimušo b#rnu, lai pats apprec#tu Klitaimn#stru, kas dzemd#ja vi#am #etrus b#rnus. Kad Agamemnons aizbrauca karot uz Troju, Klitaimn#stra ieg#d#j#s sev m####ko — Egistu. P#c daž#m zi##m vi#u kopdz#v# ir rad#ti divi b#rni.
9. Egists. Egista t#vs ir Tiests — Agamemnona t#vabr#lis. Egists radies asinsgr#k# — Tiests, nepaz#dams, k#du nakti izvarojis savu meitu Pelopiju, kura tums# pie upes mazg#jusies. Kad Egists piedzimis, m#te vi#u izlikusi un vi#u z#d#jusi kaza. V#l#k, uzzin#dams par sava t#va Tiesta naidu pret

- Agamemnona t#vu Atreju un t# dzimtu, vi#š nogalin#jis Atreju un v#l#k pavedis Agamemnona sievu Klitaimn#stru.
10. Kliezdieni, kas atskan#ja valdnieka pil#, var#ja b#t sadzirdami vis# pils#t# ne tikai p#rnest#, bet ar# tieš# noz#m# — Mik#nu uzplaukuma laik# grie#u pils#tas bija mazas. Atcer#simies, ka Ahillejs, vaj#dams Hektoru, apskr#jis apk#rt Trojai tr#s reizes (Iliada XXII dzied#jums).
  11. Elektra. Agamemnona un Klitaimn#stras meita. P#c sava t#va n#ves izgl#busi savu jaun#ko br#li Orestu, nos#tot vi#u uz Fokidu. P#c dažiem avotiem Egists liciš vi#u iesl#gt pil#. Citi avoti v#sta, ka Egists izprecin#jis Elektru zemas k#rtas cilv#kam, lai vi#ai neb#tu iesp#jams dzemd#t varoni, kurš var#tu atriebt Agamemnona n#vi. Elektra pal#dz#jusi Orestam un Piladam nogalin#t Egistu. Tad vi#a apprec#jusies ar Piladu un dzemd#jusi vi#am divus d#lus.
  12. Korinta. Pils#ta pie zemes šauruma, kas savieno Pelopon#sas pussalu ar Vidusgrie#iju. Paz#stam#kais agr#n# perioda Korintas le#end#rais valdnieks ir bijis Sizifs. Klasisk#s Grie#ijas laik# Korinta bija bag#ta tirdzniec#bas pils#ta, kas konkur#ja ar At#n#m.
  13. Pauzanijs. Grie#u ce#ot#js. Dz#vojis m#su #ras 2. gadsimt#, t#tad aptuveni 1400 gadus p#c Trojas kara. Vi#a apraksti par Grie#iju ir v#rt#gs v#stures avots.
  14. Efesa. Bag#ta grie#u tirdzniec#bas pils#ta Maz#zijas piekrast#, ko c#luši izce#ot#ji no Grie#ijas dažus gadsimtus p#c šeit aprakst#tajiem notikumiem. Efes# v#sturiskajos laikos ir bijis milz#gs templis, velt#ts dievietei Artemidai. To uzskat#ja par vienu no septi#iem pasaules br#numiem. Temp#a 387 pak#pieni, protams, ir liter#ra fant#zija.
  15. Dodona. Pils#ta Ep#r#, Zieme#grie#ij#, kur atrad#s sena sv#tn#ca Zevam. L#dz#s Delfiem Dodona bija vieta, kur or#kuls pare#oja n#kotni, interpret#jot ozolu lapu šalkšanu un citus dabas trokš#us.
  16. Atrejs. Pelopa un Hipodamejas d#ls, Agamemnona un Menelaja t#vs. Liel#ko m#ža da#u Atrejs nikni c#n#j#s ar savu br#li Tiestu par varu Mik#n#s. Abi šaj# c### at##v#s lietot než#l#gus, necilv#c#gus l#dzek#us. T#, piem#ram, Atrejs lika noslepkavot tr#s mazgad#gus Tiesta d#lus, kaut gan vi#i atrad#s Zeva templ# un bija apkampuši alt#ri, t#d## saska## ar trad#ciju atrad#s dievu aizsardz#b#. Nogalin#tos b#rnus Atrejs lika sacirst gabalos un izgatavot malt#ti, ar ko v#l#k pabaroja Tiestu, tikai p#c tam vi#am par#dot nogalin#to b#rnu galvas un rokas. Par temp#a apg#n#šanu uz Atreju un vi#a p#cn#c#jiem g#l#s l#sts.
  17. Ifi##nija. Agamemnona un Klitaimn#stras vec#k# meita, ko Agamemnons Aulid# upur#ja Artemidai, lai nodrošin#tu karag#jienam labv#l#gu ce#av#ju. P#c le#endas Artemida Ifi##niju aiznesusi uz savu templi Taurid# (Krim#). Daudzus gadus v#l#k Ifi##nija pal#dz#jusi savam br#lim Orestam aizb#gt no Tauridas, kur vi#š non#cis Er#niju vaj#ts.
  18. Jaut#jums par cilv#ka br#v#bu k# izv#les br#v#bu tizr#ts daž#du laikmetu filozofu un ar# teologu darbos. Ant#kaj# sabiedr#b# domin#ja uzskats, ka

dievu griba nosaka cilv#ku dz#vi t#d# m#r#, ka #sten#b# cilv#ki ir tikai rota#lietas dievu rok#s. Dievi bieži savas pretrunas k#rto un ar# savas kapr#zes realiz# ar cilv#ku pal#dz#bu. Tas it #paši j#tams Hom#ra po#m#s. Ar# viduslaikos domin#ja uzskats — bez kristiešu Dieva zi#as cilv#kam pat mati#š no galvas nenokr#t. Ta#u, ja cilv#kam pašam nav iesp#ju izv#l#ties savu r#c#bu, tas mor#l# aspekt# noz#m#, ka vi#š nav atbild#gs par to. Jauno laiku filozofij# — k# izriet no Kanta m#c#bas, cilv#ks, kam nav bijis iesp#jams apgr#koties, nepelna atzin#bu par savu tikum#bu, bet tas, kam nav bijis iesp#jams noziegumu nepie#aut, nepelna sodu. Ant#kaj# pasaul# cilv#ka gribai t#du noz#mi nepieš#ra jo, piem#ram, le#endas varonis Edips bija r#kojies tikai krietnu mot#vu vad#ts, tom#r visi vi#u uzskat#ja par noziedznieku. G. Leibnics sacer#jum# "Teod#ceja" pauž uzskatu, ka cilv#ka iesp#ja r#koties gan krietni, gan nekrietni ir liela ž#last#ba, ko vi#am pieš#ris Rad#t#js, pa#audamies, ka vairums cilv#ku p#c br#vas gribas izv#l#ties labo. Ja cilv#ki savu r#c#bu nepastarpin#tu ar tikum#bas apzi#u, tad vi#i r#kotos k# dz#vnieki. B#tn#m, kas darbotos k# autom#ti, neb#tu iesp#jams veikt nodev#bu un mor#l# zi## grimt tik dzi#i k# J#dasam. Ta#u š#das b#tnes neiesp#tu ar# pacelties nesavt#g# paš aizliedz#b#, upur#ties citu lab#. Ja piln#gi izsl#gtu J#dasa iesp#ju, neb#tu iesp#jams ar# Kristus. Oresta dialog# ar Jupiteru š# Leibnica atzi#a ir iztirz#ta sašaurin#ti. Orests noraida cilv#ku reli#iozu pak#aušanas Dievam, ta#u gar#go br#v#bu izj#t k# smagu nastu.

19. Sirosa. Sala Egeja j#r# zieme#austrumos no Eubojas. Sal# saska## ar le#endu nogalin#ts T#zejs un ilgu laiku audzin#ts Ahillejs, k# ar# Ahilleja d#ls Neoptolems. Le#enda par žurk#m nav saist#ta ar Seno Grie#iju, bet gan ar viduslaiku V#cijas v#sturi. Hamelnas pils#tu (saukta ar# Hamelina), kas atrodas aptuveni 50 km uz dienvidrietumiem no Hanoveras, 13. gadsimta otraj# pus# aps#dušas žurkas. T#s k#uvušas par #stu postu, jo ne tikai ap#dušas p#rtikas kr#jumus, bet graužušas ar# dr#bes un koka m#jas. K#ds iekl#dis flautas sp#l#t#js pied#v#jis pagl#bt pils#tu no žurk#m, bet pras#jis krietnu samaksu. Pils#tnieki to ar# apsol#juši. Flautists ar savu sp#l#šanu izvilin#jis no pils#tas visas žurkas, ievilin#jis up# un nosl#cin#jis. Ta#u, kad žurku vairs nav bijis, pils#tnieki flautistam neko nav maks#juši un vi#š aizg#jis sa#dzis. P#c k#da laika sv#tdien#, tad, kad visi pieaugušie bijuši bazn#c#, flautists ieradies v#lreiz. Šoreiz vi#š no pils#tas izvilin#jis visus b#rnus un aizvedis nezin#m# virzien#. Tas noticis 1284. gada j#nij#. Cits le#endas variants st#sta, ka žurku ##r#js b#rnus aizvedis uz net#lu esošo Kopenbergas pils#tu un, kad no Hamelnas sa##mis sol#to samaksu par atpest#šanu no žurk#m, atdevis tos vec#kiem.